

Nr 173

**Kungl. Maj:ts proposition om vissa reformer inom polis- och åklagar-
väsendet; given Stockholms slott den 29 oktober 1971.**

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departements-
chefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro

CARL GUSTAF

LENNART GEIJER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreläggs riksdagen förslag till allmänna riktlinjer för den framtida polis- och åklagardistriktsindelningen. Polisdistrikten bör enligt dessa riktlinjer göras så stora att kontinuerlig rörlig övervakning kan anordnas i större utsträckning än vad som nu är möjligt och att personalen kan specialiseras för utredningar av i vart fall de vanligast förekommande brottstyperna. Det förordas vidare att indelningen i kommunblock liksom f. n. läggs till grund för polisdistriktsindelningen och att gräns för polisdistrikt som regel inte bör skära länsgräns. Avsikten är också att nå bättre överensstämmelse mellan gränserna för rättsväsendets olika verksamhetsområden. I fråga om åklagardistriktet föreslås en anpassning till den nya polisdistriktsindelningen med tillämpning av i stort sett de principer som nu gäller. Den nya polis- och åklagardistriktsindelningen avses bli genomförd successivt och i huvudsak vara slutförd inom en period av 2—3 år.

Den föreslagna polisdistriktsindelningen kommer att medföra att vissa län inte kan behållas som verksamhetsområde för den regionala polisorganisationen. I propositionen föreläggs riksdagen förslag till riktlinjer för en begränsad reform av den regionala polisverksamheten. Reformen anses inte föregripa eller försvåra statsmakternas framtida ställ-

ningstagande till de frågor som f. n. utreds av länsberedningen. Den innebär att två eller möjligen tre angränsande län i en del fall församman till ett verksamhetsområde och att i princip en enhetlig organisation införs i samtliga län. Länsstyrelsen behåller sin ställning som högsta polismyndighet i länet. Länspolischefen blir liksom nu tjänsteman i länsstyrelsen men får en självständigare ställning än f. n. De regionala indelningsändringarna avses bli genomförda successivt i samma takt som polis- och åklagardistriktindelningen. I övrigt föreslås den nya organisationen bli genomförd den 1 januari 1973.

I propositionen föreläggs riksdagen vidare förslag till allmänna riktlinjer för en reform om ökat medborgarinflytande inom den lokala polisorganisationen. De nuvarande polismönderna avskaffas och ersätts av polisstyrelser. Styrelsen skall enligt förslaget bestå av polischefen som ordförande och sex andra ledamöter, vilka utses av kommunfullmäktige i de kommuner som ingår i polisdistriktet eller av ombud som dessa fullmäktige har valt. Polisstyrelse får i princip samma arbetsuppgifter som lokal polischef nu har. Vissa viktigare frågor, främst sådana som rör förhållandet mellan allmänheten och polisen, avgörs av styrelsen i plenum och andra ärenden av polischefen ensam. Ärenden som angår utövning av polisledning skall dock alltid avgöras av polischefen ensam. Polisstyrelser avses bli inrättade på en gång i hela landet den 1 januari 1973.

De lagförslag som läggs fram i propositionen föreslås träda i kraft den 1 januari 1973.

1 Förslag till

Lag om vad som avses med polismyndighet m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 § Med polismyndighet avses polisstyrelsen i distriktet, om ej annat följer av lag eller annan författning.

Närmare föreskrifter om polisstyrelse meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer. Genom sådan föreskrift får befogenhet att besluta i fråga om frihetsberövande tilläggas endast högre polisbefäl.

2 § Förekommer i lag eller annan författning bestämmelse som ålägger polischef viss uppgift, får Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer föreskriva, att uppgiften skall i polischefens ställe fullgöras av annan tjänsteman inom polisväsendet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973, då lagen (1964: 317) om vad som avses med polismyndighet skall upphöra att gälla.

2 Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1964: 320) om polisenämnder

Härigenom förordnas, att lagen (1964: 320) om polisenämnder skall upphöra att gälla vid utgången av år 1972.

Löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i polisenämnd samt för ombud och suppleanter upphör vid utgången av år 1972.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet på Stockholms slott den 29 oktober 1971

Närvarande: Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *vissa reformer inom polis- och åklagarväsendet* och anför.

Inledning

Polisväsendet fick sin nuvarande organisation genom beslut vid 1962 och 1964 års riksdagar i samband med förstatligandet av bl. a. polis- och åklagarväsendet. Organisationen genomfördes den 1 januari 1965.

I sin anslagsframställning hösten 1967 för budgetåret 1968/69 tog rikspolisstyrelsen upp frågan om indelningen i polisdistrikt. Antalet distrikt borde enligt styrelsens mening nedbringas från nuvarande 119 till 80. Genom en sådan reform skulle förutsättningarna för en effektiv verksamhet ökas och kostnaderna nedbringas. Styrelsen framhöll att ett genomförande av dess förslag i fråga om den lokala organisationen måste få konsekvenser för den regionala indelningen.

Även frågan om indelningen i åklagardistrikt togs upp till diskussion hösten 1967. Riksåklagaren framhöll i sin anslagsframställning för budgetåret 1968/69 att det från åklagarsynpunkt är önskvärt att indelningen i åklagardistrikt och polisdistrikt stämmer överens. Han framhöll också att några av de befintliga åklagardistrikten är för små och därför bör läggas samman med andra distrikt.

Mot bakgrund av rikspolisstyrelsens och riksåklagarens framställningar erhöll min företrädare den 10 november 1967 bemyndigande att tillkalla sakkunniga med uppdrag att göra en översyn av indelningen i polis- och åklagardistrikt och av den regionala polisorganisationen. De sakkunniga¹, som antog namnet 1967 års polisutredning, avlämnade

¹ Statssekreteraren Ove Rainer, ordförande, ledamöterna av riksdagen Per Bergman och Sven Ekström, justitierådet Ingrid Gärde Widemar samt ledamöterna av riksdagen Lars Schött och Tage Sundkvist.

den 30 juni 1970 betänkandet (SOU 1970: 32) Polisen i samhället. Betänkandet innehåller inte några förslag i fråga om indelningen i polis- och åklagardistrikt i Stockholms län och göteborgsområdet men behandlar i övrigt samtliga de frågor som uppdragits åt utredningen.

Till betänkandet har fogats dels reservationer av ordföranden och herr Sundkvist, dels särskilda yttranden av vissa experter.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av justiekanslern (JK), riksåklagaren (RÅ), hovrätten för Västra Sverige, rikspolisstyrelsen, överbefälhavaren, civilförsvarsstyrelsen, statens trafiksäkerhetsverk, statskontoret, riksdagens justitieombudsman (JO), samtliga länsstyrelser, samtliga civilbefälhavare, 1964 års civilbefälhavarutredning, Svenska landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Föreningen Sveriges statsåklagare, Föreningen Sveriges åklagare, Föreningen Sveriges polismästare och Föreningen Sveriges länspolischefer.

RÅ har överlämnat yttranden från vissa åklagarmyndigheter. Länsstyrelserna har bifogat yttranden från samtliga polischefer samt från vissa kommuner och polisnämnder.

1 Den lokala polisorganisationen

1.1 Polisdistriktsindelningen

1.1.1 Nuvarande förhållanden

Rikspolisstyrelsen utövar som central förvaltningsmyndighet det högsta inscendet över polisväsendet. Styrelsens uppgifter är i huvudsak av inspekterande, rådgivande och samordnande karaktär. På vissa områden har styrelsen emellertid tillerkänts befogenhet att meddela föreskrifter om hur polisverksamheten skall drivas och att leda denna verksamhet, t. ex. i fråga om trafikövervakning som berör två eller flera län, bevaknings- och säkerhetsarbetet vid statsbesök samt riksomfattande spaning vid vissa allvarliga brottstyper. Styrelsen har också omfattande administrativa uppgifter. Inom länen har länsstyrelserna i egenskap av högsta polismyndighet ansvaret för och ledningen av polisverksamheten. Länspolischefen, som är tjänsteman i länsstyrelsen, fullgör i stor utsträckning de uppgifter som åligger länsstyrelsen. På det lokala planet leder polischefen, som är underställd länsstyrelsen, verksamheten i sitt distrikt. Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt är i fråga om den operativa polisverksamheten undantagna från länspolischefens verksamhetsområde. Polischeferna i dessa städer har alltså i operativt hänseende samma ställning som länspolischef. I Gotlands län finns inte någon länspolischef. Polischefen i Visby polisdistrikt har därför vissa regionala uppgifter.

Riket är indelat i 119 polisdistrikt. Omfattningen av varje distrikt anges i kungörelsen (1970: 589) om rikets indelning i polisdistrikt.

Polisdistrikten utgör den lokala polismyndighetens verksamhetsområde. De är uppbyggda kring en välbelägen huvudort av ej alltför ringa storlek och omfattar huvudorten och dennas naturliga omland, dvs. de områden som näringsgeografiskt och förvaltningsmässigt graviterar mot orten i fråga. Distrikten har med några få undantag ett så stort befolkningsunderlag och en sådan struktur att polisarbetet bereder samsättning åt en poliskår om minst 20 ordinarie polismän.

Polisdistriktens gränser skär inte i något fall länsgräns och inte heller gräns för kommunblock annat än i de fall då kommunblock har bildats över länsgräns. Indelningen i kronofogde- och åklagardistrikt bygger helt på polisdistriktsindelningen och ett kronofogde- eller åklagardistrikt omfattar alltid ett eller flera polisdistrikt. Polisdistriktens gränser stämmer i stor utsträckning överens med gränserna för domkretsar, fögderier och civilförvarsområden.

I fråga om organisationen inom ett polisdistrikt kan nämnas följande.

I varje polisdistrikt finns en polischef med tjänstebenenämningen polismästare. Denne leder verksamheten inom distriktet och utövar chefskapet över tjänstemän som inte har avdelats för riksomfattande eller regional verksamhet. De tjänstemän som är stationerade i kansliorten och som inte har avdelats för nyss nämnd verksamhet bildar distriktets huvudstyrka. I nästan samtliga polisdistrikt är viss personal stationerad utanför kansliorten och ingår i arbetsenheter som benämns arbetsgrupper eller polisposteringsgrupper.

Polisdistrikten är territoriellt indelade i arbets- och ansvarsområden, s. k. vaktområden. Det vaktområde som omfattar kansliorten benämns centralvaktområde. Övriga vaktområden inom polisdistriktet benämns lokalvaktområde. I Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt är centralvaktområdet indelat i vaktdistrikt.

Den personal som ingår i ett polisdistrikts huvudstyrka svarar i princip för all polisverksamhet inom centralvaktområdet och dessutom för vissa betydelsefulla uppgifter inom lokalvaktområdena. Förvaltningsgöromålen inom polisdistrikten fullgörs vid en särskild arbetsenhet, polischefens kansli. Enligt den organisation som har börjat genomföras fr. o. m. den 1 juli 1971 delas huvudstyrkan i ett normaldistrikt in i en ordningsavdelning och en kriminalavdelning. Ordningsavdelningen kan delas in i en övervakningssektion och en trafiksektion. Kriminalavdelningen kan delas in i flera rotlar, en spanings-, en allmän utrednings- och 1—3 brottsrotlar. Rotlarna kan bestå av flera kommissioner. Flera distrikt är emellertid så små att avdelningarna inte har kunnat delas in i sektioner eller rotlar. I de minsta distrikten har ej ens en uppdelning på olika avdelningar kunnat genomföras. I Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt avviker organisationen på väsentliga punkter från organisationen i ett normaldistrikt.

1.1.2 Polisutredningen

I samband med polisväsendets förstatligande minskades antalet polisdistrikt från 554 till 119. Trots denna kraftiga minskning av distriktens antal, uttalades under förarbetena att många distrikt var alltför små och att arbetsorganisatoriska skäl troligen skulle tvinga fram en översyn av polisdistriktsindelningen tämligen snart. Frågan om de 35—40 minsta distrikten kunde behållas borde då i första hand prövas.

Polisutredningen konstaterar, att farhågorna för att de minsta distrikten inte skulle fungera effektivt i stort sett har besannats. Distriktens resurser kan inte utnyttjas rationellt. Personalen kan inte specialiseras i den utsträckning som är önskvärd och hjälpmedel kan inte användas i den omfattning som tekniken medger. Bristen på kvalificerad personal i de små distrikten försvårar planering och samordning av verksamheten. Tillfälliga toppbelastningar i form av ökat brottsflöde eller anmälda grövre brott ställer stora krav på distriktens kapacitet och elasticitet. De små distrikten är särskilt känsliga för sådana störningar och har inte tillräckliga resurser för att utredningsverksamheten vid dessa tillfällen skall kunna fungera utan att kraftiga övertidsuttag görs eller hjälp lämnas från annat distrikt. Störningarna innebär också att den långsiktiga planeringen förrycks och försvåras i distrikt som måste lämna hjälp. I fråga om övervakningsverksamheten framhåller utredningen, att det är en allvarlig brist i flera små distrikt att kontinuerlig rörlig övervakning inte kan organiseras inom områden som i och för sig kräver sådan övervakning med hänsyn till brottsfrekvens och behov av polisiär service i övrigt. Också i fråga om kansligöromålen gäller att de minsta distrikten skapar problem. För att dessa göromål skall kunna fullgöras på ett tillfredsställande sätt måste kansliet ha en viss minsta storlek. I de minsta distrikten är det svårt att utnyttja den specialiserade kanslipersonalen för andra arbetsuppgifter. Kanslierna blir därför oekonomiska genom att överkapacitet går förlorad.

Utredningen anser att de nu nämnda organisatoriska bristerna förelåg redan när 1965 års reform genomfördes. Genom den brotts- och trafikutveckling samt inflyttning till tätorterna som därefter har ägt rum har bristerna blivit än mera framträdande. Enligt utredningen är det inte möjligt att lösa problemen inom ramen för nuvarande distriktsindelning och det ligger nära till hands att överväga en genomgripande reform, inte minst med hänsyn till att en långsiktig lösning är till stor fördel för den berörda personalen. Målsättningen skulle då vara att distrikten ges en sådan organisation att de i princip alltid blir självförsörjande i fråga om personal. För att förverkliga denna målsättning måste antalet polisdistrikt nedbringas till omkring 30.

Under utredningens arbete har från olika håll framförts betänkligheter mot en reform som går så långt. Det har särskilt framhållits att

en sammanslagning av polisdistrikt kan medföra att allmänhetens krav på polisiär service försämras i ett distrikt som inte kommer att bestå som självständig enhet. Enligt utredningen är sammanslagningar av distrikt bara en av de åtgärder som kan tillgripas för att skapa förutsättningar för en effektivare polisverksamhet. Också genom en omorganisation av den regionala polisverksamheten eller funktionsförändringar såväl inom ett polisdistrikt som mellan lokal-, regional- och riksplanen kan man komma till rätta med vissa brister inom polisväsendet. Mot denna bakgrund har utredningen kommit fram till att en rationell organisation bör åstadkommas genom ett begränsat antal sammanslagningar av distrikt och en omorganisation av den regionala polisverksamheten.

De principer som enligt utredningen bör gälla för en *begränsad distriktsindelningsreform* är i huvudsak följande.

Indelningen i polisdistrikt skall främst ta hänsyn till de krav som samhället ställer på övervaknings-, utrednings- och allmän serviceverksamhet. Distrikten bör organiseras så att alla dessa verksamhetsgrenar kan drivas effektivt och till lägsta möjliga kostnad. Poliskårerna måste byggas upp av lämpligt avpassade och bärkraftiga organisationsenheter för olika funktioner. Huvudstyrkans sammansättning är härvid av särskild betydelse. Kraven på kontinuerlig övervakning och specialisering kan i många fall tillgodoses genom att distrikt med små huvudstyrkor sammanläggs. Detta gäller i synnerhet om distriktet med hänsyn till avstånd och kommunikationer kan läggas samman med ett distrikt som har stora personella resurser och är väl utrustat i tekniskt avseende. Den polisiära servicen får inte försämras i någon del av ett polisdistrikt genom en indelningsändring. I varje särskilt fall måste man pröva hur denna service skall kunna tillgodoses. Därvid skall särskild hänsyn tas till storleken av kansliorten i det distrikt som är tänkt att upphöra samt befolkningsutveckling, avstånd och kommunikationer inom distriktet.

Nya polisdistrikt bör inte bildas utan hänsyn till andra indelningar. Som regel skall distriktens gränser ej skära länsgräns. En uppdelning av kommunblock på två eller flera polisdistrikt bör komma i fråga bara i de fall då block har bildats över länsgräns. Det är angeläget att gränserna för rättsväsendets olika verksamhetsområden stämmer överens. Utredningen uppställer som ett oefftergivligt krav att polis- och åklagardistriktens gränser inte skär varandra samt framhåller att det är ett starkt önskemål att inte heller åklagardistriktens och domkretsarnas gränser gör det. Vidare bör hänsyn tas till den samhörighet som näringsgeografiskt och kommunikationsmässigt samt i fråga om kontaktniktning i övrigt föreligger mellan olika bygder. I detta hänseende kan arbetsmarknadsstyrelsens kommunblocksanpassade A-regioner ge viss ledning.

På grundval av de nu redovisade principerna lägger utredningen fram

ett detaljerat förslag till ny polisdistriktsindelning. Enligt detta skall antalet polisdistrikt minskas från nuvarande 119 till 90. Utredningen har inte begränsat sin undersökning till de fall som rikspolisstyrelsen tog upp i sitt förslag utan har gjort en fullständig översyn av polisdistriktsindelningen i riket. Avvikelserna från rikspolisstyrelsens förslag, som innebar en minskning av antalet distrikt till 80, är emellertid inte särskilt stora och beror främst på att utredningen ännu ej har tagit ställning till hur indelningsfrågorna i Stockholms län och göteborgsområdet bör lösas.

Beträffande det närmare innehållet i utredningens förslag hänvisas till en tabellarisk uppställning som torde få fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*. De närmare motiven för indelningsförslaget redovisas i betänkandet på s. 62—87.

Utredningen framhåller, att indelningsändringarna inte får leda till en reell minskning av antalet tjänster. Det antal tjänster (årsarbetskrafter) som nu finns i områden som enligt förslaget skall utgöra ett nytt distrikt bör i princip behållas i dessa områden och inte flyttas till annat distrikt.

I övrigt går utredningen inte in på andra allmänna organisationsfrågor än de som sammanhänger med att viss ort upphör att vara kansliort. Den övervakningsverksamhet som nu bedrivs på en sådan ort måste även efter en sammanslagning i många fall utföras av personal som är stationerad där. I glesbygdsområdena bör man inte utan starka skäl flytta polismanstjänster från en ort som upphör att vara kansliort. I andra områden kan antalet tjänster för övervakningsverksamhet reduceras i viss utsträckning. I fråga om utredningsverksamheten för utredningen ett liknande resonemang. Genom att ändringarna i personaluppsättningen blir relativt små i distrikt som läggs samman med annat distrikt går de fördelar som anses vara förenade med små distrikt — person- och lokalkännedom — inte förlorade. Enligt utredningen är det vidare väsentligt att kravet på service i polismyndighetsärenden, dvs. ärenden som innebär avgivande av yttrande eller meddelande av tillstånd, blir tillgodosett på ort som upphör att vara kansliort. I dessa ärenden tillämpas ett skriftligt förfarande. Även efter en distriktssammanslagning kan ansökningar lämnas in och förfrågningar göras hos polisen i hemorten. Vidare bör föreståndaren för polisstyrkan på orten få en sådan ställning att beslutanderätten i ärendena i stor utsträckning kan delegeras till honom.

Utredningen framhåller, att förslaget om större polisdistrikt kommer att ge väsentliga arbetskraftsvinster. Vinsterna görs i första hand i lednings- och sambandsfunktionerna men också genom att kamerala och kanslibetonade uppgifter koncentreras till färre enheter. Eftersom utredningen inte lägger fram något organisationsförslag, kan vinsterna inte närmare anges och än mindre uttryckas i ekonomiska termer. Re-

formen ger även andra vinster än arbetskraftsvinster. Inom den nya organisationen kan tekniska och andra hjälpmedel tas i bruk i en omfattning som hittills inte har varit möjlig och bättre metoder kan användas i verksamheten. Inte heller dessa vinster kan uttryckas i ekonomiska termer.

Övergången till en ny polisdistriktsindelning medför enligt utredningen vissa kostnader av engångskaraktär. Kostnaderna kommer praktiskt taget helt att utgöras av de särskilda anordningar som kan behövas för att göra övergången mjuk och smidig för den berörda personalen. Utredningen räknar med att dessa kostnader, som tidigast kan överblickas när organisationen i de nya distrikten tar form, blir av begränsad omfattning.

1.1.3 Remissyttrandena

Brister i nuvarande organisation. Flera remissinstanser behandlar allmänt frågan om den lokala polisorganisationen är behäftad med brister. Så gott som samtliga av dessa remissinstanser anser att så är fallet och att bristerna främst hänför sig till de mindre polisdistrikten.

Rikspolisstyrelsen framhåller, att man i dag kan fastslå att de minsta polisdistrikten inte är rationella och att de är oekonomiska enheter. Urbaniseringsprocessen, den oroande brottsutvecklingen och de ökande trafikproblemen har enligt styrelsen ytterligare belyst svagheten i den nuvarande organisationen såvitt avser dessa distrikt. *RA* påpekar, att erfarenheterna har visat att förundersökningar, särskilt i mål med häktade och andra förtursmål i små polisdistrikt med otillräckliga personalresurser, i många fall inte har kunnat drivas på ett tillfredsställande sätt. Endast större polisdistrikt med tillräcklig, välutbildad och specialiserad kriminalpolispersonal torde på ett från allmänna rättsvårdssynpunkter önskvärt sätt kunna ombesörja utredningsverksamheten beträffande den alltmer kvalificerade brottsligheten. *JO* framhåller, att han upprepade gånger i samband med inspektioner av polismyndigheter och i andra sammanhang nödgats konstatera att polisens resurser är otillräckliga. Eftersom det är av stor vikt för rättssäkerheten att polisens möjligheter att komma till rätta med den ökande och förgrovade brottsligheten förbättras, anser *JO* att alla tillfällen att rationalisera och effektivisera polisen måste tillvaratas. Även övriga remissinstanser avslutar sig med några undantag till utredningens uppfattning att bristerna är betydande och att många polisdistrikt är alltför små för att polisverksamheten skall kunna drivas rationellt.

Länsstyrelsen i Västmanlands län anser, att allt inte är välbeställt inom polisväsendet men ifrågasätter om de av utredningen angivna bristerna genomgående har fäste i verkligheten. Utredningen har enligt läns-

styrelsen utförligt men ensidigt uppehållit sig vid bristerna i de små distriktens organisation och poängterat hur dessa kan övervinnas i stora distrikt. Däremot har utredningen inte alls undersökt eller redovisat om de små distrikt har några fördelar eller om förhållandena i dessa distrikt erfarenhetsmässigt är sådana att ett oavvisligt behov föreligger av exempelvis specialiserad utredningspersonal och kontinuerlig övervakning dygnet runt. Inte heller har utredningen ifrågasatt att de stora distriktens organisation kan ha några nackdelar. Enligt länsstyrelsen finns det på erfarenhet väl grundade skäl för uppfattningen att en mindre organisation också har fördelar och att någon generell förbättring av polisverksamheten inte kan garanteras i små distrikt som införlivas med ett stort distrikt.

Behovet av en distriktsindelningsreform. JK, RÅ, JO, rikspolisstyrelsen, hovrätten för Västra Sverige, statskontoret, SACO, länsstyrelserna i Kronobergs, Kalmar, Kristianstads, Malmöhus, Älvsborgs, Jämtlands och Norrbottens län, länspolischefsföreningen, polismästarföreningen, så gott som samtliga länspolischefer, länsåklagare och polismästare samt åtskilliga kommuner och polismånder ansluter sig till utredningens uppfattning att en distriktsindelningsreform är nödvändig. JK framhåller, att organisatoriska åtgärder behövs för att effektivisera polisens arbete och att sådana åtgärder framstår som desto mer angelägna som den starkt ogynnsamma brottsutvecklingen under de senaste åren kan väntas fortsätta. JO anser, att de av utredningen föreslagna åtgärderna är väl ägnade att fylla syftet att göra polisverksamheten effektivare och rationellare.

Flera remissinstanser bedömer behovet av en distriktsindelningsreform endast med beaktande av förhållandena inom sitt eget verksamhetsområde. Av dessa remissinstanser redovisar bl. a. länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands, Hallands och Skaraborgs län en positiv inställning till en reform. Länsstyrelsen i Hallands län anser dock att utredningen lagt oproportionerligt stor vikt vid indelningsfrågorna när det gäller att söka orsakerna till rådande svårigheter inom polisorganisationen och ifrågasätter om inte åtskilliga problem mera sammanhänger med andra faktorer, t. ex. bristen på personal, rekryterings- och befordringsförhållanden och täta kommenderingar till storstäderna.

En negativ inställning till en reform inom det egna verksamhetsområdet redovisas av länsstyrelserna i Uppsala, Jönköpings, Blekinge, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Västerbottens län samt av flera kommuner och polismånder inom polisdistrikt som enligt utredningens förslag skall upphöra genom sammanläggning med annat distrikt. Som motivering för sina ställningstaganden anför flera av de nu nämnda remissinstanserna att en sammanläggning av polisdistrikt inte ger några

nämnvärda rationaliseringsvinster men kommer att innebära att servicen åt allmänheten försämras i olika avseenden. Man bör därför i stället tillföra distriktet personella förstärkningar och torde genom relativt blygsamma personalökningar kunna komma till rätta med bristerna inom den lokala polisorganisationen. Länsstyrelsen i Uppsala län anser att utredningens förslag till ändrad polisdistriktsindelning i länet innebär att polisväsendet organiseras utan hänsyn till de allmänna regionalpolitiska åtgärder som kommuner, landsting och statlig länsförvaltning i full enighet har vidtagit och planerar för. Även länsstyrelserna i Gävleborgs, Västernorrlands och Västerbottens län och en del kommuner motiverar sin negativa inställning till utredningens förslag med att detta strider mot de lokaliseringpolitiska strävanden som finns inom deras verksamhetsområden.

Principerna för en distriktsindelningsreform. De principer som enligt utredningen bör gälla för en distriktsindelningsreform godtas eller lämnas utan erinran av så gott som samtliga de remissinstanser som är positivt inställda till en reform. *JK, hovrätten för Västra Sverige, landstingsförbundet, kommunförbundet m. fl.* understryker vikten av utredningens uttalande, att den polisiära servicen inte får försämras i något avseende genom en indelningsändring. *JK* framhåller, att centraliseringen inte bör drivas längre än vad som fordras för att ge polisorganisationen ökad slagkraft och att reformen inte får leda till en försämring av polisens bevakning på landsbygden. En spridd stationering blir därför påkallad på många håll om man skall nå syftet att skapa större säkerhet för människorna såväl på landsbygden som i tätorterna.

Polismästarföreningen är kritisk och anser att en reform, som grundas på de av utredningen angivna principerna, inte kommer att innebära annat än en kortsiktig lösning av de problem som nu finns inom den lokala polisorganisationen. Enligt föreningen bör följande principer ligga till grund för reformen om en långsiktig lösning skall åstadkommas.

1. Ledningsorganet skall ha så många befattningar i polischefs-karriären att åtminstone polischefen helt kan sysselsättas med egentliga ledningsuppgifter och avlastas mer perifera och rutinmässiga frågor.

2. Vid kansliet skall finnas dels ett erforderligt antal kvalificerade polismans- och biträdestjänster för beredning av i princip alla administrativa ärenden och flertalet polismyndighetsärenden, dels en kamrer och särskilt utbildad personal för den ekonomiska medelsförvaltningen, dels civilanställd personal för vården av materiel och fordon samt för hittegoodsärenden m. m., dels polispersonal som är avdelad för planering av verksamhetens olika former som krigs-, trupp-, katastrof-, spärr- och grövre brottsplanläggning samt tjänstgörings- och semesterplanläggning.

3. Personalramen på kansliorten skall inte bara möjliggöra en uppdelning av polisarbetet på avdelningar, sektioner och rotlar utan också

ge sektionerna och rotlarna sådan personaltillgång att allmän övervakning och brottsförebyggande verksamhet kan ske effektivt dygnet runt, att andra enheter, t. ex. kriminal- och trafiksektionen, kan utföra effektivt arbete mer än ett skift per dygn när distriktets storlek så kräver, att större arbetsstyrningar inte uppstår för någon personalkategori vid semesterar eller tillfälliga vakanser samt att vissa grundläggande specialiteter finns representerade inom polismanskarriären.

4. Lokalvaktområdena skall ha en organisation och personalram som med undantag för specialistuppgifter kan tillfredsställa områdets dagliga behov. Utredningsuppgifterna får därvid inte förbises när avståndet från kansliorten och lokalvaktområdets storlek motiverar utredningspersonal. Vidare bör delegationsmöjligheterna utnyttjas, dock med beaktande av att det egentliga polisarbetet inte eftersätts eller hindras. Enmansposteringsar bör i princip bara finnas i utpräglade glesbygder eller om särskilda skäl eljest föreligger.

Hänsyn till administrativa indelningar. Remissinstanserna ansluter sig helt till utredningens uttalande att indelningen i kommunblock skall ligga till grund för polisdistriktsindelningen och att en uppdelning av kommunblock på två eller flera polisdistrikt bör komma i fråga bara i de fall då block har bildats över länsgräns.

Förhållandet mellan länsindelningen och polisdistriktsindelningen berörs av några remissinstanser. *Statskontoret*, *civilförsvarsstyrelsen*, *polismästarföreningen*, *länsstyrelsen i Kristianstads län m. fl.* anser i motsats till utredningen att det inte ens i undantagsfall bör komma i fråga att bilda polisdistrikt över länsgräns.

Flera remissinstanser betonar värdet av en samordning mellan polisdistriktsindelningen och administrativ indelning med anknytning till rättsväsendet. *Statskontoret* erinrar om att det rationaliseringsarbete som bedrivs inom ramen för rättsväsendets informationssystem avsevärt underlättas om man får till stånd enhetliga organisationsformer och samordnade rutiner. Bl. a. av detta skäl bör indelningen i polis- och åklagardistrikt samt domkretsar vara helt samordnad. *Statskontoret* påvisar att bristande överensstämmelse i flera fall föreligger mellan utredningens förslag och domkretsindelningen och framhåller att dessa brister måste avhjälpas. *RA* anser, att det från åklagarsynpunkt är angeläget att i några fall justera de föreslagna gränserna för polis- och åklagardistrikt för att få en bättre anpassning till domkretsindelningen.

Polisdistriktens storlek. Många remissinstanser anser, att utredningens förslag till ändrad polisdistriktsindelning innebär en tillfredsställande lösning av frågan om verksamhetsområdenas lämpliga storlek. Enligt *statskontoret* är förslaget i stort sett godtagbart och möjliggör en reordning av arbetsuppgifterna och en bättre specialisering av personalen. Vissa funktioner inom polisväsendet, t. ex. utnyttjandet av kommunikationstekniken för sambandstjänst, rekrytering och utbildning av personal, anskaffning och underhåll av transportmedel och utrustning, kan

däremot inte organiseras för så små enheter som de föreslagna distrikten. Statskontoret understryker, att frågan om hur sådana funktioner skall fullgöras bör kunna behandlas utan anknytning till distriktsindelningen.

Den kritik som riktas mot utredningens ställningstaganden i fråga om polisdistriktens lämpliga storlek gäller med några få undantag att de föreslagna distrikten i många fall blir alltför små. *Polismästarföreningen* är starkt kritisk och betecknar utredningens förslag som en delreform som måste föras med reservationen, att en uppföljning av organisationen måste börjas snarast möjligt för att om några år leda till nya förslag. Det polisiära läget är så allvarligt att polischeferna och deras kanslier inte får göras till lokaliseringsobjekt och bygdetänkandet måste vika för målet att skapa effektivast möjliga polisorganisation. Föreningen anser, att det som en av utredningens ledamöter i en reservation har anfört i fråga om länsdistrikt tangerar en utvecklingslinje som är realistisk och genomförbar. Utvecklingen torde i själva verket arbeta för en organisation i denna riktning. Föreningen går emellertid bara i några fall längre i fråga om sammanläggningar av distrikt än vad utredningen har gjort, men betonar att ställningstagandena bör betraktas som en delreform. *Länspolischefsföreningen*, som funnit de för polisdistriktsindelningen angivna principerna lämpliga och välgrundade, beklagar att utredningen inte har dragit de fulla konsekvenserna av dessa principer vid utarbetandet av sitt detaljförslag. Vissa distrikt blir därför mycket svaga och det torde enligt föreningen knappast kunna undvikas att krav på en ny indelningsreform kommer att göras gällande inom en inte alltför avlägsen framtid. *SACO och länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser, att man bör överväga att göra reformen något mera långtgående för att slippa olägenheterna av att nya distriktsammanslagningar tämligen omgående aktualiseras.

1.2 Medborgarinflytandet i den lokala polisorganisationen

1.2.1 Nuvarande förhållanden

I varje polisdistrikt finns en polisenämnd som består av nio ledamöter. Ledamöterna väljs för en tid av tre år av de i distriktet ingående kommunernas fullmäktige eller, om distriktet utgörs av fler än fem kommuner, av ombud för dessa kommuner. Nämnden utser inom sig ordförande, vice ordförande och sekreterare.

I fråga om valbarhetsvillkoren gäller att ledamot av polisenämnd skall vara bosatt inom polisdistriktet och ha rösträtt vid kommunala fullmäktigval. I övrigt skall kommunallagens bestämmelser om fullmäktig tillämpas.

Polisenämnden är ett lokalt organ för samråd med polischefen i frågor av mera allmän betydelse för distriktets polisiväsende. Dess huvud-

uppgift är att främja ett förtroendefullt förhållande mellan polisen och allmänheten. Verksamheten består uteslutande i att för polischefen lägga fram de förslag och anföra de synpunkter som nämnden finner påkallade. Polischefen skall närvara vid nämndens sammanträden. Han får delta i överläggningarna men inte i besluten. Minst två gånger om året skall han samråda med nämnden eller informera den om betydelsefulla frågor. Han skall inhämta nämndens synpunkter på förslag till indelningsändring och anslagsframställning samt ändring av betydelse i personaltilldelning eller personalfördelning och annan mera väsentlig ändring i arbetsorganisationen. Även länspolischefen har rätt att närvara vid nämndens sammanträden och får liksom polischefen delta i överläggningarna men inte i besluten.

1.2.2 Utredningen

Utredningen har tagit del av en undersökning om polisnämndernas verksamhet som rikspolisstyrelsen gjorde under budgetåret 1967/1968. Av undersökningen framgår, att många polisnämnder har gjort utmärkta insatser för att skapa fler och allt bättre kontakter mellan polisen och allmänheten. Nämndernas verksamhet har emellertid varierat högst avsevärt från ett distrikt till ett annat. Omkring 50 nämnder hade under åren 1965 och 1966 inte lagt fram något förslag i syfte att förbättra förhållandet mellan polisen och allmänheten och det finns exempel på att nämnd hållit bara ett sammanträde under dessa år.

Under utredningsarbetet har från olika håll¹ framförts önskemål om åtgärder för att förbättra polisnämndernas möjligheter att fullgöra sina uppgifter. Vissa reformer har föreslagits i stort sett inom ramen för polisnämndernas funktion som rådgivande organ, bl. a. att nämnderna ges ekonomiska resurser för anställning av kanslipersonal och för informationsverksamhet.

Enligt utredningen är det angeläget att tillse att polisverksamheten utövas på ett sådant sätt och med sådana medel att den får stöd bland den allmänhet som polisen har till uppgift att tjäna. Allmänhetens krav på insyn i verksamheten tillgodoses främst genom den offentlighetsprincip som gäller i svensk förvaltning. Polisnämnderna fyller härvid en viktig funktion. Medborgarnas möjligheter att påverka de beslut som fattas begränsas emellertid genom att den insyn som nämnderna i dag har i verksamheten bara kan leda till råd och rekommendationer. Med hänsyn till polisverksamhetens art och dess betydelse för medborgarna anser utredningen att det medborgerliga inflytandet bör stärkas. Utred-

¹ Stockholms socialdemokratiska ungdomsdistrikts skrivelse till Kungl. Maj:t 15.8.1969 angående översyn av polisenämndernas kompetens, arbetsformer och ekonomiska resurser, rskr 1970: 2 i den del skrivelsen avser motion II: 540 om personalrepresentation i polisenämnderna m. m., rskr 1970: 87 i anledning av motionerna I: 846 och II: 990 om medborgarvittnen vid polisförhör m. m. Skrivelserna har överlämnats till utredningen för att tas under övervägande vid fullgörande av uppdraget.

ningen föreslår därför att de nuvarande *polisnämnderna avskaffas och ersätts av distriktpolisstyrelser* med beslutanderätt i vissa frågor.

I fråga om *polisstyrelsernas sammansättning* framhåller utredningen, att det är viktigare att skapa en funktionsduglig styrelse som så allsidigt som möjligt kan tillgodose behovet av medborgerligt inflytande på polisverksamheten i distriktet som helhet än att få en fullständig och proportionell representation i styrelsen för de kommuner som ingår i ett distrikt. Styrelsen bör därför inte vara alltför stor. Utredningen föreslår att antalet ledamöter bestäms till sju. Polischefen skall ingå i styrelsen. Övriga sex ledamöter och lika antal suppleanter skall utses av den regionala polismyndigheten på förslag av kommunfullmäktige eller, i distrikt som består av mer än en kommun, av landstinget. Kommunfullmäktige i Göteborg och Malmö, som är landstingsfria städer, skall föreslå ledamöter och suppleanter i polisstyrelserna i dessa städer.

Landstinget bör tillse att styrelsen får en sådan sammansättning att den så långt som möjligt motsvarar de politiska förhållandena i distriktet. I de undantagsfall då kommun inte kan bli representerad av ledamot i styrelsen bör landstinget föreslå suppleant från denna kommun.

Som ledamot eller suppleant i styrelsen bör endast den ifrågakomma som är bosatt inom polisdistriktet och som fyller övriga krav för valbarhet till ledamot i kommunal nämnd.

Önskemålet om en god förankring av polisverksamheten hos allmänheten bör enligt utredningen tillgodoses bl. a. genom att uppdrag som ordförande och vice ordförande i polisstyrelse anförtros vald ledamot. Den regionala polismyndigheten skall därför utse ordförande och vice ordförande bland de ledamöter som har föreslagits av kommun eller landsting.

Distriktpolisstyrelses *arbetsuppgifter* skall i princip sammanfalla med de arbetsuppgifter som lokal polischef nu har. I fråga om arbetsuppgifternas fördelning mellan styrelsen i plenum och den lokale polischefen kan enligt utredningen en lämplig uppdelning göras. Polischefen skall ensam svara för den operativa ledningen av polisverksamheten och polismyndighetsärenden bör handläggas av honom eller av honom underställd personal. I plenum skall viktigare allmänna frågor som rör förhållandet mellan allmänheten och polisen avgöras. Utredningen sammanfattar dessa frågor i följande punkter.

1. Viktigare frågor om organisation och arbetsordning.
2. Frågor om förslag till beräkning av utgifter för polisväsendet i distriktet och andra frågor av större ekonomisk betydelse.
3. Frågor om tillsättning av tjänst i lägst lönegrad 17 på löneplan A.
4. Viktigare frågor om information om polisverksamheten i allmänhet.
5. Andra frågor som polischefen hänskjuter till plenum.

Utredningen framhåller, att förslaget att ersätta de rådgivande polisnämnderna med polisstyrelser med beslutanderätt är ett betydelsefullt led i strävandena att få till stånd ett gott samarbete mellan polis och allmänhet. En sådan åtgärd är emellertid inte tillräcklig utan bör kombineras med en kraftigare inriktning på informationsfrågor. Polischefen bör fortlöpande informera styrelsens övriga ledamöter om såväl vidtagna som planerade åtgärder av allmän betydelse för polisverksamheten i distriktet samt om de olika polisiära behov och särskilda problem i övrigt som kan föreligga. Det är lika angeläget att ledamöterna får möjlighet att ta del av allmänhetens synpunkter på verksamheten. Medel bör därför ställas till deras förfogande för att de genom möten och på annat sätt skall kunna få kontakt med enskilda och organisationer. Utredningen understryker behovet av bättre samordning av de sociala och polisiära aktiviteterna och anser att lekmanrepresentanterna får en viktig funktion att fylla i dessa frågor.

Den kraftigare inriktningen på informationsfrågor kan leda till en ökning av arbetsuppgifterna på polisstyrelsernas kanslier. Utredningen anser emellertid att denna ökning till större delen uppvägs av de arbetskraftsbesparingar som kan göras på kanslierna genom de föreslagna distriktssammanslagningarna.

Om utredningens förslag att inrätta distriktpolisstyrelser genomförs, bortfaller kostnaderna för polisnämnderna. Dessa kostnader uppgick under budgetåret 1968/69 till i runt tal 575 000 kr. I stället tillkommer emellertid kostnader för medborgarrepresentanterna i distriktpolisstyrelserna. Utredningen räknar med att arvoden, traktamenten, resor och andra kostnader för dem kommer att uppgå till 0,5—1,0 milj. kr. per år.

Mot utredningens förslag i fråga om distriktpolisstyrelsens sammansättning har utredningens ordförande reserverat sig (s. 116). Han anser att det är naturligt att polischefen, som har kunskap om och erfarenhet av polisverksamheten i hela polisdistriktet, blir styrelsens ordförande. I särskilt yttrande har tre av utredningens experter anslutit sig till reservationen (s. 117).

En av utredningens experter anför i särskilt yttrande att han inte kan ansluta sig till utredningens ställningstagande i fråga om sättet att utse ledamöter i distriktpolisstyrelse (s. 117—118). Enligt hans mening bör man inte bara söka tillgodose behovet av ett allmänt medborgerligt inflytande utan också bevara och förstärka den anknytning till den kommunala verksamheten som polisnämnderna var avsedda att ge. Det bör därför undantagslöst vara primärkommunerna som avger förslag till ledamöter i styrelsen. I distrikt som omfattar mer än en kommun bör man tillämpa ett förfarande liknande det som gäller vid val av t. ex. lokala vägnämnder.

1.2.3 Remissyttrandena

Inrättande av distriktpolisstyrelser. Erfarenheterna efter förstatligandet visar enligt flera remissinstanser att de nuvarande polisenämnderna i många fall inte har kunnat fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Orsakerna härtill har främst varit att nämnderna bara är rådgivande organ och att de saknar ekonomiska resurser och eget kansli. *Rikspolisstyrelsen* framhåller emellertid att redan den undersökning som styrelsen gjorde under budgetåret 1967/68 visar att många polisenämnder har gjort betydelsefulla insatser för att skapa bättre kontakter mellan polis och allmänhet. Därefter torde nämndernas arbete ha ytterligare förbättrats och enligt styrelsen har dessa i de allra flesta fall funnit lämpliga arbetsformer. Även från länsstyrelschäll vitsordas i några fall att polisenämnder har gjort förtjänstfulla insatser.

Så gott som samtliga remissinstanser anser, att åtgärder bör vidtas för att stärka allmänhetens förtroende för polisen och dess verksamhet. Meningarna är emellertid delade i fråga om vilka åtgärder som är bäst ägnade att tjäna detta syfte.

En klar majoritet av remissinstanserna ansluter sig till utredningens förslag att ersätta de nuvarande polisenämnderna med distriktpolisstyrelser. *JK, landstingsförbundet, kommunförbundet, SACO, samtliga länsstyrelser utom länsstyrelserna i Värmlands och Kopparbergs län och så gott som samtliga kommuner* hälsar förslaget med tillfredsställelse och finner det väl ägnat att ge medborgarna ett verkligt inflytande på polisverksamheten. *SACO* framhåller, att de kommunala förtroendemännen i distriktpolisstyrelserna kan antas få vidgade kunskaper om polisens arbetsvillkor och därmed en fördjupad förståelse för polisens svåra och grannliga uppgift. Enligt *SACO* ligger det också nära till hands att jämföra lekmanrepresentationen på detta område med nämndinstitutionen vid de allmänna domstolarna. I båda fallen har lekmannainslaget den betydelsen att garantier skapas för att de värderingar som råder i samhället återspeglas i de rättsvårdande organens handlande.

JO framhåller, att i den mån allmänheten hyser misstroende mot polisverksamheten så torde detta främst vara riktat mot den operativa delen av verksamheten. Eftersom det är uppenbart att distriktpolisstyrelserna inte bör ges operativa uppgifter, kan man ifrågasätta om förslaget leder till det medborgarinflytande och den förankring hos allmänheten av polisverksamheten som man önskar. Ett skäl som med styrka talar för utredningens förslag är emellertid att man genom polisstyrelserna bäst torde kunna få de olika ortsintressena inom polisdistrikten bevakade. *JO* tillstyrker därför förslaget. Även *rikspolisstyrelsen* ifrågasätter om de av utredningen föreslagna ändringarna, som i stort sett inte innebär annat än att det nuvarande samrådet i vissa ären-

den ersätts av formella beslut, verkligen kan anses vara av större betydelse när det gäller allmänhetens förtroende för polisen. Om så anses vara fallet, har styrelsen inte något att erinra mot förslaget.

Polisförbundet ansluter sig också till utredningens förslag men yrkar bestämt att personalen skall vara representerad i distriktpolisstyrelserna. Enligt förbundet beror de nuvarande bristerna till stor del på att medborgarrepresentanter och polispersonalens fackliga företrädare inte har något gemensamt organ. Om företrädarna för personalen ställs utanför distriktpolisstyrelserna, kommer hela tanken att förfelas. Även *statskontoret, länsstyrelsen i Blekinge län och några andra remissinstanser* anser, att det finns skäl som talar för personalrepresentation i distriktpolisstyrelserna. Enligt *länsstyrelsen i Jönköpings län* kan frågan om personalrepresentation i väsentlig grad tillgodoses genom att styrelsen får rätt eller skyldighet att vid behov adjungera en företrädare för personalen.

En minoritet inom statskontoret anser, att medborgarinflytandet inom den lokala polisorganisationen bör förstärkas mer än vad utredningen har föreslagit. Polisnämnden bör kvarstå men omformas till en förtroendekommitté för aktiv, uppsökande kontaktverksamhet inom polisdistriktet. Nämnden skall vara ett rådgivande organ till distriktpolisstyrelsen och till polisorganisationen i övrigt. Dessutom kan en särskild kontaktnämnd tillskapas bl. a. för att brygga över det gap i behandlingsavscende som nu finns under tiden från omhändertagande till eventuell överföring till kriminalvård. Kontaktmännen bör vara lekmän och hjälpa de intagna eller polisen i olika frågor av personlig eller psykologisk natur. En personalunion mellan kontaktmännen och förtroendemännen kan vara lämplig. De föreslagna åtgärderna bör ses som ett steg mot den integrering av polisiära insatser och sociala stödåtgärder inom ramen för en utbyggd frivård som på sikt måste bedömas som nödvändig.

Hovrätten för Västra Sverige, polismästarföreningen, länsstyrelserna i Värmlands och Kopparbergs län samt flertalet polismästare och polisnämnder anser, att det saknas skäl för att tillskapa distriktpolisstyrelser. Enligt dessa remissinstanser krävs det inte något annat än att polisnämnderna aktiveras och ges ekonomiska möjligheter att tillsammans med polisledningen göra egna insatser. Hovrätten anser, att steget är långt från en ingående insyn i verksamheten till ett aktivt deltagande i myndighetens beslut, i all synnerhet inom ett så speciellt förvaltningsområde som polisverksamheten. Det medborgarinflytande som kan vara till viss nytta inom exempelvis den dömande verksamheten kan inte utan vidare sägas vara till fördel för arbetet inom en administrativ myndighet. Vad som eventuellt kan vinnas genom ökat förtroende går kanske förlorat genom att beslutsprocessen blir omständlig och inte kan hållas fri från sidoinflytelser av olika slag. Polismästarföreningen fram-

håller, att polisverksamheten sedan länge står i särklass bland all annan offentlig verksamhet när det gäller insyn och information eller möjligheter därtill och att polisen enligt en omfattande opinionsundersökning har ett markant förtroende hos allmänheten. Det saknas därför bärande sakskaäl för att inrätta distriktpolisstyrelser med beslutanderätt, i synnerhet som detta är förbundet med vissa risker, t. ex. att beslut kan fattas mot den ansvariga polisledningens uppfattning och att polischefens faktiska möjligheter att leda den operativa verksamheten kan hämmas genom majoritetsbeslut av styrelsen i organisations- och utrustningsfrågor. Även länsstyrelsen i Kopparbergs län framhåller, att ett genomförande av utredningens förslag innebär risk för dualism i beslutanderätten. Eftersom farhågor för en sådan dualism uttalades av departementschefen i samband med förstatligandet, finner länsstyrelsen det anmärkningsvärt att ett departementschefsuttalande i en för polisväsendet så central fråga förkastas efter så kort tid.

Polismästaren i Göteborgs polisdistrikt framhåller bl. a. att en omedelbar insyn i polisarbetet kan erhållas genom ett system med kommunalvalda förhörsvittnen vid förundersökningar i brottmål, s. k. medborgarvittnen. Detta system tillämpas sedan år 1956 i Göteborgs polisdistrikt och fungerar bra. Medborgarvittnena, som tjänstgör vid utredningsavdelningen och i centralvaktens personintagning, får en god inblick i polisarbetets vardag och där uppkommande svårigheter. Polismästaren avstyrker förslaget om medborgarinflytande genom distriktpolisstyrelser och anser att man bör behålla polismynderna och till skapa nya regler för insyn genom medborgarvittnen. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* tar också upp frågan om medborgarvittnen och anser att denna goda möjlighet till insyn i polisverksamheten åtminstone bör prövas i ytterligare några polisdistrikt.

Distriktpolisstyrelses sammansättning. I fråga om sättet för utseende av medborgarrepresentanter i distriktpolisstyrelse ansluter sig så gott som samtliga remissinstanser till det särskilda yttrande som en av utredningens experter avgivit och som innebär att primärkommunerna undantagslöst skall föreslå ledamöter i styrelsen. Flera remissinstanser framhåller, att ett sådant tillvägagångssätt stämmer bäst med utredningens uttalade önskemål om starkast möjliga förankring hos primärkommunerna. Några remissinstanser, bl. a. *landstingsförbundet, kommunförbundet och länsstyrelserna i Kronobergs, Blekinge, Skaraborgs och Norrbottens län*, anser att den kommunala anknytningen bör markeras ytterligare genom att kommunerna får utse och inte bara föreslå medborgarrepresentanter i distriktpolisstyrelse.

Utredningens förslag att landstinget skall föreslå medborgarrepresentanter om polisdistrikt består av mer än en kommun lämnas utan erinran av bl. a. *JK, RÅ, JO, rikspolisstyrelsen, SACO och länsstyrelsen i Västerbottens län.*

Remissinstanserna godtar som regel utredningens förslag att antalet ledamöter i distriktpolisstyrelse bör bestämmas till sju. Enligt *kommunförbundet* är det möjligt att fördela styrelseplatserna så att varje kommun (kommunblock) blir representerad. Ett system med en ledamot för varje i polisdistriktet ingående kommun är emellertid otillfredsställande för kommuner med stort invånarantal. En utökning av antalet ledamöter till högst elva bör därför enligt kommunförbundet kunna komma i fråga. Även *statskontoret och några andra remissinstanser* anser, att antalet ledamöter i vissa fall kan bestämmas till fler än sju.

Många remissinstanser behandlar frågan om polischef eller annan styrelseledamot skall vara ordförande i distriktpolisstyrelse. *Kommunförbundet* motsätter sig bestämt att polischefen skall vara självskriven för detta uppdrag och anser att en sådan ordning är i princip felaktig och strider mot målsättningen att skapa en beslutsstruktur som tillgodoser ett starkt medborgarinflytande. Uppdraget som ordförande bör därför som utredningen har föreslagit anförtros någon av medborgarrepresentanterna. Det bör dock inte vara den regionala polismyndigheten utan distriktpolisstyrelsen inom sig som utser ordförande och vice ordförande. Enligt förbundet bör polischefen inte ens vara ledamot av styrelsen utan bara föredragande med rätt att anmäla avvikande mening. *Landstingsförbundet, länsstyrelsen i Älvsborgs län och några kommuner* ger uttryck för samma uppfattning som kommunförbundet i dessa frågor. *Polisförbundet, länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län samt ett stort antal kommuner* har inte något att erinra mot utredningens förslag att den regionala polismyndigheten skall utse ordförande och vice ordförande bland medborgarrepresentanterna.

Flera remissinstanser anser, att uppdraget som ordförande bör anförtros polischefen. Enligt *rikspolisstyrelsen* blir polischefen som verksamhetsansvarig för arbetets behöriga gång i polisdistriktet och bör därför vara självskriven som ordförande. *JO* framhåller, att polischefen är den som är bäst insatt i förekommande frågor och att tyngdpunkten inom styrelsen normalt kommer att ligga hos honom. *SACO* anser, att de positiva effekterna av lekmanamedverkan i polisens lokala ledning kommer att allvarligt äventyras om inte polischefen blir ordförande i styrelsen. Enligt *SACO* är det förvånande att utredningens majoritet inte har beaktat de uppenbara risker för dualism i polisledningen som följer av deras förslag. Detta öppnar också väg för en politisering av polisen som är synnerligen olycklig. Enligt *länspolis chefsföreningen* måste en ordförande i distriktpolisstyrelse ha mycket ingående och på egen erfarenhet grundad kunskap om polisväsendet och om den lagstiftning som reglerar verksamheten. Polischefen har en mycket själv-

ständig ställning inom polisväsendet och ett utpräglat personligt ansvar för verksamheten. Mot denna bakgrund hävdar föreningen att ordförandeskapet oundgängligen bör anförtros åt polischefen för att distriktpolisstyrelsen skall kunna fungera på ett tillfredsställande sätt. Vidare motsätter föreningen sig bestämt att polischefen bara blir föredragande i styrelsen, eftersom ett sådant arrangemang är oförenligt med hans ställning i organisationen. Av övriga remissinstanser som uttalar sig för att polischefen skall vara ordförande i distriktpolisstyrelse kan nämnas *JK, RÅ, hovrätten för Västra Sverige, polismästarföreningen och länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs och Jämtlands län.*

Distriktpolisstyrelses arbetsuppgifter. Utredningens förslag i fråga om distriktpolisstyrelses arbetsuppgifter och uppgifternas fördelning mellan styrelsen i plenum och polischefen lämnas som regel utan erinran av remissinstanserna.

Statskontoret anser, att de uppgifter som styrelsen kommer att få i stort sett stämmer överens med den praxis för lekmannastyrelser som har utbildats inom exempelvis den centrala förvaltningen. Polischefen bör dock som regel hänskjuta frågor av principiell art rörande polisverksamheten i dess helhet till plenum. *Rikspolisstyrelsen* har inte någon annan erinran mot förslaget än såvitt angår tjänstetillsättningar. Utredningens gränsdragning efter lönegrad är enligt styrelsen opraktisk, bl. a. med hänsyn till möjligheterna att ändra lönegraderna utan att tjänsternas karaktär ändras. Gränsdragningen bör i stället göras med beaktande av tjänstens innehåll. Distriktpolisstyrelse bör därför behandla ärenden angående tillsättning av i huvudsak tjänster med arbetsledarfunktion i plenum.

Länsstyrelsen i Uppsala län ifrågasätter om inte distriktpolisstyrelserna bör tilldelas de uppgifter som trafiknämnder och trafiksäkerhetskommittéer nu har för att få till stånd en bättre samordning på trafiksäkerhetens område. Enligt *länsstyrelsen i Jönköpings län* borde utredningen ha redovisat skälen för att polismyndighetsärenden inte skall behandlas i plenum. Utredningens ställningstagande är överraskande men kan förklaras av att dessa ärenden som regel är av brådskande natur. Frågor om allmän praxis i polismyndighetsärenden av principiell vikt bör dock enligt länsstyrelsen obligatoriskt hänskjutas till plenum.

Några av de remissinstanser som har avstyrkt förslaget om inrättande av distriktpolisstyrelser kritiserar också utredningens ställningstaganden i fråga om styrelsens arbetsuppgifter. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* framhåller, att bestämningen av de frågor som skall avgöras i plenum inte kommer att innebära någon egentlig beslutanderätt för distriktpolisstyrelsen utan bara en rätt att avge yttrande. Besluten kommer att fattas på ett högre plan. I övrigt kommer tillsättningsärendena att kräva

fäta sammanträden. Systemet blir därför både dyrt och tungrott. Också *polismästaren i Stockholms polisdistrikt* anser, att distriktpolisstyrelsernas möjligheter att utöva ett verkligt inflytande på polisverksamheten blir begränsade genom den föreslagna ärendefördelningen, eftersom de ärenden som skall avgöras i plenum i stor utsträckning är föremål för centrala direktiv. *Länsstyrelsen i Värmlands län och polismästaren i Göteborgs polisdistrikt* efterlyser en mera strikt gränsdragning mellan distriktpolisstyrelse i plenum och polischef i fråga om ställning och befogenheter i det utkast till polisinstruktion som utredningen har utarbetat. Länsstyrelsen anser, att bestämmelsen är ägnad att inge medborgarrepresentanterna föreställningar om befogenheter som de inte har.

2 Den regionala polisorganisationen

2.1 Nuvarande förhållanden

Länsstyrelsen är högsta polismyndighet i länet och har i denna egenkap ansvar för och ledningen av polisväsendet inom sitt län. I alla län utom Gotlands län finns en länspolischef som är tjänsteman i länsstyrelsen och chef för arbetsenheten länspolischefens expedition.

Huvudbestämmelserna om länsstyrelsens åligganden och befogenheter på polisväsendets område finns i polisinstruktionen (1965: 686, omtryckt 1971: 697). Länspolischefens ställning inom länsstyrelsen regleras i länsstyrelseinstruktionen (1971: 460).

Länsstyrelsen skall övervaka att allmän ordning och säkerhet upprätthålls i länet och att behövliga åtgärder vidtas när den allmänna ordningen hotas eller störs. Uppgiften att ansvara för och leda polisverksamheten i länet innebär i övrigt att länsstyrelsen bl. a. skall ägna uppmärksamhet åt organisationsfrågor, tillse att verksamheten bedrivs rationellt och effektivt och i viss utsträckning svara för polisväsendets administration. Vidare skall länsstyrelsen årligen till rikspolisstyrelsen avge förslag till beräkning av utgifterna för det lokala polisväsendet. Av övriga uppgifter kan nämnas att länsstyrelsen handlägger ärenden om tjänstetillsättningar och disciplinär bestraffning samt är besvärsmyndighet vid talan mot polischefs beslut.

Länsstyrelsens uppgifter i fråga om polisväsendet fullgörs till största delen på länspolischefens expedition. Enligt länsstyrelseinstruktionen svarar länspolischefen för ärenden om polisens verksamhetsformer, polisens samarbete med åklagarmyndigheter och polisnämnder, polisens informationsverksamhet, ledning av polisstyrkorna i länets polisdistrikt och av länstrafikgrupps verksamhet samt ärenden om rekrytering och polisförstärkning. Av de ärenden som i övrigt handläggs av länspolischefen kan nämnas ärenden angående ledning av förundersökning i brottmål samt inspektions-, tillsyns- och företagsnämndsverksamhet.

Ärenden angående polisväsendets organisation och administration, belöning eller ersättning för hjälp åt polisman och de ärenden som i princip motsvarar polismyndighetsärendena på lokalplanet handläggs på andra avdelningar eller enheter inom länsstyrelsen.

Länspolischefen svarar på länsstyrelsens vägnar för den operativa polisverksamheten. På detta område har han regelmässigt handlings- och beslutanderätt och kan vid behov disponera över länets polisstyrkor, begära förstärkning från annat län för tillfälligt uppdrag m. m. Hans operativa verksamhet är samordnande och inriktad på polisiära aktioner som sträcker sig över polisdistriktens gränser och avser länets eller åtminstone några distrikts gemensamma behov. En viktig operativ uppgift är trafikövervakningen. Länspolischefen är chef för de polismän som ingår i länsstrafikgrupp. Han leder direkt sådan grupps verksamhet och samordnar dess tjänstgöring med de lokala trafikenheter.

Länspolischefens självständiga ställning är i ett avseende begränsad. Landshövdingen kan vid utomordentliga förhållanden helt eller delvis överta polisledningen och fatta beslut om verksamhetens bedrivande. För att göra ett sådant övertagande möjligt skall länspolischefen fortlöpande hålla landshövdingen underrättad om polisväsendets tillstånd. Sådant ärende får hänskjutas till länsstyrelsen i plenum endast om det rör allmänna riktlinjer eller anvisningar för polisens verksamhet.

Som nyss nämnts handläggs vissa ärenden angående polisväsendet på andra enheter inom länsstyrelsen än länspolischefens expedition. Länsstyrelsen kan i arbetsordning bestämma att länspolischefen skall föredra dessa ärenden för landshövdingen eller själv avgöra dem.

En detaljerad beskrivning av den regionala polisverksamheten lämnas i betänkandet på s. 43—46.

Som förut nämnts finns inte någon länspolischef i Gotlands län. Länet utgör ett enda polisdistrikt, Visby polisdistrikt, och det finns därför inte något utrymme för en tjänst som länspolischef. Länsstyrelsens behov av polisiär expertis vid handläggningen av ärenden angående länets polisväsende tillgodoses genom att länsstyrelsen kan ålägga polischefen eller polisintendenten i Visby polisdistrikt att vara föredragande i dessa ärenden.

En särreglering förekommer också i Stockholms, Göteborgs och Bohus och Malmöhus län. Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt är undantagna från länspolischefens verksamhetsområde och polischeferna i storstäderna har samma ställning som länspolischef i operativt hänseende.

Enligt den ordinarie personalstaten för länspolischefens expedition finns i alla län utom Gotlands län en tjänst som länspolischef och en eller två biträdestjänster. Biträdande länspolischef finns i fyra län. Utöver den ordinarie personalstaten tjänstgör viss polis- och biträdespersonal på expeditionen.

2.2 Utredningen

Utredningen konstaterar, att utvecklingen efter förstatligandet har visat att vissa län är för små som verksamhetsområden för den regionala polisverksamheten. Brottslingarnas ökade rörlighet kräver att det finns goda möjligheter att samordna den uppdragande och förebyggande verksamheten och skapar också ett större behov av samlade aktioner i brottsbekämpande syfte. Länen är som regel för små som verksamhetsområden för en effektiv och rationell verksamhet av detta slag och de har otillräckliga resurser. Personalen kan inte specialiseras för regionala uppgifter i den utsträckning som är nödvändig. Detta gäller t. ex. i fråga om vissa tekniska undersökningar och utredningar av s. k. intellektuell brottslighet. Även trafikövervakningsarbetet måste inriktas på större samordnade insatser av personal och materiel, främst för längre sammanhängande avsnitt av europa- och riksvägar med stark trafik. Genom föreskrifter av rikspolisstyrelsen har större insatser — i huvudsak inriktade på vissa trafikantbeteenden — i viss utsträckning möjliggjorts. Vid planeringen för dessa insatser har länen i regel förts samman till regioner som i stort sett motsvarar militär- och civilområdena (milo/civo). Insatserna kan emellertid inte ledas enhetligt och övervakningsbehovet i stort har inte täckts genom dem. Länens resurser räcker ofta inte heller till för snabba, effektiva insatser för den allmänna övervakningsverksamhet som krävs vid speciella tillfällen som demonstrationer m. m. Vidare kräver den regionala inspektionsverksamheten tillgång till specialister inom olika grenar av polisverksamheten. Detta krav kan inte tillgodoses inom ramen för tillgängliga resurser i den nuvarande regionala organisationen.

Utredningen påpekar, att den regionala polisorganisationen är oenhetlig och att ledningslinjerna inom polisväsendet därför blir olika. Frågor som rör polisväsendets organisation och administration handläggs på olika sätt i länsstyrelserna. Skillnader förekommer också i fråga om formerna för beredning av vissa ärenden som ankommer på länspolischef. Vid ledighet för länspolischefen kan vikariefrågorna inte lösas rationellt. Utredningen fäster mindre vikt vid de nu nämnda olägenheterna än vid de som hänger samman med att verksamhetsområdena är för små men framhåller att olägenheterna med den nuvarande organisationsformen kan accentueras i samband med en övergång till programbudget och ett nytt informationssystem för rättsväsendet.

Erfarenheterna efter förstatligandet visar alltså enligt utredningen att de regionala funktionerna i många fall kräver avsevärt större områden än län och att den nuvarande organisationen i övrigt brister i flera avseenden. Härtill kommer de konsekvenser som ett genomförande av den föreslagna indelningsreformen på lokalplanet innebär. Om reformen genomförs fullt ut, kommer två län att bestå av vardera ett polisdistrikt,

fem län av två, sju län av tre, fyra län av fyra och övriga län av fem eller flera polisdistrikt. Efter en sådan reform motiverar de regionala uppgifterna inte en organisation i nuvarande form i flertalet län. En översyn av organisationen är därför nödvändig i dessa län och krävs också för att reformen på lokalplanet skall få full effekt. Om en översyn inte görs, måste man enligt utredningen räkna med att i stället successivt förlägga en rad uppgifter till riksplanet och förstärka den centrala myndigheten.

Mot denna bakgrund har utredningen i första hand undersökt om det finns någon godtagbar lösning som bara innebär att den regionale polischefens verksamhetsområde utökas att omfatta flera län. Två lösningar är enligt utredningen tänkbara. Man behåller de nuvarande länspolischefsexpeditionerna och låter en länspolischef svara för två eller flera expeditioner. Han får ambulera mellan residensstäderna och leda verksamheten på expeditionerna. Den andra lösningen innebär att en expedition får överta de uppgifter som ankommer på expeditionen i ett eller flera andra län. I dessa län utgår expeditionen ur länsstyrelsens organisation. Utredningen anser, att det inte är möjligt att skapa en rationell organisation enligt någon av dessa modeller, i varje fall inte för områden som består av fler än två län, och föreslår i stället en mera *genomgripande reform av den regionala polisorganisationen*.

Utredningen diskuterar två olika organisatoriska lösningar, som betecknas länsstyrelsealternativet och polisstyrelsealternativet. Båda lösningarna innebär att länen förs samman till polisregioner och att enheten länspolischefens expedition utgår ur länsstyrelsens organisation.

Länsstyrelsealternativet innebär i princip en återgång till den organisation som gällde före förstatligandet av polisväsendet. Var och en av de länsstyrelser som ingår i regionen behåller sin ställning som högsta polismyndighet i länet. Regionpolischefen blir inte tjänsteman i någon av länsstyrelserna men knyts som föredragande till dem på sätt som gäller för vägdirektör. I operativt hänseende får regionpolischefen samma ställning som länspolischefen nu har. Han skall alltså leda polisverksamheten inom regionen och ensam besluta i operativa ärenden. Landshövdingen behåller sin rätt att vid utomordentliga förhållanden helt eller delvis överta ledningen av polisstyrkorna och meddela föreskrifter om deras användning. Regionpolischefen skall underrätta landshövdingen om förestående polisuppgifter av väsentlig vikt och om händelser som fordrar extraordinär verksamhet från polisens sida. Alla ärenden som handläggs på länspolischefens expedition förs över till regionpolischefen och hans personal. Dessutom förs ett relativt stort antal ärenden, som i huvudsak angår polisväsendets administration och organisation, över till regionpolischefen. Vissa ärenden som är av betydelse för länsstyrelsens ställning som högsta polismyndighet blir dock kvar i länsstyrelsen. Regionpolischefen skall vara föredragande i de ärenden som

inte skiftas ut och som avser anslagsbehov för den lokala polisorganisationen, indelningsändringar och andra väsentliga administrationsfrågor. Länsstyrelsen kan dessutom i viss utsträckning utnyttja regionpolischefen som polisiär expert genom ett remissförfarande i de ärenden som inte omfattas av hans föredragningskyldighet. Enligt utredningen kan man med relativt stor säkerhet fastslå att minst 90 % av den totala arbetsbördan för länspolischefen och hans personal förs över till regionpolischefen och hans personal.

En detaljerad redovisning av ärendefördelningen mellan länsstyrelsen och regionpolischefen lämnas i bilaga 2: 1—2 till betänkandet.

Den reform av den statliga länsförvaltningen som trädde i kraft den 1 juli 1971 innebär bl. a. att medborgarrepresentanter har knutits till länsstyrelserna. Enligt utredningen kan emellertid en sådan medborgarrepresentation inte skapa ett tillräckligt lekmannainflytande inom den regionala polisorganisationen. Av de frågor som bör föranleda samråd med medborgarrepresentanter är en väsentlig del gemensamma för det regionala verksamhetsområdet och kan inte behandlas på ett för verksamheten meningsfullt sätt i plenum i de olika länsstyrelserna. I länsstyrelsealternativet bör därför enligt utredningen en för hela polisregionen gemensam nämnd, regional polisenämnd, inrättas för samråd i viktigare frågor.

I *polisstyrelsealternativet* upphör den regionala polisverksamhetens nuvarande organisatoriska anknytning till länsstyrelse. Polisstyrelsen blir högsta polismyndighet inom regionen och får den befattning med polisväsendet som länsstyrelsen nu har enligt bestämmelserna i polisinstruktionen och länsstyrelseinstruktionen. Organisationen får ett starkare lekmannainflytande än i länsstyrelsealternativet. Lekmannarepresentationen bör i princip ordnas på det sätt som gäller för centrala verk i allmänhet, dvs. att Kungl. Maj:t utser ledamöterna.

De regionala polisuppgifterna blir liksom i länsstyrelsealternativet i princip oförändrade. Alla ärenden som nu handläggs på länspolischefens expedition förs över till polisstyrelsen. I fråga om övriga ärenden förs ett större antal över än enligt länsstyrelsealternativet, t. ex. alla ärenden angående polisväsendets organisation och administration. Den bestämning av polisstyrelsens arbetsuppgifter som har gjorts leder enligt utredningen till en klar gränsdragning mellan länsstyrelses och polisstyrelses verksamhet.

En detaljredovisning av ärendefördelningen i polisstyrelsealternativet lämnas i bilaga 2: 3—4 till betänkandet.

Jämfört med länsstyrelsealternativet innebär fördelningen av arbetsuppgifterna mellan länsstyrelse och polisstyrelse i polisstyrelsealternativet inte någon nämnvärd ökning av uppgifterna för fackorganet. De arbetsuppgifter som regionpolischefen och hans personal får i fråga om pleniärenden torde enligt utredningen i princip kräva samma arbetsin-

sats som de uppgifter som är förenade med föredragningskyldigheten i länsstyrelsen och samrådet med den regionala polisnämnden. Arbetsbördan för det regionala organet blir därför ungefär densamma i båda alternativen.

Utredningen anser, att det samarbete mellan polis och andra samhällsorgan som förekommer i stor utsträckning i den löpande verksamheten inte torde påverkas av att länsstyrelsen i polisstyrelsealternativet förlorar sin ställning som högsta polismyndighet.

I fråga om kompetensfördelningen mellan polisstyrelsen i plenum och regionpolischefen framhåller utredningen, att regionpolischefen alltid skall besluta på eget ansvar i frågor som gäller den operativa ledningen av polisverksamheten. Han bör dock ta upp allmänna policyfrågor till diskussion i styrelsen. Följande frågor bör avgöras i plenum.

1. Viktigare frågor om organisation, såsom ändringar av indelning i polisdistrikt, vaktområden eller vaktdistrikt, ändring i tjänstetabla för arbetsgrupp eller ändring av stationeringsort i polisdistrikt.

2. Viktigare frågor om arbetsordning, såsom fastställande av arbetsordning för polisstyrelsen eller för polisdistrikt i regionen.

3. Frågor om förslag till beräkning av utgifter för den regionala och lokala polisorganisationen och andra frågor av större ekonomisk betydelse.

4. Frågor om tillsättning av vissa tjänster vid polisstyrelsen och i den lokala polisorganisationen. Till denna grupp hör besvär över polischefs beslut i tillsättningsärenden.

5. Frågor beträffande tjänstemän inom polisstyrelsen och i den lokala polisorganisationen om disciplinstraff, flyttningsskyldighet, avstängning från tjänsten eller läkarundersökning.

6. Frågor om belöningar och ersättning för hjälp åt polisman.

7. Andra frågor som regionpolischefen hänskjuter till plenum.

Ärenden som inte skall behandlas i plenum avgörs av regionpolischefen ensam.

Vid valet mellan de båda alternativen tar utredningen först upp frågan om det är nödvändigt att behålla anknytningen av polisverksamheten till länsstyrelserna. Ett skäl för att behålla en sådan anknytning är det samband som finns mellan rättsväsendets olika aktiviteter och allmänna förvaltningsgöromål. Vid den samhällsplanering som åligger länsstyrelserna måste behovet av insatser inom rättsväsendet lika väl som inom övriga grenar av offentlig verksamhet ingå i bedömningen. Länsstyrelsernas befattning med frågor som hör till domstolarna, åklagarväsendet och kriminalvården har numera praktiskt taget helt upphört. Utredningen anser, att det nämnda behovet inte är mera framträdande när det gäller den polisiära verksamheten än i fråga om övriga verksamhetsgrenar inom rättsväsendet. Ett annat skäl för att behålla anknytningen är att polisverksamheten ur den enskilde medborgarens

synvinkel kan framstå som en form av maktutövning och att det därför kan finnas ett behov av insyn i och kontroll av verksamheten genom ett organ med allmänna förvaltningsuppgifter. Enligt utredningen tillgodoses emellertid detta behov bäst genom ett starkt lekmannainflytande på den regionala organisationen. Vidare tillgodoses intresset av att polisverksamheten har en god förankring bland allmänhet och förtroendemän ute i kommunerna bättre genom att lekmannainflytandet stärks på lokalplanet än genom att länsstyrelsens anknytning till polisväsendet behålls. Mot denna bakgrund anser utredningen, att skäl inte längre föreligger för polisväsendets anknytning till länsstyrelserna.

I länsstyrelsealternativet kan behovet av klarhet i lednings- och svarsfrågor inte tillgodoses och risk föreligger för att kompetenskonflikter uppstår mellan länsstyrelserna inom regionen och även i förhållande till den regionala polisenämnden. Sådana problem uppstår däremot inte i polisstyrelsealternativet. Utredningen anser, att detta alternativ har väsentliga fördelar från organisatorisk synpunkt och *föreslår att regionpolisstyrelser inrättas.*

Regionpolisstyrelsen skall enligt förslaget bestå av sju ledamöter. Med hänsyn till länsstyrelsernas roll inom samhällsplaneringen är det enligt utredningen lämpligt att de blir representerade i ett fristående regionalt polisorgan. Landshövdingen i ett län inom regionen bör därför utses till ordförande i regionpolisstyrelsen. I övrigt bör regionpolischefen och fem av Kungl. Maj:t utsedda medborgarrepresentanter ingå i styrelsen. Kungl. Maj:t bör utse även vice ordförande i styrelsen.

Regionpolisstyrelsens närmare uppgifter och ställning framgår av ett utkast till instruktion som har fogats som bilaga 6: 1 till betänkandet.

I fråga om *regionindelningen* framhåller utredningen, att målsättningen bör vara att skapa en enhetlig och rationellt uppbyggd organisation. Kravet på en enhetlig organisation tillgodoses om regionerna inte alltför väsentligt skiljer sig från varandra. Regionernas storlek måste anpassas till verksamheten på fältet. Områdena bör medge en effektiv planering av verksamheten, kraftfulla insatser på fältet för planernas genomförande, trafikövervakning med starka, enhetligt ledda och väl differentierade insatser m. m. Vidare är det av stor betydelse att varje polisregion får en bärkraftig personalorganisation som är väl avvägd för de regionala funktionerna.

Vid indelningen i polisregioner bör den regionala indelning som finns inom andra grenar av statsförvaltningen beaktas. Utredningen uppställer som ett oeftergivligt krav att gränser för polisregioner och län inte skär varandra. Sett från allmänna synpunkter bör om möjligt inte heller gränserna för polisregioner och åklagarregioner skära varandra.

Utredningen anser, att verksamhetsområdena bör bestå av 3—4 län för att verksamheten skall kunna drivas rationellt. Det innebär en indelning i 6—8 regioner. En sådan organisation blir väsentligt effektivare

än länspolischeforganisationen och kan genomföras utan någon kostnadsökning. Snarare kan minskade kostnader bli följden.

Vid en indelning i sex polisregioner blir regionerna i östra och södra delen av landet mycket dominanta. Utredningen föreslår därför att landet delas in i åtta polisregioner. En sådan indelning ger mera jämbördiga och likformiga regionala myndigheter. Regionerna bör benämnas efter kansliorten. Som kansliorter föreslås Stockholm, Norrköping, Kalmar, Malmö, Göteborg, Örebro, Sundsvall och Luleå.

Beträffande det närmare innehållet i utredningens förslag till regionindelning hänvisas till s. 103—104 och bilaga 4 i betänkandet.

Utredningen lägger också fram ett förslag till *personalorganisation* för regionpolisstyrelsernas kanslier. Normalorganisationen bör bestå av en chef, en ställföreträdare och två organisationsenheter. Den ena enheten bör svara för övervakningsverksamhet och den andra för utredningsverksamhet och flertalet frågor angående allmän serviceverksamhet. För varje enhet bör finnas en enhetschef. Enheten för övervakningsverksamhet bör ha tre och den andra enheten två handläggande tjänstemän. I normalorganisationen ingår också tre biträdestjänster. Utredningen räknar med att normalorganisationen tills vidare skall tillämpas i alla regioner utom Stockholms och Göteborgs polisregioner, som behöver ytterligare polismanstjänster.

Utredningen framhåller, att det är vanskligt att beräkna lönekostnaderna för den föreslagna organisationen eftersom lönenivån är beroende av förhandlingar. Jämfört med den nuvarande organisationen minskar emellertid antalet tjänster med 17 och lönekostnadsminskningen torde bli av storleksordningen 1 milj. kr. Den nya organisationen ger dessutom följande vinster som inte kan uttryckas i ekonomiska termer. Inspektionsverksamheten kan bedrivas rationellare än för närvarande. Handläggningen av de frågor som kräver samordning för större områden förenklas. Man kan därför förvänta att belastningen på rikspolisstyrelsen för sådana uppgifter minskar. Viss arbetskraft, bl. a. i länstrafikgrupperna, kan frigöras genom att den nya organisationen skall svara för en rad planeringsuppgifter. Även i länsstyrelserna frigörs arbetskraft genom att ärenden förs över till regionpolisstyrelsen. Den nya organisationen ger på sikt utrymme för en rationellare användning av tekniska och andra hjälpmedel och nya metoder i polisverksamheten.

Utredningen räknar med att kostnaderna för andra ledamöter i regionpolisstyrelse än regionpolischefen kommer att understiga 200 000 kr. om året. I övrigt måste man räkna med vissa övergångskostnader. De kan praktiskt taget helt hänföras till speciella anordningar för den berörda personalen. Enligt utredningen är det inte möjligt att beräkna storleken av dessa kostnader förrän den nya organisationen tar form.

En av utredningens ledamöter har i en reservation uttalat en annan mening beträffande den regionala indelningen (s. 116—117). Han anser,

att utredningen borde ha allvarigare undersökt möjligheterna att behålla länen som enhet. En indelning av polisverksamheten i få och geografiskt stora områden leder till en alltför stark centralisering med alla dess olägenheter och risker. Regionnivån bör därför behållas vid länen. Vid organisationens utformning är enligt reservationen ett alternativ att behålla länspolis chefsorganisationen med smärre förändringar i de län där den nya distriktsindelningen gör nuvarande organisation omöjlig. Den reglering som gäller för Visby polisdistrikt kan därvid tillämpas. Alternativet bör användas i avvaktan på utformningen av den framtida länsförvaltningen. Ett attraktivare alternativ är enligt reservationen att göra länen till polisdistrikt. Vid en sådan reform kan länspolis chefsorganisationen slopas eller samordnas med polisdistriktets ledning. Anknypningen till länsstyrelsen kan behållas. Länsdistrikten bör organiseras som distriktpolisstyrelserna. Dessutom bör kommunala polisnämnder inrättas.

Tre av utredningens experter anför i särskilt yttrande (s. 117), att regionpolischefen bör bli ordförande i regionpolisstyrelsen. Härigenom får polisväsendets samtliga instanser en likformig organisation. Behovet av samverkan mellan länsstyrelserna och den regionala polisorganisationen kan utan olägenhet tillgodoses i den form som regelmässigt tillämpas mellan länsstyrelsen och från denna fristående myndigheter.

En av utredningens experter framhåller i särskilt yttrande (s. 117—118), att polisväsendet inte bör bedömas som fristående från annan samhällsverksamhet utan också i fortsättningen få den anknypning till samhällsorganisationen i övrigt som behovet av gemensamma insatser i samhällsarbetet motiverar. Han kan därför inte ansluta sig till utredningens ställningstaganden i fråga om den regionala organisationen. En tillräckligt allsidig bedömning av hur polisväsendet på lämpligt sätt bör vara inordnat i det regionala samhällsarbetet kan man enligt hans mening få först i samband med den utredning av frågor om den regionala samhällsförvaltningens uppgifter och organisation som skall göras inom länsberedningen. En samlad bedömning av den regionala problematiken bör därför inte inom en begränsad sektor föregripas genom organisationsändringar av den omfattning som utredningens majoritet har föreslagit. De omedelbara behov av samordning inom större områden än län som föreligger beträffande viss polisverksamhet, t. ex. brottsspaning och trafikövervakning, bör tills vidare kunna tillgodoses genom partiella åtgärder, bl. a. i form av ett länsövergripande samarbete under rikspolisstyrelsens ledning.

2.3 Remissyttrandena

Brister i nuvarande organisation. Rikspolisstyrelsen framhåller, att brotts- och trafikutvecklingen har accentuerat den regionala polisorganisationens svagheter och att länen även med nuvarande 119 polisdi-

strikt genomgående är för små som områden för samordning av polisverksamheten. Om polisdistriktens antal minskar, kommer länen enligt styrelsen att bli i ännu högre grad olämpliga som områden för regional polisverksamhet. *SACO, länspolis chefsföreningen och polismästarföreningen* anser, att utredningen på ett övertygande sätt har dokumenterat bristerna hos den nuvarande regionala polisorganisationen. Enligt *JO* är det tydligt att länspolis chefsorganisationen inte fungerar väl. *JK, RÅ, hovrätten för Västra Sverige, statskontoret, landstingsförbundet, kommunförbundet, polisförbundet, statsåklagarföreningen, så gott som samtliga polismästare och ett stort antal kommuner* har inte något att erinra mot utredningens uttalanden i fråga om den regionala polisorganisationens brister.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har förståelse för utredningens uppfattning att länen numera är för små enheter för polisens regionala arbete och anser att tungt vägande skäl talar för en genomgripande reform. *Länsstyrelserna i Malmöhus och Norrbottens län* anser, att länen är för små som verksamhetsområden när det gäller viss polisverksamhet, t. ex. brottsspänning och trafikövervakning. *Länsstyrelsen i Hallands län* vill inte bestrida att olika fackorgan kan ha starka skäl för krav på justeringar av den nuvarande länsindelningen. Dessa krav uppvisar emellertid ofta stora differenser. Om fackorganen oberoende av varandra fick bestämma sin regionala indelning, skulle resultatet bli en ytterst splittrad regional förvaltning och gränserna för de olika regionindelningarna skulle i många fall skära varandra. För det stora flertalet arbetsuppgifter och för den regelmässiga polisverksamheten är länen enligt länsstyrelsen fullt tillräckliga som regionala förvaltningsområden.

Några länsstyrelser anser, att utredningens kritik mot den regionala polisorganisationen är ensidig och negativ och borde ha nyanserats med inriktning främst på problemen i de mindre länen. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* framhåller, att utredningen, fränsett bristerna i länspolis chefsorganisationen, knappast i något avscende har anfört några övertygande argument för att ett frångående av länen som regioner skulle främja polisverksamheten. Även om antalet polisdistrikt inom länen minskas, har länspolis chefen kvar sin stora betydelse. Hans huvudsakliga uppgifter är nämligen inte att samordna distriktens polisstyrkor för gemensamma aktioner utan i stället att fullgöra inspektions-, konsult- och samrådsverksamhet samt handlägga en mängd ärenden av skiftande slag, t. ex. angående personalens utbildning, tillsättning, ledighet och tjänsteförhållanden, polisens utrustning och polisverksamheten i alla dess former. Om ett län får två, fem eller sju polisdistrikt, finns dessa arbetsuppgifter likväl kvar i området. Utredningens påstående, att länen är för små för regional polisverksamhet i fråga om brottsspänning, trafikövervakning eller annan ordningspolisverksamhet, har enligt länsstyrelsen giltighet bara i vissa fall. I den mån verksam-

heten nu måste gå över länsgränserna ordnas detta praktiskt genom samråd mellan länspolischeferna. Kommunikation och samråd mellan såväl distrikt som län är ett nödvändigt system för all polisverksamhet. Hur stora verksamhetsområden som än tillskapas kommer det alltid att finnas ett behov av samverkan dem emellan.

Länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Jönköpings, Älvsborgs, Värmlands och Västerbottens län har i stort sett givit uttryck för samma uppfattning som länsstyrelsen i Kopparbergs län.

Behov av en genomgripande reform. Åtskilliga av de remissinstanser som inte har haft något att erinra mot utredningens uttalanden om den regionala polisorganisationens brister anser, att frågan om en genomgripande omorganisation av den regionala polisverksamheten är för tidigt väckt. *JK* hänvisar till länsberedningens arbete i fråga om den regionala samhällsförvaltningens uppgifter och organisation samt framhåller att sambandet mellan polisens verksamhet och annan samhällsaktivitet är av den art att ett samtidigt ställningstagande rimligen måste vara till gagn för en ändamålsenlig lösning av organisationsfrågorna. En särlösning för polisverksamheten i enlighet med de riktlinjer som utredningen har dragit upp kan enligt *JK* komma att försvåra statsmakternas framtida ställningstaganden beträffande den regionala verksamheten. En omprövning av polisorganisationen i samband med en förestående reform av regionalförvaltningen bör naturligtvis om möjligt undvikas, inte minst med hänsyn till den av organisationsändringarna berörda personalen. *En majoritet inom polismästarföreningen* anser, att man vid uppbyggnaden av polisväsendet först måste bestämma hur grunden skall läggas. Eftersom distriktsindelningsreformen bara är ett steg på vägen mot en slutgiltig lösning, bör den regionala organisationen — trots dess dokumenterade brister — inte ändras på andra punkter än som inom den nuvarande organisationens ram är nödvändigt på grund av de föreslagna distriktsindragningarna. I annat fall kan en rationellare utformning av polisorganisationen låsas. När distriktsindelningen en gång får sin slutgiltiga lösning med större och slagkraftigare enheter, kan en regional instans bli överflödigt. Enligt majoriteten är det också angeläget att resultatet av länsberedningens överväganden avvaktas. *Hovrätten för Västra Sverige, landstingsförbundet, kommunförbundet, samtliga länsstyrelser utom länsstyrelsen i Kristianstads län samt ett stort antal polismästare och kommuner* avvisar betämt att man genomför en så genomgripande reform av den regionala polisorganisationen som utredningen har föreslagit innan resultatet av länsberedningens arbete föreligger.

Några remissinstanser anser emellertid att en reform av den regionala polisorganisationen är så angelägen att man inte kan acceptera att

den uppskjuts. *Länspolischefsföreningen* framhåller, att polisberedningen och departementschefen i samband med förstatligandet synes ha utgått från att den då pågående utredningen om en ny länsindelning inom kort skulle lägga fram förslag om en minskning av antalet län. De förutsättningar i fråga om länens storlek som 1964 års riksdagsbeslut alltså grundades på är ännu inte för handen och kommer enligt föreningen sannolikt inte att föreligga inom det närmaste decenniet eller ens någonsin. Eftersom den nuvarande länsindelningen har visat sig vara otillfredsställande som underlag för regional polisverksamhet, anser föreningen att en genomgripande omorganisation är nödvändig och mycket angelägen. *Rikspolisstyrelsen* delar i princip uppfattningen att frågan om den regionala polisorganisationens utformning om möjligt bör bedömas i samband med att ställning tas till en rad andra indelningsförslag på det regionala planet. Enligt styrelsen torde det emellertid vara uppenbart att det ännu kommer att dröja avsevärd tid innan beslut kan fattas om hur samtliga regionala indelningsfrågor skall lösas. Polisväsendet torde inte heller ha sådant direkt samband med andra regionala verksamhetsområden att det kan anses oundgängligen nödvändigt att låta den nuvarande organisationen bestå. Det kan knappast heller anses försvarbart att fortsätta med en föga rationell regional organisation samtidigt som man kräver ökade resurser till polisväsendet. Om man vill skapa en effektivare regional polisorganisation, finns det enligt styrelsen inte någon annan lösning än att bilda större regioner på sätt utredningen har föreslagit. En ledamot av styrelsen har dock reserverat sig och har uttalat att länsberedningens förslag bör avvaktas innan ställning tas till den regionala indelningen inom polisväsendet. *JO, statskontoret, SACO och länsstyrelsen i Kristianstads län* anser, att det finns starka skäl för att genomföra reformen utan att avvakta länsberedningens ställningstaganden.

Regionpolisstyrelse- och länsstyrelsealternativen. Flera remissinstanser tar upp frågan om det finns skäl att behålla anknytningen av polisverksamheten till länsstyrelserna. *Länspolischefsföreningen* framhåller, att länsstyrelsernas befattning med polisärenden i huvudsak är koncentrerad till länspolischefens tjänsteutövning och att övriga tjänstemän vid länsstyrelserna i mycket ringa utsträckning sysslar med egentliga polisärenden. Länsstyrelsernas uppgifter har under senare år förändrats och avser nu i mycket hög grad planeringsverksamhet. Polisärenden spelar därför en allt mindre roll inom länsförvaltningen och skälen för att behålla ett samband mellan de båda förvaltningsgrenarna har inte längre samma styrka. *RA, JO, rikspolisstyrelsen, statskontoret, polisförbundet, SACO, en minoritet inom polismästarföreningen samt några polismästare, kommuner och polismän* anser, att den regionala polisledningen utan olägenhet kan skiljas från länsstyrelserna och att en sådan

lösning innebär goda möjligheter att skapa en effektiv och rationell regional polisorganisation.

Den anknytning som polisväsendet sedan länge har haft till länsstyrelseorganisationen är enligt JK alltjämt av värde. Genom denna anknytning kan polisverksamheten bli föremål för kontroll och insyn genom ett organ med allmänna förvaltningsuppgifter och det är sannolikt att detta är ägnat att stärka förtroendet för polisens verksamhet. Det finns också ett naturligt samband mellan polisverksamheten och länsstyrelsens arbetsuppgifter såvitt avser upprätthållande av allmän ordning och säkerhet. Denna funktion är för statsmakten väsentlig och det är av vikt att staten genom sina organ vid behov kan hålla en fast hand över den samlade utövningen av funktionen. JK kan därför inte ansluta sig till det av utredningen förordade regionpolisstyrelsealternativet. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* anser, att utredningen har underskattat sambandet mellan polisverksamheten och annan förvaltningsverksamhet. Länsstyrelserna har en central ställning i den allmänna regionala förvaltningen och det är därför inte riktigt att undanta polisväsendet som samhällsfunktion från deras ledande, planerande och samordnande verksamhet. Detta framgår otvetydigt av den kontaktverksamhet som länspolischefen nu har såväl med enheter inom länsstyrelsen som med övriga till länsstyrelsen anknutna organ. Enligt länsstyrelsen innebär utredningens förslag att man får två regionala polismyndigheter, en operativ och en administrativ. Eftersom de operativa och administrativa polisärendena hänger intimt ihop och är beroende av varandra, kan de ofta inte bedömas utan den överblick som en länspolisledning besitter. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser, att utredningens förslag i själva verket innebär en genomgripande ändring av polisverksamhetens ställning i vårt förvaltningssystem. Trots att även en fristående polisiär instans på regional nivå i sista hand är underställd Kungl. Maj:t, föreligger — inte minst med hänsyn till de mycket betydande resurser och befogenheter som har tilldelats centralorganet — stora risker för att organisationen blir en stark fristående maktfaktor i samhället, något som riksdagen bestämt uttalade sig mot år 1962. Inrättandet av regionala lekmanastyrelser under en landshövdingens ledning torde inte väsentligt rubba detta förhållande, även om det måhända gör riskerna för den antydda utvecklingen mindre. Enligt länsstyrelsen ger de beslutande lekmanastyrelser som länsstyrelserna nu har en väsentligt bättre medborgerlig förankring än de regionala polisstyrelserna. *Länsstyrelsen i Kalmar län* framhåller, att det är utomordentligt angeläget att polisväsendet inte bedöms som fristående från andra samhällsfunktioner utan också i fortsättningen integreras i den på länsenheten baserade samhällsorganisation som behovet av gemensamma insatser i samhällsarbetet motiverar. En särskild polisregion får enligt länsstyrelsen inte samma fäste i befolkningens förtroende som en länsenhet där alla

övriga kontakter mellan medborgare och myndigheter hålls samman genom länsstyrelsen och där det rikt förgrenade kontaktnätet skapar naturliga betingelser för att skilda samhällsfunktioner ömsesidigt stöder och kompletterar varandra. Länsstyrelserna behöver i vissa fall polisens medverkan för att kunna fullgöra sina uppgifter men polisen behöver också i många situationer falla tillbaka på länsstyrelsernas auktoritet och förtroende hos länsbefolkningen. Även *länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kronobergs, Blekinge, Hallands, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt flera polismästare och ett stort antal kommuner* anser, att polisväsendets anknytning till länsstyrelserna måste behållas och att regionpolisstyrelsealternativet bl. a. av detta skäl inte kan accepteras.

Flera remissinstanser framhåller, att regionpolisstyrelsealternativet innebär en allvarlig försämring av polisens beredskap och av den regionala polisledningen i krig. Enligt *1964 års civilbefälhavarutredning* blir skillnaden mellan polisväsendets fredsorganisation och krigsorganisation betydligt större än f. n. om polisutredningens förslag genomförs. Vid krigsfall behöver polisväsendet nu bara organisera sex ledningsorgan som saknar motsvarighet i fred på högre regional nivå. Om förslaget förverkligas, måste man dels i två fall föra samman två fredstida ledningsorgan till ett på det högre regionala planet och dels tillskapa 24 organ som inte har någon motsvarighet i fred på det lägre regionala planet. Övergången från fredsorganisation till krigsorganisation blir därför avsevärt försvårad. Vidare försämras möjligheterna att före och under övergången samordna polisväsendets försvarsinsatser med annan försvarsverksamhet genom att polisväsendet inte kommer att vara företrätt i länsstyrelsernas fredsorganisation. En annan allvarlig konsekvens av polisutredningens förslag är att den regionala polisledningen i krig allmänt sett blir sämre än f. n. på grund av att det inte kommer att finnas ett tillräckligt antal chefer inom polisväsendet som är inriktade på regional ledning och samordning. Eftersom länsstyrelserna enligt förslaget inte kommer att ha några fredsuppgifter på polisväsendets område, kan man inte heller räkna med att de skall kunna leda polisverksamheten i krig och samordna den med andra försvarsåtgärder på ett effektivt sätt. *Samtliga civilbefälhavare och så gott som samtliga länsstyrelser* har givit uttryck för samma uppfattning. Flera av dessa remissinstanser framhåller, att polisutredningen har behandlat de viktiga problem som sammanhänger med polisens uppgifter under beredskapstillstånd och i krig alltför kortfattat och att konsekvenserna för totalförsvaret måste utredas närmare om statsmakterna överväger att lägga förslaget till grund för en reform.

ÖB framhåller, att den föreslagna indelningen av landet i polisregioner underlättar samverkan mellan militärbefälhavare och regional polis-

myndighet i fred och krig. Regionpolischefen bör ingå i civilbefälhavarens kansli. I fråga om den lägre regionala ledningen bör polischef i residensstad ingå i den krigsorganiserade länsstyrelsen och ersätta länspolischef i krigsplanläggningsarbetet. *Civilförsvarsstyrelsen* anser, att regionpolisstyrelse- och länsstyrelsealternativen är ganska likvärdiga såvitt angår beredskapsplaneringen i fred och ledningen av polisverksamheten i krig eller krigsfara. Krigsplacering av polisiär chefspersonal i civilbefälhavarkanslier och länsstyrelser försvåras emellertid genom att antalet chefstjänster inom den regionala polisorganisationen minskar. *Civilförsvarsstyrelsen* förutsätter dock att denna fråga kan lösas på ett tillfredsställande sätt. *Länspolischefsföreningen* framhåller, att regionpolisstyrelsealternativet ger en bärkraftig, effektiv och rationell fredsorganisation som smidigt och enkelt kan inlemmas i civilbefälhavarorganisationen vid beredskap eller krig. Inom länsstyrelserna kan den organisation användas som nu utan olägenhet tillämpas i län där länspolischefen är civo-polischef, nämligen att verksamheten leds av en polismästare i länet. Regionpolisstyrelsealternativet skapar enligt föreningen förutsättningar för en betydligt bättre polisiär beredskap än den som är möjlig att åstadkomma i nuvarande organisation.

Bara ett fåtal remissinstanser, bl. a. *länsstyrelsen i Kristianstads län*, förordar att länsstyrelsealternativet läggs till grund för en reform. Någon egentlig kritik anförs emellertid inte mot detta alternativ och några remissinstanser framhåller, att de principiella invändningar som har gjorts mot regionpolisstyrelsealternativet i väsentligt mindre grad gäller länsstyrelsealternativet.

Regionindelning. De remissinstanser som förordar att regionpolisstyrelsealternativet läggs till grund för en reform ansluter sig som regel till utredningens förslag om en indelning av landet i åtta polisregioner. *Rikspolisstyrelsen, statskontoret, JO, polisförbundet, statsåklagarföreningen, länspolischefsföreningen och en minoritet inom polismästarföreningen m. fl.* hör till denna grupp.

ÖB anser, att en indelning i sex regioner i hög grad skulle underlätta den samverkan mellan polisen och totalförsvaret i övrigt som är önskvärd och att det därför bör föreligga starka skäl av annan art för att välja en indelning i åtta eller flera regioner. Även *civilförsvarsstyrelsen* förordar en indelning i sex regioner. *Hovrätten för Västra Sverige*, som i första hand anser att någon ändring f. n. inte bör göras i den regionala polisorganisationen och i andra hand förordar regionpolisstyrelsealternativet, framhåller att den av utredningen föreslagna indelningen i åtta polisregioner har tillskapats utan någon naturlig geografisk anknytning. Enligt hovrätten torde de polistaktiska problem som har åberopats för de stora polisregionerna kunna lösas på annat sätt, t. ex. genom ett väl

utbyggt sambandsnät och insatsberedda polisstyrkor med hög transportberedskap. Dylik polisverksamhet bör emellertid lämpligen ledas centralt för hela riket. Om en regionindelning skall genomföras, föredrar hovrätten en indelning i sex regioner som sammanfaller med milo/civo.

RA anser sig inte kunna bedöma om det från polisiära synpunkter är rationellt med så stora regioner som utredningen har föreslagit. Det torde i vart fall vara svårt att administrera regioner med den föreslagna ytvidden och enligt *RA* är så stora regioner inte aktuella inom åklagarväsendet. Om förslaget genomförs, är det dock tänkbart att en polisregion kan delas i två åklagarregioner. *SACO* anser det vara mindre välbetänkt att inordna Stockholms och Göteborgs polisdistrikt i polisregioner och förordar att dessa distrikt, eventuellt jämte kringliggande polisdistrikt, får bilda egna regioner. Antalet regioner bör därför enligt *SACO* bestämmas till tio. *Polismästaren i Stockholms polisdistrikt* framhåller, att tanken på att inordna huvudstadsdistriktet i en polisregion och att sätta in en ledningsapparat mellan detta distrikt och rikspolisledningen förefaller helt orealistisk.

Flera länsstyrelser och ett stort antal kommuner anser sig sakna anledning att närmare behandla utredningens förslag till regionindelning, eftersom förslaget enligt deras uppfattning inte bör läggas till grund för en reform innan resultatet av länsberedningens arbete föreligger. Några länsstyrelser diskuterar emellertid den föreslagna regionindelningen såvitt den berör deras eget verksamhetsområde. Delade meningar råder främst om de båda regionerna i södra delen av landet, Malmö och Kalmar polisregioner. *Länsstyrelserna i Kronobergs, Kalmar och Malmöhus län* anser, att den föreslagna arronderingen av dessa regioner är lämplig. Enligt *länsstyrelsen i Blekinge län* har länet förhållandevis få beröringspunkter med länen i Småland men en inriktning mot Skåne som är traditionell och som utvecklas och förstärks. Blekinge län bör därför ingå i Malmö polisregion. *Länsstyrelserna i Jönköpings och Kristianstads län* anser också att en sådan lösning bör övervägas. Om Småland inte anses tillräckligt stort för att utgöra en självständig region, anser länsstyrelsen i Jönköpings län att Skaraborgs län bör tillföras regionen. I så fall blir Jönköping den naturliga kansliorten. Även om regionen begränsas till att avse Småland, bör Jönköping ges företräde som kansliort. *Länsstyrelserna i Kronobergs och Blekinge län* kritiserar valet av Kalmar som kansliort. I övrigt kan nämnas att *länsstyrelserna i Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Gävleborgs län* anför viss kritik mot den föreslagna regionindelningen. Enligt länsstyrelsen i Västmanlands län kan en naturlig region bildas av länen kring inre delen av Mälaren—Hjälmaren-området. Länsstyrelsen i Gävleborgs län anser att ett alternativ med Uppsala, Västmanlands och Kopparbergs län som en region bör övervägas.

Provisoriska åtgärder. Som tidigare nämnts motsätter sig ett stort antal remissinstanser att en så omfattande reform av den regionala polisverksamheten som utredningen har föreslagit genomförs innan resultatet av länsberedningens arbete föreligger. Flera av dessa remissinstanser anser emellertid att vissa åtgärder redan nu måste vidtas, främst med anledning av att reformen på lokalplanet kommer att innebära en sådan minskning av antalet polisdistrikt att den nuvarande regionala organisationen inte kan behållas i vissa län.

Polismästarföreningens majoritet finner det nödvändigt att ändra den regionala polisorganisationen även om distriktsindelningsreformen inte kommer att gå längre än vad utredningen har föreslagit. Län med bara 1—3 polisdistrikt måste sammanföras med angränsande län till ett verksamhetsområde för att ge tjänstemännen på regionplanet arbetsuppgifter av tillräcklig omfattning och med innehåll. Länspolischeferna bör placeras utanför länsstyrelserna men knyts som föredragande till en, två eller eventuellt flera länsstyrelser. Länsstyrelsealternativet bör ligga till grund för lösningen.

Enligt *länsstyrelserna i Jönköpings, Kronobergs och Älvsborgs län* kan ändringar i polisdistriktsindelningen få till följd att den nuvarande regionala polisorganisationen inte kan behållas i län med ett eller två polisdistrikt. Länsstyrelserna i Jönköpings och Älvsborgs län anvisar för dessa fall en lösning efter mönster från den nuvarande länsåklagarorganisationen. Enligt länsstyrelsen i Älvsborgs län kan gemensam länspolischef komma i fråga i fyra fall, nämligen i Stockholms och Uppsala län, Kronobergs och Blekinge län, Örebro och Västmanlands län samt Västernorrlands och Jämtlands län. Länsstyrelsen i Kronobergs län anser, att man bör närmare utreda om inte den reglering som gäller för Visby polisdistrikt eller alternativet med länsdistrikt kan läggas till grund för en provisorisk lösning.

Några remissinstanser, bl. a. *länsstyrelserna i Östergötlands, Kopparbergs, Jämtlands och Västerbottens län*, framhåller att den regionala polisorganisationen behöver ändras bara när distriktsindelningsreformen leder till att län kommer att bestå av ett enda polisdistrikt och att man då kan tillämpa den organisationsmodell som nu används i Gotlands län. Om det i övrigt skulle visa sig att någon länspolischef i de mindre länen inte får tillräckligt med arbetsuppgifter, kan man enligt länsstyrelsen i Kopparbergs län tillföra länspolischefens expedition uppgifter från andra enheter inom länsstyrelsen, t. ex. ärenden angående ordningsstadgor, en del tillstånds- och trafikärenden samt andra ärenden med polisiär anknytning.

Om statsmakterna inte nu tar ställning till den regionala indelningen för polisens del, är det enligt *rikspolisstyrelsen* likväl ofrånkomligt att vidta åtgärder beträffande län som efter distriktssammanslagningar kommer att bestå av bara ett eller två polisdistrikt. I sådana län kan det

inte rimligen finnas något utrymme för en regional organisation med huvuduppgift att inspektera och samordna verksamheten mellan distrikten. Styrelsen anser, att det i dessa fall inte finns någon annan lösning än att låta det regionala verksamhetsområdet omfatta två län.

Flera remissinstanser anser, att man i avvaktan på länsberedningens ställningstaganden inte bör göra några organisationsförändringar på det regionala planet och att det behov av samordning inom större områden än län som föreligger i fråga om viss polisverksamhet bör tillgodoses genom samverkan över länsgränserna. Den regionala polisorganisationen bör också förstärkas både personellt och materiellt. Vidare anser bl. a. *länsstyrelsen i Uppsala län*, att man bör överväga att flytta arbetsuppgifter från såväl central som lokal nivå till regionplanet i syfte att ge den regionala organisationen ett större ansvar och inflytande. Åtgärder av detta slag bör enligt länsstyrelsen leda till bättre balans i handläggningen mellan de olika nivåerna och kan undanröja en del nackdelar av nuvarande organisation.

Regionpolisstyrels sammansättning och arbetsuppgifter. De remissinstanser som har tillstyrkt regionpolisstyrelsealternativet har som regel också anslutit sig till utredningens förslag i fråga om regionpolisstyrels sammansättning och personalorganisationen vid kanslierna. Några remissinstanser, bl. a. *JO, SACO och länspolischefsföreningen*, anser dock att regionpolischefen bör vara självskriven ordförande i styrelsen. Ett sådant arrangemang bör enligt föreningen vara självklart med hänsyn till regionpolischefens speciella ställning inom organisationen och till det omfattande personliga ansvar som kommer att åligger honom för polisverksamheten i regionen.

Utredningens förslag beträffande de arbetsuppgifter som bör åligger den regionala polisorganisationen lämnas som regel utan erinran. *Statskontoret* framhåller, att arbetsfördelningen mellan regional och lokal nivå successivt bör kunna anpassas till vad som kan anses vara praktiskt och lämpligt. Remissinstanserna ansluter sig också i huvudsak till den av utredningen föreslagna arbetsfördelningen mellan styrelsen i plenum och regionpolischefen.

3 Distriktsåklagarorganisationen

3.1 Nuvarande förhållanden

Under Kungl. Maj:t är riksåklagaren högste allmänne åklagare och har i denna egenskap ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet i riket. Han är bl. a. allmän åklagare vid högsta domstolen och har omfattande administrativa uppgifter inom åklagarväsendet. Närmast under riksåklagaren utövas ledningen och tillsynen av åklagarverksamheten

av statsåklagare. Statsåklagare är länsåklagare och överåklagare. I princip finns det en länsåklagarmyndighet i varje län. I tre fall är denna myndighet gemensam för två län. Länsåklagaren är chef för myndigheten och fullgör inom sitt verksamhetsområde de åklagaruppgifter som är särskilt krävande eller som av annat skäl bör fullgöras av honom. Vid de lokala åklagarmyndigheterna leds verksamheten av en distriktsåklagare, chefsåklagaren; som i likhet med övriga distriktsåklagare hos myndigheten är underställd länsåklagaren.

Stockholms, Göteborgs och Malmö åklagardistrikt ingår inte i länsåklagarmyndighets verksamhetsområde. I dessa distrikt är en överåklagare chef för åklagarmyndigheten. Myndigheten är indelad i åklagarkamrar och andra avdelningar. Varje åklagarkammare förestås av en distriktsåklagare, chefsåklagaren, och där tjänstgör också andra distriktsåklagare, kammaråklagare.

Enligt kungörelsen (1964: 345) om rikets indelning i åklagardistrikt är riket indelat i 90 åklagardistrikt.

Åklagardistrikt utgör den lokala åklagarmyndighetens verksamhetsområde. Distriktet är så avpassade att de ger arbetsunderlag för en åklagarmyndighet med minst två åklagare. Som tidigare nämnts bygger indelningen i åklagardistrikt helt på polisdistriktsindelningen. Polis- och åklagardistriktens gränser skär inte varandra i något fall och ett åklagardistrikt omfattar alltid minst ett polisdistrikt. Av åklagardistriktet har 23 stycken bildats genom sammanläggning av två eller tre polisdistrikt. I dessa fall är i princip en åklagare stationerad på varje polisiär kansliort utanför åklagarmyndighetens kansliort. Kungl. Maj:t har dock i några fall medgivit undantag från denna regel.

3.2 Utredningen

De lokala åklagarmyndigheterna har enligt utredningen i stort sett fungerat tillfredsställande efter förstatligandet. Erfarenheterna har visat att åklagarmyndigheter som ger arbetsunderlag för 4—7 åklagare är de lämpligaste arbetsenheterna. Vid dessa myndigheter kan arbetsuppgifterna fördelas rationellt. Arbetet löper jämnt och smidigt och den moderna kontorstekniken kan utnyttjas på ett bättre sätt än vid de mindre myndigheterna. Organisationens elasticitet minskar dessutom behovet av tillfälliga personalförstärkningar. Om antalet åklagare vid en myndighet understiger fyra, kan de administrativa och organisatoriska fördelar som en större enhet har inte tillvaratas i önskvärd omfattning. Elasticiteten blir inte helt tillfredsställande och arbetet kan inte alltid fördelas rationellt. Utredningen framhåller också att systemet med utstationerade åklagare inte är rationellt och bl. a. innebär att verksamheten splittras och att kostnaderna för organisationen blir onödigt stora.

Med hänsyn till det nära samband som råder mellan polis- och åkla-

garväsendet anser utredningen, att det är synnerligen angeläget att *indelningen i åklagardistrikt anpassas till den föreslagna polisdistriktsindelningen*. De nya polisdistrikten bör utgöra grunden för åklagardistriktsindelningen. Om en avvikelse från polisdistriktsindelningen är nödvändig för att bilda ett lämpligt åklagardistrikt, uppställer utredningen som ett oeftergivligt krav att polis- och åklagardistriktens gränser inte skär varandra. Även domkretsarna måste tillmätas stor betydelse för åklagardistriktsindelningen och det är enligt utredningen ett starkt önskemål att inte heller deras gränser skär åklagardistriktens gränser.

Som förut nämnts utgör polisdistrikten en nedre gräns för storleken av ett åklagardistrikt. Utredningen anser, att de föreslagna polisdistrikten inte i något fall är för stora eller eljest olämpliga som verksamhetsområde för åklagarmyndighet. Man bör därför hålla fast vid den angivna nedre gränsen och lägga samman åklagardistrikt i de fall då polisdistrikten enligt förslaget omfattar två eller flera av de nuvarande åklagardistrikten. Vissa undantag från denna princip kan dock av organisatoriska skäl bli nödvändiga vid ett framtida ställningstagande till indelningen i Stockholms län och göteborgsområdet.

Mot denna bakgrund lägger utredningen fram *ett detaljerat förslag till jämkningar av åklagardistriktsindelningen*. Förslaget innebär att antalet åklagardistrikt minskas från det nuvarande 90 till 81. Jämkningsarna är med ett undantag en omedelbar konsekvens av den ändrade polisdistriktsindelningen. De leder till att en stor del av de mindre åklagardistrikten kommer att upphöra. Utredningen framhåller, att det fortfarande kommer att finnas många åklagardistrikt som är alltför små. Man bör därför överväga ytterligare åtgärder i syfte att åstadkomma en rationellare åklagardistriktsindelning och sträva efter att bilda distrikt som ger underlag för myndigheter med minst tre åklagare. Ungefär hälften av tvååklagardistrikten faller emellertid bort om reformen genomförs och något eller några tvååklagardistrikt kommer med säkerhet att utvecklas till treåklagardistrikt genom en successiv förskjutning av arbetsbördan. Det finns därför inte något större utrymme för ytterligare sammanläggningar och utredningen har stannat för att bara i ett fall förorda en jämkningsåtgärd som inte är en omedelbar konsekvens av den föreslagna polisdistriktsindelningen.

Beträffande det närmare innehållet i utredningens förslag hänvisas till en tabellarisk uppställning som torde få fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*. De närmare motiven för indelningsförslaget redovisas i betänkandet på s. 105—108.

Utredningens förslag till polisdistriktsindelning får också direkta konsekvenser för *systemet med utstationerade åklagare*. På ort som vid sammanläggning upphör som polisiär kansliort behöver någon åklagare inte längre vara stationerad. Frågor om utstationering av åklagare är enligt utredningen av rent organisatorisk art och bör kunna avgöras av

riksåklagaren efter prövning i varje särskilt fall. Med hänsyn till utstationeringarnas betydelse för polisen bör dock samråd alltid äga rum med rikspolisstyrelsen.

I en tabellarisk uppställning på s. 108 i betänkandet redovisas de orter där utstationering av åklagare kan upphöra om utredningens förslag till polis- och åklagardistriktsindelning genomförs.

Utredningen anser, att den föreslagna åklagardistriktsindelningen bör ge väsentliga arbetskraftsvinster. Vinsterna bör i flera fall bli så stora att antalet tjänster i ett nytt åklagardistrikt kan minskas med en eller flera tjänster jämfört med personalstaterna i de distrikt som skall ingå i det nya distriktet. Minskningarna kan användas för att täcka behov som kan finnas i andra åklagardistrikt. Enligt utredningen måste man räkna med vissa kostnader av engångsnatur som dock torde bli av mycket begränsad omfattning.

3.3 Remissyttrandena

Brister i nuvarande organisation. Remissinstanserna delar i stort sett utredningens uppfattning att de mindre åklagardistrikt har vissa brister i organisatoriskt hänseende. *Statsåklagarföreningen m. fl.* anser, att nackdelarna med dessa distrikt främst kommer till uttryck genom att organisationen inte är tillräckligt elastisk. Svårigheterna att åstadkomma en rationell arbetsfördelning mellan åklagarna är däremot inte särskilt stora. Genomförda rationaliseringar och en mera nyanserad syn på påföljdsfrågorna har medfört en väsentlig kvalitetsutjämning i fråga om de mål som vanligen förekommer vid åklagarmyndigheterna. Det finns inte heller någon större skillnad i de reella kvalifikationerna hos de åklagare som handlägger dessa mål. Vikten av att uppgifterna kan fördelas efter målens svårighetsgrad och åklagarnas skicklighet bör därför — som utredningen har framhållit — inte överbetonas.

Så gott som samtliga remissinstanser anser i likhet med utredningen att systemet med utstationerade åklagare innebär att verksamheten splittras och att detta system även från andra synpunkter inte är rationellt. Flera länsåklagare framhåller, att systemet är direkt olämpligt. *Länsåklagaren i Västerbottens län* påpekar, att åklagare i allmänhet vantrivs vid utstationering och att vikarier för utstationerad åklagare ofta måste tvångskommenderas.

Principerna för en distriktsindelningsreform. Nästan alla remissinstanser ansluter sig till utredningens uppfattning att åklagardistriktsindelningen bör anpassas till den föreslagna indelningen i polisdistrikt och har som regel inte något att erinra mot de principer som enligt utredningen bör ligga till grund för jämningsåtgärderna. Några remissinstanser framhåller emellertid att sambandet mellan domstolsväsendet

och åklagarväsendet bör tillmätas större betydelse än vad utredningen har gjort. Enligt *RA* har önskemålen om att åklagardistrikts- och domkretsgränserna skall täcka varandra i stort sett tillgodosetts i utredningens förslag. Vissa fall av bristande överensstämmelse finns emellertid och i några av dessa fall är en anpassning så angelägen från åklagarsynpunkt att *RA* förordar en justering av områdena för polis- och åklagardistrikt. *Föreningen Sveriges åklagare* betonar den negativa effekten av att åklagardistriktsindelningen vid förstatligandet bara anknöts till polisdistriktsindelningen. Den omständigheten att åklagardistrikt i många fall inte har omfattat hela domkretsar har inneburit nackdelar för verksamheten. Enligt föreningen bör därför åklagardistriktet och därmed även polisdistriktet anpassas till de nya domkretsarna. Målsättningen bör vara att gränserna för domkretsar, åklagardistrikt och polisdistrikt sammanfaller. Det kan inte godtas att åklagardistrikt omfattar del av domkrets eller polisdistrikt. Åklagardistrikt kan dock omfatta två eller flera domkretsar. *Länsåklagaren i Göteborgs och Bohus län* framhåller, att en åklagarmyndighet, bl. a. genom domstolsförhandlingarna, binds betydligt fastare till domkrets än till polisdistrikt. Resor och därmed sammanhängande arbetstidsförluster ökar påtagligt om åklagarna en eller flera gånger i veckan måste uppsöka skilda domstolar. Samarbetet mellan åklagarna och polisen blir däremot som regel inte lidande av att åklagar- och polisdistrikt inte sammanfaller. Erfarenheterna har visat att det går utmärkt att ge direktiv till utredningsmän per telefon och att fatta beslut om tvångsmedel efter telefonföredragning. Av ålder har hävdats att överensstämmelse bör råda mellan åklagar- och polisdistrikt. Enligt länsåklagaren synes tiden nu vara mogen för att som huvudprincip fastslå att domkrets och åklagardistrikt skall sammanfalla. Kravet att polis- och åklagardistriktens gränser inte skär varandra bör däremot inte vara oeftergivligt.

Statskontoret avstyrker att åklagardistrikt bildas över länsgräns. I övrigt synes remissinstanserna inte ha något att erinra mot en sådan distriktsbildning. Bl. a. *RA* intar en positiv inställning till den av utredningen föreslagna sammanläggningen över länsgräns.

Åklagardistriktens storlek. Så gott som samtliga remissinstanser ansluter sig till utredningens uppfattning att polisdistriktet bör utgöra en nedre gräns för storleken av ett åklagardistrikt och att åklagardistriktet därför bör läggas samman i de fall då ett förslaget polisdistrikt kommer att omfatta två eller flera nuvarande åklagardistrikt.

Som tidigare nämnts är vissa remissinstanser negativa till att polisdistriktsindelningen ändras inom deras eget verksamhetsområde. Av dessa remissinstanser anser några, bl. a. *länsstyrelserna i Uppsala, Örebro, Kopparbergs och Gävleborgs län*, att inte heller åklagardistriktsindelningen bör ändras.

Åtskilliga remissinstanser tar upp frågan om åklagardistrikt i vissa fall bör läggas samman trots att förslaget till ändrad polisdistriktsindelning i och för sig inte innebär att en sådan åtgärd är nödvändig. Några remissinstanser, bl. a. *föreningen Sveriges åklagare*, går i denna fråga längre än vad utredningen har gjort och anser att åklagardistrikt som inte ger arbetsunderlag för fyra åklagare bör läggas samman med annat åklagardistrikt. Enligt föreningen kan man dock i undantagsfall godta treåklagardistrikt och om särskilda skäl föreligger även tvååklagardistrikt. *RA*, *hovrätten för Västra Sverige*, *statsåklagarföreningen* samt att stort antal läns- och chefsåklagare ansluter sig däremot till utredningens uppfattning att åklagardistrikt som ger arbetsunderlag för myndigheter med minst tre åklagare bör behållas. Flera åklagare framhåller i sina yttranden att åklagardistrikt med 4—7 åklagare är den lämpligaste arbetsenheten men att erfarenheterna av treåklagardistrikt dock är så goda att dessa distrikt tills vidare bör bestå.

Systemet med utstationerade åklagare. Som förut nämnts delar remissinstanserna som regel utredningens uppfattning att systemet med utstationerade åklagare inte är rationellt. Enligt *RA* är det tillfredsställande att utstationeringarna, som har väsentliga nackdelar, i flertalet fall kommer att upphöra om utredningens förslag genomförs. I vissa fall medför indragning av utstationerad åklagare en sådan rationalisering att personalbesparingar kan göras. *Överåklagaren i Malmö åklagardistrikt* framhåller, att slutmålet bör vara att alla utstationerade åklagare dras in.

Statsåklagarföreningen anser i likhet med utredningen att frågor om utstationering av åklagare är av rent organisatorisk art och att de därför i varje särskilt fall bör kunna prövas av riksåklagaren efter samråd med rikspolisstyrelsen.

4 Genomförandefrågor

4.1 Utredningen

Utredningen lägger inte fram några organisationsförslag för de polis- och åklagardistrikt som berörs av de föreslagna indelningsändringarna och behandlar därför bara vissa övergångsfrågor av principiell eller eljest mera väsentlig betydelse.

I fråga om den *lokala polisorganisationen* anser utredningen, att det bör ankomma på rikspolisstyrelsen att svara för att organisationsplaner görs upp för de berörda polisdistrikten. Förslaget till ändrad polisdistriktsindelning får i många fall konsekvenser för personal av olika kategorier och kan även komma att påverka utrustnings- och lokal-

frågor. Utredningen betonar, att övergången till den nya organisationen bör göras mjuk och smidig för den berörda personalen. Om övergångstiden blir relativt lång, måste emellertid tjänster vakanssättas i en omfattning som för personalens del är olämplig. Skall chefstjänstemännens avgång med ålderspension avvaktas, blir det i många fall inte möjligt att genomföra indelningsändringar inom rimlig tid. Enligt utredningen finns det därför skäl som talar för att distriktsindelingsreformen genomförs på en gång. En förutsättning härför är dock att personalfrågorna kan lösas på ett tillfredsställande sätt. Utredningen bedömer möjligheterna att bereda personalen plats inom den lokala polisorganisationen som goda. Vissa särskilda anordningar, ett förtursförfarande och inrättande av personliga tjänster, kan vidtas för att göra övergången mjuk för personalen. Enligt utredningen är det emellertid svårt att bedöma om de föreslagna distriktssammanslagningarna skall genomföras på en gång eller ctappvis med ett eller flera nya distrikt i varje etapp. Utredningen tar därför inte ställning till denna fråga utan förordar att personalstaterna fastställs så snart som möjligt för de nya distrikten och att omorganisationen om möjligt påbörjas den 1 juli 1971 och i varje fall helt har genomförts före den 1 januari 1975.

Enligt utredningen kan distriktpolisstyrelserna i och för sig inrättas innan indelningsändringarna genomförs. Reformen, som syftar till en bättre medborgerlig förankring av polisverksamheten, bör genomföras så snart som möjligt. Utredningen föreslår, att distriktpolisstyrelserna inrättas samtidigt som regionpolisstyrelserna och att tidpunkten bestäms till den 1 juli 1971.

Utredningen anser, att en reform av den *regionala polisorganisationen* är brådskande med hänsyn till de brister som organisationen i dag har och de krav på en effektiv organisation som den ökade brottsligheten ställer. Utredningens förslag, som bl. a. innebär att en enhetlig organisation byggs upp på alla nivåer, bör bedömas i ett sammanhang med hänsyn till frågornas inbördes samband. Sambandet mellan den regionala polisverksamheten och övrig regional samhällelig aktivitet är från planeringssynpunkt inte av sådan art och omfattning att det kräver ett samtidigt ställningstagande. Eftersom förslaget enligt utredningen inte föregriper eller försvårar ställningstagandet till den regionala samhällsförvaltningen i övrigt, bör det genomföras oberoende av att länsberedningen nu utreder vissa frågor rörande den regionala samhällsförvaltningens uppgifter och organisation.

Utredningen lägger fram ett organisationsförslag för var och en av de åtta föreslagna polisregionerna. Reformen måste enligt utredningen genomföras i ett sammanhang. Det innebär emellertid inte att den nya organisationen vid ikraftträdandet i detalj skall överensstämja med organisationsplanerna. Av hänsyn till tjänstemännens personliga förhållanden måste anpassningen till planerna ske så mjukt som möjligt och

den nya organisationen blir därför helt genomförd först efter en övergångstid.

Utredningen förslår, att omorganisationen genomförs den 1 juli 1971 eller så snart som möjligt därefter. Övergångstiden bör göras så kort som möjligt för att undvika att olägenheter uppstår för verksamheten. Personalplaneringsarbetet bör därför påbörjas utan dröjsmål och åtgärder bör vidtas för att tjänster som blir vakanta inte återbesätts med ordinarie innehavare.

Reformen innebär att antalet cheftjänster inom den regionala polisorganisationen minskar med 11 och att antalet kansliorter minskar från 23 till 8. Pensionsavgångar kommer inte att inom rimlig tid ske i sådan omfattning att cheftjänstemännen alltid kan beredas plats inom den regionala polisorganisationen. Dessa problem kan lösas genom frivillig omplacering till annan tjänst inom polisväsendet eller till annan statlig tjänst. För dessa tjänstemän och även för de tjänstemän som kan beredas plats inom organisationen aktualiseras emellertid flyttning från den nuvarande stationeringsorten i ganska stor omfattning. Utredningen anser därför att extraordinära åtgärder bör övervägas för att lösa problemen för äldre befattningshavare om det visar sig behövt.

I fråga om *distriktsåklagarorganisationen* anser utredningen, att riksåklagaren bör svara för att organisationsplaner görs upp för de åklagardistrikt som berörs av de föreslagna indelningsändringarna. Möjligheterna att bereda åklagar- och biträdespersonalen plats inom organisationen bedöms som mycket goda. Vissa komplikationer kan emellertid uppstå för personalen. Vid sammanslagningar förlorar chefsåklagaren i det distrikt som upphör sin ställning som administrativ chef och i många fall aktualiseras ett byte av bosättningsort. Övergången till den nya organisationen kan emellertid göras smidig genom övergångsarrangemang av det slag som har angetts i fråga om den lokala polisorganisationen. Personal- och lokalproblemen kan troligen i de flesta fall lösas betydligt snabbare än när polisdistriktsindelningen skall ändras. Mot denna bakgrund förordar utredningen att personalstaterna fastställs så snart som möjligt och att omorganisationen om möjligt påbörjas den 1 juli 1971 och avslutas senast den 1 januari 1975.

4.2 Remissyttrandena

Polis- och åklagardistriktsindelningen. De av utredningen förordade principerna för genomförandet av indelningsreformen har som regel godtagits av remissinstanserna. Från en del håll påpekas emellertid att det inte torde vara möjligt att börja genomföra reformen vid den av utredningen angivna tidpunkten.

Några remissinstanser tar i motsats till utredningen ställning till om indelningsändringarna bör genomföras successivt eller på en gång. Av

dessa remissinstanser anser så gott om samtliga, bl. a. *rikspolisstyrelsen och länspolischefsföreningen*, att reformen bör genomföras successivt. Med hänsyn till de omfattande organisatoriska förberedelser som måste vidtas och till personalens intresse av en mjuk och smidig övergång till den nya organisationen är det enligt länspolischefsföreningen uppenbart att reformen inte kan genomföras på en gång i hela landet.

I flera remissyttranden framhålls vikten av att statsmakterna i samband med reformens genomförande visar en betydande generositet mot den berörda personalen. För att främja en positiv attityd till rationaliseringsverksamheten inom statsförvaltningen måste det enligt *SACO* anses ligga i arbetsgivarens eget intresse att ta stor hänsyn till de äldre tjänstemännens förhållanden. *TCO* förutsätter att man under övergångstiden håller en nära kontakt med personalorganisationerna och uppmärksammar lönekonsekvenserna av de föreslagna ändringarna samt vidtar åtgärder för en intensifierad behandling av anställningsfrågor i de lokala och regionala företagsnämnderna. *Polismästarföreningen* påpekar, att reformen kommer att medföra att minst 29 polismästartjänster faller bort och att möjligheterna att få en sluttjänst som polismästare minskar avsevärt. Inte minst från rekryteringssynpunkt är det därför enligt föreningen nödvändigt att polisintendenttjänsterna i de större polisdistrikten får karaktären av sluttjänster.

Inrättande av distriktpolisstyrelser. Av de remissinstanser som har ställt sig positiva till utredningens förslag om ett ökat medborgarinflytande inom den lokala polisorganisationen har så gott som samtliga anslutit sig till utredningens uppfattning att reformen bör genomföras så snart som möjligt. Flera remissinstanser anser emellertid att utredningen har varit alltför optimistisk vid bestämningen av tidpunkten för distriktpolisstyrelsernas inrättande.

Regionala polisorganisationen. Av redogörelsen i det föregående har framgått, att en klar majoritet av remissinstanserna bestämt avvisar att en så genomgripande reform av den regionala polisverksamheten, som utredningen har föreslagit, genomförs innan resultatet av länsberedningens arbete föreligger. De remissinstanser som anser att reformen bör genomföras utan att beredningens ställningstagande avvaktas har genomgående godtagit de av utredningen förordade principerna för en övergång till den nya organisationen.

5 Departementschefen

5.1 Allmänna synpunkter

Organisationsfrågor inom polis- och åklagarväsendet har ända sedan 1900-talets början ägnats stor uppmärksamhet. Polis- och åklagardistriktens omfattning har övervägts vid flera tillfällen, senast i samband med polisväsendets förstatligande den 1 januari 1965. Den reform som då genomfördes innebar bl. a. en genomgripande ändring av *distriktsindelningen*. Antalet polisdistrikt minskades från 554 till 119 och antalet åklagardistrikt från 383 till 90.

Mot bakgrund av att bara drygt sex år har förflutit sedan denna omfattande reform genomfördes, är det naturligt att en del remissinstanser nu anser att organisationen inte har prövats tillräckligt och att frågan om nya indelningsändringar därför är för tidigt väckt. Av min redogörelse i det föregående framgår emellertid att 1965 års reform enligt många mening inte gick tillräckligt långt i indelningsfrågan. Polisberedningen framhöll att en omprövning av polisdistriktsindelningen kunde bli aktuell efter relativt kort tid, varvid frågan om att behålla de 35—40 minsta distrikten i första hand borde prövas. Föredragande departementschefen (prop. 1964: 100 s. 47) fann det försvarligt att gå fram med viss försiktighet och att lägga de praktiska erfarenheterna till grund för eventuella ändringar i den nya indelningen. Han underströk också nödvändigheten av att indelningsfrågan ägnades fortlöpande uppmärksamhet. Det låg därför helt i linje med de uttalanden som gjordes vid tillkomsten av den gällande polisdistriktsindelningen att rikspolisstyrelsen, som noga följt utvecklingen efter förstatligandet, redan på hösten 1967 föreslog att polisdistriktens antal borde ytterligare nedbringas. Styrelsen ansåg att erfarenheterna gav vid handen att den lokala polisorganisationen inte var rationellt utformad och att bristerna främst kunde hänföras till de mindre polisdistrikten. Polisutredningen har nu utförligt redovisat de organisatoriska brister som enligt dess mening föreligger och funnit att bristerna är väsentliga. Under remissbehandlingen har så gott som samtliga remissinstanser vitsordat riktigheten av utredningens uttalanden i dessa hänseenden. Även jag kan i allt väsentligt ansluta mig till den uppfattning som utredningen har gett uttryck för. Det är nödvändigt att nu vidta alla tänkbara åtgärder i syfte att rationalisera och effektivisera polisverksamheten, i synnerhet som man kan befara att den omfattande brottsligheten, trafikutvecklingen och urbaniseringsprocessen kommer att medföra att bristerna i den nuvarande organisationen undan för undan blir alltmera framträdande. Den omständigheten att en omfattande reform nyligen genomförts får därför inte lägga hinder i vägen för strävandena att komma till rätta med de brister som uppenbarligen finns.

Polisutredningen har framhållit, att sammanläggningar av polisdistrikt bara är en av de åtgärder som kan vidtas för att skapa en effektivare polisverksamhet. En omorganisation av den regionala polisverksamheten är en annan åtgärd som tjänar detta syfte. Enligt utredningen kan man också komma till rätta med en del brister genom att i viss utsträckning flytta funktioner såväl inom polisdistriktets organisation som mellan olika instanser inom polisväsendet. Några remissinstanser har ifrågasatt om distriktssammanläggningar ger nämnvärda rationaliseringsvinster och menat att bristerna inom den lokala polisorganisationen bör avhjälpas genom att de mindre distrikten tillförs personella förstärkningar. Denna uppfattning kan jag för min del inte ansluta mig till. Av naturliga skäl kan bara en ringa del av de förstärkningar som polisväsendet årligen tillförs komma de mindre polisdistrikten till godo. Dessa distrikt är redan nu — som utredningen har framhållit — överdimensionerade i fråga om kansliorganisationen. För att komma till rätta med bristerna i fråga om elasticitet, specialisering m. m. i de mindre distrikten skulle krävas så betydande satsningar att det inte torde råda någon tvekan om att de skulle leda till överdimensioneringar även inom andra grenar av verksamheten. Från ekonomisk synpunkt är det inte försvarligt att gå till väga på detta sätt. Det är inte heller tillfredsställande att låta in-tressen som nu anses ha hög prioritet stå tillbaka för en i många avseenden osäker satsning på vissa mindre polisdistrikt. I något fall kan naturligtvis en blygsam förstärkning leda till att organisationen blir bärkraftig. Förstärkningsåtgärden bör då övervägas som ett alternativ till åtgärder av annat slag. Antalet sådana fall är dock mycket begränsat.

Som nyss nämnts har utredningen funnit att de ökade krav som ställs på effektivitet och samordning inom polisväsendet bör mötas med bl. a. att verksamhetsområdena utökas. Detta är inte förvånande. Även inom andra statliga verksamhetsgrenar har det under senare år visat sig nödvändigt att skapa större organisatoriska enheter än tidigare. De synpunkter som därvid har varit vägledande, t. ex. att en större organisation är mer elastisk och ger bättre förutsättningar för en rationell arbetsfördelning och för ett ekonomiskt utnyttjande av teknisk utrustning, har också utredningen anfört som skäl för att föra samman mindre enheter till större. Utredningen har dessutom på ett övertygande sätt påvisat att vissa för polisverksamheten speciella fördelar skulle kunna vinnas genom sammanläggningar av polisdistrikt. I likhet med utredningen och ett stort antal remissinstanser anser jag att behovet av en reform på lokalplanet främst bör tillgodoses genom att den nuvarande polisdistriktsindelningen ändras. Därvid bör organisatoriska och administrativa synpunkter tilläggas stor betydelse.

Polisutredningen har ansett att det ligger nära till hands att överväga en genomgripande indelningsreform med hänsyn till de väsentliga bris-

terna i den lokala polisorganisationen och till önskemålet om en långsiktig lösning av de organisatoriska problemen. Målsättningen skulle då vara att polisdistrikten ges en sådan organisation att de i princip alltid blir självförsörjande i fråga om personal. För att förverkliga denna målsättning krävs enligt utredningen att antalet polisdistrikt minskas till omkring 30. En så långtgående reform innebär att den regionala polisorganisationen kan undvaras och att rikspolisstyrelsens uppgifter för ledning och samordning måste ökas väsentligt. Utredningen har ansett, att en sådan centralisering av uppgifterna i polisverksamheten inte bör komma i fråga och att det också blir svårt att skapa ett lokalt förankrat medborgarinflytande i så stora polisdistrikt. En rationell organisation inom polisväsendet bör enligt utredningen i stället åstadkommas genom ett begränsat antal sammanläggningar av polisdistrikt i förening med en omorganisation av den regionala polisverksamheten.

Under remissbehandlingen har bl. a. rikspolisstyrelsen och polismästarföreningen kritiserat detta ställningstagande och framhållit, att hur stark man än gör en regional organisation så kan denna likväl aldrig kompensera en lokal organisation som inte är bärkraftig. Polismästarföreningen har utförligt angett de principer som en långtgående indelningsreform enligt föreningens mening bör bygga på och ansett att den tanke att göra länen till polisdistrikt, som en av utredningens ledamöter har uttalat sig för, tangerar en realistisk utvecklingslinje. Jag har viss förståelse för den synpunkt som dessa remissinstanser har framfört. Utredningens ställningstagande måste emellertid ses mot bakgrund av att utredningen har gjort en fullständig översyn av polisdistriktsindelningen i landet och sålunda i varje särskilt fall gjort en bedömning av polisdistriktens lämpliga storlek. Till grund för dessa bedömningar har legat synpunkter på lokala förhållanden, som utredningen inhämtat från myndigheter och organisationer. Rationaliseringsintresset har alltså — som förutsattes i utredningens direktiv — vägts mot allmänna intressen av annan art. Detta har säkert medverkat till att utredningens förslag om en begränsad distriktsindelningsreform har vunnit så stor anslutning vid remissbehandlingen.

Frågan om polisdistriktens storlek är i mycket hög grad en lämplighetsfråga. De bedömningar som ligger bakom utredningens ställningstagande för en begränsad distriktsindelningsreform är enligt min mening i de flesta fall välgrundade. Som utredningen har framhållit skulle en så långtgående reform som en indelning av landet i ett 30-tal polisdistrikt medföra en total förändring av polisväsendets organisation. Bl. a. måste den regionala instansen utgå ur organisationen. Detta skulle troligen leda till att rikspolisstyrelsens uppgifter för ledning och samordning av polisverksamheten ökade i en omfattning som inte är förenlig med de allmänna riktlinjer som drogs upp för styrelsens verksamhet i samband med förstatligandet. Utredningen har också pekat på

att det blir svårt att åstadkomma ett lokalt förankrat medborgarinflytande om distrikten görs alltför stora. Enligt min mening leder en indelning i ett 30-tal polisdistrikt med nödvändighet till att medborgarrepresentanter måste knytas till lägre organisatoriska nivåer i distriktet än polisledningen. Därvid måste man antingen göra klara organisatoriska och funktionella avgränsningar inom distriktet eller begränsa medborgarinflytandet till ett samrådsförfarande. Det är inte heller säkert att polisverksamheten kan drivas effektivt och rationellt i alla avseenden inom mycket stora enheter. Mot denna bakgrund anser jag i likhet med utredningen och flertalet remissinstanser att distriktsindelningsreformen bör inriktas på att eliminera de minst bärkraftiga polisdistrikten. Jag kommer i det följande att ange de riktlinjer som enligt min mening bör ligga till grund för en sådan reform. Dessförinnan vill jag emellertid mycket kortfattat ta upp frågan om en reform av den regionala indelningen.

Polisutredningens huvuduppgift har varit att göra en översyn av polisdistriktsindelningen. Av min redogörelse i det föregående har framgått, att utredningen även har ägnat *den regionala polisverksamheten* stor uppmärksamhet och föreslagit en ganska genomgripande omorganisation på regionplanet. Erfarenheterna av länspolischeforganisationen efter förstatligandet har enligt utredningen visat att de regionala funktionerna i många fall kräver avsevärt större områden än län och att organisationen brister i flera avseenden. Vidare kommer distriktsindelningsreformen att bidra till att de regionala uppgifterna inte motiverar en organisation i nuvarande form i flertalet län. Eftersom utredningen av skäl som nyss har redovisats inte har ansett sig kunna föreslå en så långtgående reform på lokalplanet att den regionala organisationen blir obehövlig, har utredningen i stället inriktat sitt arbete på att åstadkomma de förbättringar på regional nivå som ansetts möjliga. Utredningens satsning på den regionala organisationen bör därför inte enbart ses som ett försök att uppväga eventuella nackdelar av att distriktsindelningsreformen har begränsats utan även som en — enligt utredningens och åtskilliga remissinstansers bedömning — angelägen åtgärd för att avhjälpa befintliga brister inom den regionala polisverksamheten.

Jag vill redan nu framhålla, att den regionala polisorganisationen enligt min mening inte är rationellt utformad och att en ändrad distriktsindelning kommer att göra det nödvändigt att omedelbart vidta vissa åtgärder på regionplanet. Detta är desto mer angeläget som jag är av den bestämda uppfattningen att vad som uttalades i samband med förstatligandet alltjämt bör gälla i fråga om det regionala organets ledning av polisverksamheten. Eftersom frågan om den regionala samhällsförvaltningens uppgifter och organisation är föremål för en sammanfattande bedömning inom länsberedningen, är det emellertid svårt att

avgöra hur långt man skall gå, innan resultatet av beredningens arbete föreligger. I likhet med en klar majoritet bland remissinstanserna anser jag att det inte bör komma i fråga att vidta sådana åtgärder som är ägnade att föregripa länsberedningens samlade bedömning av de regionala frågorna. Angränsande län bör dock i en del fall kunna föras samman till regionala verksamhetsområden. Om man går fram med viss försiktighet och i varje särskilt fall samråder med länsberedningen, behöver man enligt min mening inte befara att framtida ställningstaganden till övriga regionala frågor försvåras. Jag kommer senare att utförligt redovisa de överväganden som ligger bakom mitt förslag till en reform av den regionala polisverksamheten.

Polisutredningen har funnit det angeläget att skapa garantier för att allmänheten får en långtgående *insyn i polisverksamheten*. Med hänsyn till verksamhetens art och dess betydelse för medborgarna bör insynen enligt utredningen utövas på ett sådant sätt att medborgarna får möjlighet att påverka de beslut som fattas. Utredningen har därför ansett, att det i fråga om den lokala polisorganisationen inte är tillfyllest att vidta åtgärder inom ramen för polismyndernas nuvarande funktion som rådgivande organ utan har föreslagit att nämnderna avskaffas och ersätts av polisstyrelser med beslutanderätt i vissa frågor.

Förslaget har vunnit stor anslutning vid remissbehandlingen. Några remissinstanser har emellertid avstyrkt förslaget och därvid gjort gällande att det innebär en påtaglig risk för dualism i polisverksamheten.

Enligt min mening har polisutredningen gjort en mycket klar gränsdragning mellan de frågor som skall behandlas i plenum i polisstyrelsen och de som skall handläggas av polischefen ensam. Utredningen har också framhållit, att polischefen ensam skall besluta i alla ärenden som innebär utövning av polisledning. Operativa uppgifter faller sålunda helt utanför befogenhetsområdet för styrelsen i plenum även om uppgifterna i och för sig skulle kunna hänföras till någon av de angivna grupperna av pleniären. Den föreslagna avgränsningen av styrelsens uppgifter är enligt min mening utformad på ett sådan sätt att farhågorna för dualism i beslutanderätten måste anses vara överdrivna. Även om vissa tolkningsproblem kan uppkomma, behöver man inte befara att de blir av sådan art och omfattning att några nämnvärda olägenheter kommer att uppstå för polisverksamheten.

Jag delar utredningens uppfattning att reformen är ägnad att stärka allmänhetens förtroende för polisen och främja polisverksamheten. Den leder också till att olika ortsintressen inom ett distrikt kan bevakas genom medborgarrepresentanter i ett beslutande organ, vilket är av särskild vikt med hänsyn till att större polisdistrikt kommer att bildas i många fall. Mot denna bakgrund ansluter jag mig till utredningens förslag att indelningsreformen bör kombineras med en reform som ger den lokala polisorganisationen en bättre förankring bland medborgarna

än vad den nu har genom de rådgivande polisenämnderna. I det följande kommer jag att närmare behandla hur medborgarrepresentationen på lokalplanet bör utformas.

Utredningen har lagt stor vikt vid att lekmannainflytandet blir starkt även på regional nivå och har föreslagit att regionpolisstyrelser skall inrättas. I likhet med utredningen anser jag att man bör ha en fast medborgerlig förankring även på regionplanet och kommer i samband med mitt ställningstagande till reformen att redovisa min uppfattning i frågan.

Ändringarna i polisdistriktsindelningen får konsekvenser inte bara för den regionala polisverksamheten utan också för *indelningen i åklagardistrikt*. Enligt utredningen är det synnerligen angeläget att åklagardistriktsindelningen anpassas till den föreslagna polisdistriktsindelningen. Utredningen anser att man därvid bör tillämpa den nu gällande principen att ett åklagardistrikt alltid skall omfatta minst ett polisdistrikt och att man bör sträva efter att bilda åklagardistrikt som ger arbetsunderlag för en myndighet med minst tre åklagare. Under remissbehandlingen har så gott som samtliga remissinstanser anslutit sig till utredningens uppfattning att nu angivna principer bör ligga till grund för anpassningen av åklagardistriktsindelningen till den föreslagna indelningen i polisdistrikt. Med hänsyn till det nära sambandet mellan de båda verksamhetsgrenarna delar jag uppfattningen att vissa justeringar bör göras av den nu gällande indelningen i åklagardistrikt. Som flera remissinstanser har påpekat bör också sambandet mellan domkrets- och åklagardistriktsindelningen tillmätas stor betydelse.

Sammanfattningsvis kommer jag alltså i det följande att förorda vissa allmänna riktlinjer för polis- och åklagardistriktsindelningen, för reformen i fråga om medborgarinflytandet och för den regionala polisverksamheten. Riktlinjerna bör föreläggas riksdagen för godkännande.

5.2 Den lokala polisorganisationen

5.2.1 Polisdistriktsindelningen

Av vad jag inledningsvis har anfört framgår, att jag delar polisutredningens uppfattning att målet för en distriktsindelningsreform bör vara att komma till rätta med bristerna i de mindre polisdistrikten. Innan jag behandlar de riktlinjer som enligt min mening bör ligga till grund för reformen vill jag fästa uppmärksamheten på att utredningens förslag inte innefattar något ställningstagande till distriktsindelningen i Stockholms län och i göteborgsområdet. Utredningen har nämligen funnit, att de polisiära problemen i dessa områden är speciella och att resultatet av en organisationsundersökning i Stockholms polisdistrikt bör avvaktas innan något förslag till indelningsändringar i dessa områden läggs fram.

Organisationsundersökningen har nu slutförts men utredningen har ännu inte avslutat sitt arbete. Jag kommer att ta upp frågan om den framtida polisdistriktsindelningen i Stockholms län och göteborgsområdet i ett senare sammanhang.

Frågan om polisdistriktens storlek är som jag redan har framhållit i hög grad en lämplighetsfråga. Under remissbehandlingen har flera beaktansvärda påpekanden gjorts om hur polisdistrikten bör utformas i detalj. Enligt min mening är det nödvändigt att i vissa fall göra särskilda utredningar om de lokala förhållandena innan man kan ta ställning till utredningens förslag till ny polisdistriktsindelning. Myndigheter och organisationer som kan komma att beröras av indelningsändringar bör därvid beredas tillfälle att yttra sig. Innan detta arbete påbörjas bör emellertid vissa grundläggande principer för den framtida polisdistriktsindelningen fastslås. Vid 1965 års reform och vid den nyligen beslutade reformen på domstolsväsendets område har ett sådant tillvägagångssätt tillämpats. I samband med sistnämnda reform beto-
nade min företrädare (prop. 1969: 44 s. 218) att man inte kan ställa upp några absolut bindande normer utan bör sträva efter att ange vissa riktlinjer i stort för den nya indelningen. Vad sålunda anförts gäller även i fråga om polisdistriktsindelningen.

Vårt land är arealmässigt stort men befolkningsmässigt relativt litet. Diskrepansen mellan yta och folkmängd skärps ytterligare genom landets långsmala form. Den pågående urbaniseringsprocessen har redan medfört en betydande befolkningskoncentration i större stadsregioner. Med hänsyn till dessa förhållanden måste man räkna med att inte ens de riktlinjer i stort som jag har för avsikt att dra upp i det följande kommer att kunna tillämpas utan undantag. Praktiska synpunkter måste tillmätas stor betydelse vid den slutliga bedömningen av verksamhetsområdenas lämpliga utformning och kan komma att föranleda avvikelser i de särskilda fallen.

Jag har i det föregående (1.1.2) redogjort för de principer som enligt polisutredningen bör läggas till grund för en begränsad distriktsindelningsreform. Under remissbehandlingen har de av utredningen angivna principerna i stort sett godtagits eller lämnats utan erinran. Även jag anser att ett ställningstagande till grunderna för en ny polisdistriktsindelning bör ske i anslutning till de riktlinjer som utredningen har förordat.

Den nuvarande polisdistriktsindelningen bygger främst på principen, att polisdistrikten skall ha så stor befolkning och sådan struktur att en poliskår om minst 20 och helst upp emot 50 ordinarie polismän bereds sysselsättning. Det är inte ägnat att förvåna att en så allmänt hållen princip har lett till mycket varierande distriktsbildningar, i synnerhet som det inte har funnits något hinder mot att bilda större distrikt eller att i utpräglade glesbygdsområden underskrida gränsen 20

ordinarie polismän. Polisutredningen har inte hållit fast vid denna princip och har inte heller på annat sätt angett vilka personalresurser som ett distrikt bör ha för att kunna bestå. Utredningen har emellertid framhållit, att bristerna inom den lokala polisorganisationen är särskilt framträdande i fråga om övervakningsverksamheten, främst genom att allmänhetens berättigade krav på kontinuerlig övervakning inte kan tillgodoses i de mindre distrikten därför att sådan övervakning är relativt personalkrävande.

Det är inte bara i Sverige som problem av detta slag finns. I Danmark har en utredning nyligen lagt fram förslag om ändringar i polisdistriktsindelningen (betänkning nr 605/1971). Förslaget bygger främst på principen att det på en plats inom varje distrikt skall finnas en poliskår som har tillräckliga resurser för att under hela dygnet kunna svara för alla löpande uppgifter i hela distriktet. Enligt den danska utredningen kräver en effektiv kontinuerlig övervakning att ordningsavdelningen vid huvudstyrkan består av minst 23 polismän. Med hänsyn till övriga uppgifter vid denna avdelning bör huvudstyrkan i ett distrikt normalt sett ha minst 40 polismän avdelade för övervakningsverksamhet om organisationen skall anses vara bärkraftig. Den danska utredningen har lagt stor vikt vid att det angivna kravet på bärkraft blir uppfyllt men har samtidigt betonat att fördelarna med kontinuerlig övervakning försvinner om utryckningsavstånden blir så långa att befolkningen i ytterområdena inte kan betjänas på ett tillfredsställande sätt från kansliorten.

En effektiv övervakningsverksamhet är nödvändig för att ordningsstörande händelser av olika slag skall kunna bemästras och är dessutom en brottsförebyggande faktor av mycket stor betydelse. Det är av vikt att polisdistrikten har sådana resurser att polisstationen på kansliorten kan vara bemannad dygnet runt och att en god utryckningsberedskap kan upprätthållas. Jag vill särskilt rikta uppmärksamheten på de fördelar som det innebär för allmänheten att snabbt kunna få kontakt med polisen och att polis utan längre dröjsmål kan komma till platsen, t. ex. när ett grovt brott har förövats eller en allvarlig trafikolycka har inträffat. För polispersonalens del är det också en stor fördel om de löpande uppgifterna i de flesta fall kan lösas utan att man behöver kommandera in den personal som har beredskapstjänstgöring i hemmet eller är tjänstefri. I likhet med polisutredningen anser jag därför att önskemålet om kontinuerlig övervakning i distrikten bör skjutas i förgrunden när det gäller att ta ställning till en sammanläggningsåtgärd.

Med hänsyn till de geografiska förhållandena i vårt land har jag emellertid full förståelse för att polisutredningen inte har gått tillväga på samma sätt som den danska utredningen. Om kravet på kontinuerlig övervakning skall kunna tillgodoses i alla distrikt, måste sammanläggningar ske i sådan omfattning att antalet distrikt nedbringas till unge-

fär hälften av det nuvarande antalet. Detta skulle i många fall leda till mycket stora verksamhetsområden och långa uttryckningsavstånd. Även om allmänhetens krav på en effektiv uttryckningsberedskap är väsentligt, måste därför intresset av att kunna anordna kontinuerlig övervakning få vika i sådana fall då befolkningen i vissa områden inte kan betjänas på ett tillfredsställande sätt från kansliorten. Med hänsyn härtill finner jag i likhet med utredningen, att det inte tjänar något egentligt syfte att försöka ställa upp en allmän princip om att ett visst antal polismän måste kunna avdelas för övervakningsverksamhet för att ett distrikt skall få bestå. Det är tillräckligt att nu slå fast, att man bör sträva efter att effektivisera övervakningsverksamheten genom att lägga samman ett polisdistrikt som inte har resurser att anordna kontinuerlig övervakning med annat distrikt.

I fråga om kriminalpolisverksamheten är det andra faktorer som måste bli avgörande. Här är kravet på specialisering särskilt framträdande. Utredningen och ett flertal remissinstanser har framhållit, att de mindre polisdistrikten har stora svårigheter att fullgöra utredningsuppgifterna beträffande den alltmer kvalificerade brottsligheten och att betydande fördelar nås om specialiseringen vid kriminalsektionerna kan drivas längre än vad som nu är möjligt.

I debatten på detta område har man gått betydligt längre än vad utredningen har gjort och ansett att kravet på arbetsspecialisering är så väsentligt att huvuddelen av utredningsverksamheten bör koncentreras till särskilda enheter under det regionala polisorganets direkta ledning. Härigenom anser man att det skapas utrymme för rutinmässig handläggning, erfarenhet, utbildning och metodutveckling.

Brottslighetens utveckling sådan den avspeglar sig i statistiken över till polisens kännedom komna brott har varit oroande under de senaste åren. Arbetsbalanserna vid kriminalsektionerna har stigit i en omfattning som inte kan accepteras. Som utredningen har framhållit, måste målsättningen för utredningsverksamheten vara att brott, som kommer till polisens kännedom blir utredda så snabbt som möjligt. Den nyssnämnda lösningen att utredningsuppgifterna skall fullgöras vid stora regionala enheter skapar givetvis goda förutsättningar för en långt driven arbetsspecialisering. Mellan utredningsverksamheten och polisverksamheten i övrigt finns emellertid ett mycket starkt samband. Polisarbetet inom den lokala polisorganisationen förutsätter samordning och samverkan mellan de olika arbetsenheterna. Enligt min mening skulle det innebära uppenbara olägenheter för verksamheten att bryta detta samband genom att föra över en betydande del av den lokala polisorganisationens arbetsuppgifter till regional nivå. En sådan åtgärd är f. ö. inte möjlig utan en total omprövning av såväl den lokala som den regionala ledningsorganisationens utformning. Lösningen blir också svår att genomföra med hänsyn till lokalfrågor och andra praktiska frågor. Önskemålet om bättre arbets-

specialisering bör därför inte tillgodoses genom att den lokala polisorganisationens nuvarande brottsutredande uppgifter fullgörs vid regionala enheter utan genom distriktssammanläggningar.

Kriminalsektionerna i vissa större polisdistrikt är i dag dimensionerade för att vid behov kunna bistå mindre distrikt med svårare brottsutredningar och vid tillfälliga toppbelastningar, s. k. stödjande verksamhet. Denna form av verksamhet bör bestå för speciella fall. Vid bedömningen av om det är nödvändigt att rationalisera kriminalpolisverksamheten i ett polisdistrikt genom en sammanläggningsåtgärd bör man alltså inte kräva att distriktet har tillgång till specialister för alla slags utredningar för att få bestå. Som en allmän riktlinje för reformen bör i stället gälla att ett polisdistrikt som inte har tillräckliga resurser att specialisera personalen för utredningar av de vanligast förekommande brottstyperna bör upphöra genom sammanläggning med annat distrikt. Liksom i fråga om övervakningsverksamheten vill jag understryka, att en sammanläggningsåtgärd inte bör vidtas, om det kan befaras att befolkningen i vissa områden av det nya distriktet vid en samlad bedömning får sämre polisiär service än vad den har nu.

Polisutredningen har framhållit, att målsättningen i fråga om den allmänna serviceverksamheten bör vara att polisen dygnet runt kan betjäna allmänheten och myndigheter i enlighet med vad som är föreskrivet i författningar och andra bestämmelser. Serviceverksamheten, som till stor del avser handläggning av s. k. polismyndighetsärenden, torde kunna drivas effektivare om personalen specialiseras i större utsträckning än vad som nu är möjligt i de mindre polisdistrikten. De fördelar som man kan nå i fråga om denna verksamhet genom bättre arbetspecialisering är emellertid enligt min mening inte så stora att de bör tillmätas avgörande betydelse vid bedömningen av om en sammanläggningsåtgärd är lämplig.

Däremot är det givetvis av vikt att man vid bedömningen noga beaktar att polisens möjligheter att betjäna allmänheten och myndigheter inte försämras i något avseende. Utredningen har ingående behandlat denna fråga och särskilt pekat på att föreståndare för polisstyrka på ort som upphör som kansliort bör ges befogenhet att avgöra polismyndighetsärenden i stor utsträckning. I likhet med utredningen anser jag att möjligheten att delegera beslutanderätten i dessa ärenden bör utnyttjas så långt som möjligt. Allmänheten får då samma service som nu. Eftersom ansökningar även efter en distriktssammanläggning kan lämnas in till polisen i hemorten och förfarandet i ärendena är skriftligt, försämras allmänhetens möjligheter till service inte heller i de ärenden som inte kan delegeras utan måste avgöras av polismästaren i det nya distriktet.

Polismästarens kansli måste ha en viss minsta storlek för att kansligöromålen skall kunna skötas på ett tillfredsställande sätt. Enligt ut-

redningen är kansliorganisationen i de minsta polisdistrikten alltför stor i förhållande till de kamerala och kanslibetonade arbetsuppgifterna och det är svårt att utnyttja den kvalificerade kanslipersonalen för andra uppgifter. Detta leder till viss överkapacitet. Utredningen har också pekat på svårigheterna att rationalisera polisverksamheten i de minsta distrikten genom teknisk upprustning. Mot denna bakgrund har utredningen funnit, att sammanläggningar av de minsta distrikten med andra distrikt ger avsevärda rationaliseringsvinster på ledningsplanet och det administrativa området och att skälen för att låta dessa distrikt bestå inte i något fall är så starka att rationaliseringsintresset bör vika.

De minsta polisdistrikten har en så svag personalorganisation att huvudstyrkan som regel inte ens har kunnat delas upp på olika avdelningar. Det finns arbetsgrupper som har betydligt större resurser än vissa av de minsta distrikten. Jag delar i princip utredningens uppfattning att starka skäl talar för att dessa distrikt bör upphöra som självständiga enheter. I många fall omfattar distrikten emellertid glesbygdsområden. De speciella problemen i sådana områden måste enligt min mening tillmätas stor betydelse vid de bedömningar som i varje särskilt fall skall föregå ett ställningstagande till frågan om en indelningsändring bör göras.

Av vad jag nu har anfört framgår, att jag i likhet med polisutredningen och så gott som samtliga remissinstanser fäster stort avseende vid att den polisiära servicen vid en samlad bedömning inte försämras i någon del av ett polisdistrikt vid en indelningsändring. Frågan om hur kravet på polisiär service bör tillgodoses måste alltså prövas ingående i varje särskilt fall innan en distriktssammanläggning görs. Utredningen har framhållit, att man även efter en sammanläggning måste räkna med att den övervaknings- och kriminalpolisverksamhet som bedrivs på ort som upphör att vara kansliort i många fall kommer att utföras av personal som är stationerad där och att förändringarna i personaluppsättningen i de distrikt som läggs samman med annat distrikt blir relativt obetydliga. Det är min bestämda uppfattning att polismanstjänster bör föras över till kansliorten i det nya distriktet i minsta möjliga omfattning. I annat fall riskerar man att strävandena att effektivisera polisverksamheten på den nya kansliorten kommer att träda i förgrunden och medföra att den polisiära servicen blir eftersatt i det område som upphör som självständigt distrikt.

Enligt min mening bör följande synpunkter vara vägledande vid bedömningen av om tjänster kan flyttas i samband med en distrikts-sammanläggning.

Tjänsterna i polischefskarriären utgår ur organisationen på ort som upphör som kansliort.

Kansligöromålen kommer i stor utsträckning att fullgöras på den nya kansliorten. Detta kan i vissa fall motivera en överföring av tjänster till polismästarens kansli.

I fråga om övervakningsverksamheten är det av särskild vikt att tillse att en indelningsändring inte leder till försämrad bevakning i det område som upphör som självständigt distrikt. Om den personal som i dag fullgör övervakningsverksamhet inom ett distrikt även efter en sammanläggning är stationerad i området och där utför sådan verksamhet, tillgodoses kravet på att bevakningen inte försämras. Denna lösning måste väljas om en sammanläggning bedöms som lämplig trots att utryckningsavstånden från den nya kansliorten till distriktets ytterområden blir mycket långa. I glesbygdsområden bör polismanstjänster för övervakningsverksamhet därför alltid behållas på ort som upphör som kansliort. I andra områden kan det vara till fördel för verksamheten i hela det nya distriktet att huvudstyrkans övervakningssektion förstärks. Jag delar utredningens uppfattning att det bör vara möjligt att i viss utsträckning flytta tjänster för övervakningsverksamhet från ort som upphör som kansliort till den nya kansliorten. Lämpligheten av ett sådant förfarande måste emellertid noga övervägas i varje särskilt fall. Som regel torde det inte heller vara lämpligt att föra över tjänster från arbetsgrupper — i varje fall inte från större sådana — till den nya kansliorten.

I fråga om kriminalpolisverksamheten har utredningen fört ett liknande resonemang. Enligt min mening är det emellertid av större vikt att man på ort som upphör som kansliort behåller personal för övervakningsverksamhet än för brottsutredning. Sett från allmänhetens synpunkt har det som regel inte någon större betydelse var utredningen utförs utan huvudsaken är att brottet så snabbt som möjligt blir noggrant utrett. Vid distriktssammanläggningar bör utredningsuppgifter därför i viss utsträckning kunna koncentreras till huvudstyrkans kriminalsektion. Detta motiverar att tjänster förs över till sektionen i en omfattning som svarar mot ökningen av arbetsuppgifterna. Härigenom skapar man förutsättningar för bättre arbetsspecialisering vid denna enhet. Som utredningen har framhållit bör emellertid särskilt avdelad utredningspersonal alltid finnas på ort som upphör som kansliort, om avståndet till den nya kansliorten är långt.

Polisutredningen har framhållit, att nya polisdistrikt inte bör bildas utan hänsyn till andra indelningar. I likhet med så gott som samtliga remissinstanser delar jag utredningens uppfattning att indelningen i kommunblock bör ligga till grund för polisdistriktsindelningen och att det inte bör komma i fråga att dela upp ett kommunblock på två eller flera polisdistrikt i andra fall än då block har bildats över länsgräns. Åtgärden är då en temporär företeelse i avbidan på att kommunindelningsändringen genomförs.

Genom den föreslagna omorganisationen av den regionala polisverksamheten blir polisdistriktsindelningen enligt utredningen inte så beroende av länsindelningen att denna under alla förhållanden måste följas. Utredningen har emellertid uttalat, att en samordning är önskvärd och att de nya polisdistriktens gränser som regel inte bör skära länsgräns. Som jag redan har antytt kommer jag att föreslå en väsentligt mindre genomgripande omorganisation på regionplanet än vad utredningen har gjort. Härav följer att mycket starka skäl måste föreligga för att en avvikelse skall få ske från länsindelningen.

Utredningen har ansett, att det bör vara ett oeftergivligt krav att polis- och åklagardistriktens gränser inte skär varandra och att det är ett starkt önskemål att inte heller åklagardistriktens och domkretsarnas gränser gör det. I remissyttrandena har man i allmänhet anslutit sig till utredningens uppfattning. Från några håll har dock framhållits att sambandet mellan domstolsväsendet och åklagarväsendet bör tillmätas större betydelse än vad utredningen har gjort. I denna fråga instämmer jag i det uttalande som min företrädare gjorde i samband med domkretsreformen. Han framhöll, att man bör sträva efter att få gränserna för rättsväsendets olika verksamhetsområden att stämma överens men att det inte kan uteslutas att man i särskilda fall får acceptera att indelningen i polisdistrikt, åklagardistrikt och domkretsar inte sammanfaller helt. Jag anser att man under det arbete som skall föregå ställningstagandet till detaljutformningen av de nya polisdistrikten bör ägna stor uppmärksamhet åt önskemålet att de olika verksamhetsområdena stämmer överens.

Av min redogörelse i det föregående (4.1) framgår, att polisutredningen inte har tagit ställning till om distriktsindelningsreformen skall genomföras på en gång i hela landet eller successivt. Utredningen förordar, att personalstater fastställs så snart som möjligt för de nya distrikten och att organisationen bör vara helt genomförd före den 1 januari 1975.

Så gott som samtliga remissinstanser som har tagit ställning till sättet för distriktsindelningsreformens genomförande anser att ett successivt genomförande bör tillämpas. Även jag är av den uppfattningen att man, främst av hänsyn till den berörda personalen men också av praktiska skäl, bör gå fram etappvis med ett eller flera polisdistrikt i varje etapp. Den takt i vilken ändringarna kan genomföras blir i första hand beroende av hur snabbt arbetet med indelningens närmare utformning kan drivas. Personal- och lokalproblem kan i vissa fall medföra att tiden för övergången till den nya organisationen måste utsträckas.

Utredningens indelningsförslag och det omfattande remissmaterialet bör bilda utgångspunkt för arbetet med detaljutformningen. Som utredningen har föreslagit bör det ankomma på rikspolisstyrelsen att upprätta organisationsplaner för de nya polisdistrikten. I de fall då det blir

aktuellt att göra särskilda utredningar beträffande berörda polisdistrikt bör undersökningarna inriktas på frågan om polisutredningens förslag kan anses lämpligt med hänsyn till de lokala förhållandena inom det aktuella området eller om en annan lösning bättre svarar mot bygdens struktur och behov. Härvid bör även beaktas de regionalpolitiska strävanden som statsmakterna har uttalat sig för. När utredningsförslag föreligger, bör berörda myndigheter och organisationer få tillfälle att yttra sig över det. Det ankommer sedan på Kungl. Maj:t att besluta om indelningsändringarna. Initiativet till sådana ändringar bör ankomma på Kungl. Maj:t som också i övrigt bör svara för behövlige utredningar.

Personalfrågorna påkallar särskild uppmärksamhet vid övergången till den nya organisationen. Indelningsändringarna kan föra med sig vissa problem för personal som nu tjänstgör på ort som kommer att upphöra som kansliort men knappast för annan personal inom området för ett nytt polisdistrikt. Som nyss nämnts kommer emellertid förändringarna i personaluppsättningen som regel att bli mycket små på ort som upphör som kansliort. Möjligheterna blir också — som utredningen har framhållit — mycket goda att inom den lokala polisorganisationen bereda plats för den personal som nu tjänstgör på sådan ort men vars tjänst måste dras in eller flyttas i samband med omorganisationen. De problem som kan uppstå hänger således nästan helt samman med att flyttning från den nuvarande tjänstgöringsorten aktualiseras i vissa fall. Av hänsyn till tjänstemännens personliga förhållanden bör man därför alltid tillse att en ändring i fråga om kansliort aviseras i så god tid som möjligt. I ärenden av detta slag bör samråd alltid ske med berörda personalorganisationer.

Utredningens indelningsförslag bildar tillsammans med remissvaren ett så omfattande grundmaterial för det fortsatta reformarbetet att det bör vara möjligt att i flera fall snabbt ta ställning till om en indelningsändring bör genomföras. De ytterligare utredningar som behövs i vissa fall torde inte bli särskilt tidskrävande. Jag vill också framhålla att en tillämpning av de riktlinjer för den framtida polisdistriktsindelningen som jag har förordat i det föregående inte torde komma att leda till att antalet polisdistrikt blir mindre än vad utredningen har föreslagit, 90 distrikt. Personalproblemen torde därför i vart fall inte bli större än vad utredningen har förutsatt. Jag vill också rikta uppmärksamheten på att hittillsvarande erfarenheter visar att det inte är nödvändigt att avvakta de nuvarande chefstjänstemännens avgång. Enligt min mening bör planeringen inriktas på att reformen i huvudsak skall vara genomförd inom en period av två à tre år. Undantag från denna regel kan emellertid redan nu förutses.

5.2.2 Medborgarinflytandet

Jag har redan inledningsvis anslutit mig till polisutredningens förslag att polisnämnderna bör avskaffas och ersättas av polisstyrelser. Denna del av reformen utgör enligt min mening ett viktigt led i strävandena att behålla och fördjupa det samband som av ålder har funnits mellan kommunerna och polisen. En viktig förutsättning är dock att kommunerna får möjlighet att utöva ett verkligt inflytande när det gäller att utse medborgarrepresentanter i polisstyrelse och att styrelserna får sådana arbetsuppgifter att de på ett meningsfullt sätt kan verka för ökad förståelse från allmänhetens sida för polisen och dess verksamhet. I det följande kommer jag att dra upp riktlinjerna för reformen och därvid främst behandla frågor om polisstyrelses sammansättning, uppgiftsfördelning mellan styrelsen i plenum och polischefen samt genomförandet. Jag anser att benämningen polisstyrelse är lämpligare än den av utredningen använda benämningen distriktpolisstyrelse.

Polisutredningen har framhållit, att sammansättningen av polisstyrelserna bör bestämmas med utgångspunkt från att styrelserna måste vara funktionsdugliga organ som så allsidigt som möjligt kan tillgodose behovet av medborgerligt inflytande på verksamheten i polisdistriktet. Andra faktorer av betydelse i detta sammanhang är enligt utredningen önskemålen om att alla kommuner som ingår i ett polisdistrikt blir representerade i styrelsen och att kommunerna får en representation som står i relation till deras inbördes storlek. En fullständig och proportionell kommunal representation kan emellertid i många fall tillgodoses bara under förutsättning att ett relativt stort antal ledamöter ingår i styrelsen. Om styrelsen blir alltför stor, kan den enligt utredningen inte fungera effektivt. Utredningen har funnit att sju ledamöter är en lämplig avvägning och har föreslagit att polischefen och sex medborgarrepresentanter skall ingå i styrelsen. Så gott som samtliga remissinstanser har anslutit sig till utredningens förslag.

Medborgarrepresentanternas allmänna erfarenheter och kunskaper kommer att bli ett betydelsefullt komplement till polischefens fackkunskap. Enligt min mening är antalet ledamöter av mindre betydelse. Det väsentliga är att kunna knyta lekmän med moget omdöme och allmän livserfarenhet till organisationen. Sådana egenskaper kan uppenbarligen bli företrädda redan genom ett fåtal lekmäns medverkan. Också från organisatorisk synpunkt är det en fördel att antalet ledamöter i styrelsen inte blir alltför stort. Jag delar utredningens uppfattning att önskemålen om en fullständig och proportionell kommunal representation, som i flera fall leder till mycket stora styrelser, måste vika för intresset av att skapa ett funktionsdugligt organ. I likhet med utredningen och en klar majoritet av remissinstanserna anser jag, att en styrelse bestående av polischefen och sex medborgarrepresentanter innebär en lämplig avvägning.

I fråga om sättet för utseende av medborgarrepresentanter i polisstyrelse har utredningen förordat, att representanter bör föreslås av kommunfullmäktige om polisdistrikt består av en enda kommun och av landstinget eller kommunfullmäktige i kommun utanför landstingskommun om två eller flera kommuner ingår i distriktet. Ledamöterna bör sedan utses av den regionala polismyndigheten som därvid skall vara bunden av förslagen. En av utredningens experter har i ett särskilt yttrande framhållit, att den anknytning som polisen har till den kommunala verksamheten bör bevaras och förstärkas genom att primärkommunerna undantagslöst får avge förslag till ledamöter i polisstyrelse. I distrikt som omfattar mer än en kommun bör därvid tillämpas ett förfarande liknande det som gäller vid val av t. ex. ledamöter i lokal vägnämnd. Remissinstanserna, som har ägnat denna fråga stor uppmärksamhet, har i allmänhet anslutit sig till uppfattningen att primärkommunerna bör få ett betydligt större inflytande än vad utredningen har föreslagit.

Landstingen och kommunfullmäktige i kommun utanför landstingskommun utgör naturliga valkorporationer, som genom sin sammansättning återspeglar den partipolitiska ställningen. Om uppgiften att föreslå medborgarrepresentanter i polisstyrelse åläggs dem i fråga om polisdistrikt som omfattar mer än en kommun, kan de valtekniska problemen lösas på ett betydligt enklare sätt än om uppgiften alltid skall ankomma på primärkommunerna. Praktiska skäl talar sålunda för utredningens förslag. Trots detta kan jag inte ansluta mig till detta. Som jag tidigare har framhållit, ansåg man vid polisväsendets förstatligande att en fortsatt nära kontakt mellan kommunerna och polisen måste behållas. Under förarbetena till reformen diskuterades över huvud taget inte någon annan lösning än att primärkommunerna skulle välja ledamöter i polisenämnd. Det är visserligen inte lika självklart att primärkommun bör svara för valet av ledamöter i en statlig myndighet som i en kommunal samrådsnämnd, men eftersom reformens huvudsyfte är att ge den lokala polisorganisationen en bättre kommunal förankring än vad den nu har bör alla möjligheter att stärka det primärkommunala inflytandet utnyttjas. Att valmetoden förorsakar något högre kostnader och administrativt sett blir mer komplicerad är enligt min mening inte tillräckligt skäl för att försvaga primärkommunernas inflytande. Mot denna bakgrund förordar jag, att primärkommunerna utan undantag skall utse ledamöter i polisstyrelse.

När kommun- och polisdistriktsindelingsreformerna är helt genomförda, kan man räkna med att ett tiotal polisdistrikt kommer att bestå av mer än sex kommuner. Vissa kommuner måste med hänsyn till sin storlek få rätt att utse två eller flera ledamöter i polisstyrelse. Det är således uppenbart att alla kommuner inte kan tillförsäkras direkt representation i styrelsen.

Val av ledamöter i polisstyrelse bör i stort sett kunna ske på motsvarande sätt som f. n. gäller vid val av ledamöter i polisenämnd. Den indirekta valmetoden måste emellertid tillämpas i större utsträckning. I annat fall kommer ett stort antal mindre kommuner att bli överrepresenterade i styrelserna. Jag förordar, att ledamöterna skall väljas direkt av kommunfullmäktige bara i de fall då polisdistrikt omfattar en kommun. Detta leder till att val måste ske genom ombud i omkring 3/4 av polisdistrikten när kommun- och polisdistriktsindelningsreformerna är genomförda. Sådana val bör alltid förrättas av minst dubbel så många ombud som det antal ledamöter som skall utses. Den nedre gränsen för antalet ombud i ett polisdistrikt bör alltså vara tolv. Vidare bör man begränsa det antal ombud som varje kommun får utse för att undvika att vissa kommuner får alltför stor dominans i ombuds församlingen.

Polisutredningen har föreslagit, att man vid utseende av ordförande och vice ordförande i polisstyrelse bör följa de regler som gäller för kommunala nämnder och således anförtro någon av de valda ledamöterna dessa uppdrag. Utredningens ordförande och tre experter har däremot ansett, att det är naturligt att polischefen, som har kunskap om och erfarenhet av polisverksamheten i hela polisdistriktet, blir styrelsens ordförande.

I denna fråga råder delade meningar bland remissinstanserna. Åtskilliga anser att polischefen bör vara självskriven som ordförande i styrelsen.

Polisstyrelserna är statliga myndigheter och styrelsebesluten kommer i relativt stor utsträckning att fattas av polischefen ensam. Hans speciella personliga ansvar för verksamheten har inte någon motsvarighet i kommunala nämnder. Frågan om vem som skall vara ordförande i styrelsen behöver därför inte lösas efter det mönster som gäller för sådana nämnder. Inte minst praktiska skäl talar enligt min mening för att polischefen anförtros uppdraget att vara ordförande. Därmed uppnår man också överensstämmelse med vad som gäller på central och regional nivå inom polisväsendet. Det är min bestämda uppfattning att denna lösning inte innebär någon försämring av polisväsendets förankring hos allmänheten utan kommer att uppfattas som naturlig med hänsyn till de krav som verksamheten ställer.

En annan fråga som angår polisstyrelsernas sammansättning är om personalen bör vara representerad i styrelsen. Denna fråga bör enligt min mening lösas i ett större sammanhang sedan pågående utredningsarbete rörande fördjupad företagsdemokrati inom statsförvaltningen har slutförts.

Som utredningen har föreslagit bör polisstyrelsens arbetsuppgifter i princip sammanfalla med de uppgifter som lokal polischef nu har.

I fråga om uppgifternas fördelning mellan styrelsen i plenum och polischefen har jag redan inledningsvis framhållit vikten av att man gör

klara avgränsningar. Utredningen har använt den metodiken att de ärenden som skall behandlas i plenum noga anges i fem olika punkter. I de två första punkterna behandlas viktigare frågor som rör förhållandet mellan polisen och allmänheten och i vilka polischef nu skall samråda med polisnämnd enligt bestämmelsen i 57 § polisinstruktionen. Hit hör organisations- och petitafrågor. I den tredje punkten tar utredningen upp ärenden angående tillsättning av vissa kvalificerade polismanstjänster. Tillsättning av sådana tjänster i lönegrad A 17 och högre föreslås bli pleniärenden. Enligt den fjärde punkten skall viktigare informationsfrågor avgöras i plenum och enligt den femte andra frågor som polischefen hänskjuter till plenum. Uppräkningen av pleniärenden utgör enligt utredningen inte något hinder mot att styrelsen behandlar andra frågor av principiell betydelse för polisverksamheten inom distriktet under förutsättning att frågorna inte avser utövandet av operativ ledning.

Remissinstanserna har som regel lämnat den föreslagna uppgiftsfördelningen utan erinran.

Bland de konkreta organisationsfrågor som styrelserna skall behandla i plenum nämner utredningen särskilt ärenden angående polisdistriktsindelning, polisstyrkornas stationering och decentraliserad handläggning av polismyndighetsärenden. I dessa ärenden blir medborgarrepresentanternas kännedom om lokala förhållanden och om kommunernas önskemål av stort värde vid handläggningen. De avvägningar som måste göras mellan olika intressen är ofta ömtåliga. Även om styrelsernas befogenheter i ärendena som regel inskränks till att avge yttrande till överordnade myndigheter, kan man räkna med att de synpunkter som förs fram kommer att tillmätas stor betydelse vid frågans avgörande genom den förankring som finns bland befolkningen i distriktet. I likhet med de flesta remissinstanserna delar jag utredningens uppfattning att viktigare frågor om organisation och arbetsordning bör avgöras i plenum. Jag anser också att frågor om förslag till beräkning av utgifter för polisväsendet i distriktet och andra frågor av större ekonomisk betydelse är typiska pleniärenden.

Vid förstatligandet ansåg man att frågor om tjänstetillsättningar borde ligga utanför polisnämnds befogenhetsområde, eftersom frågorna inte längre skulle ha någon kommunal anknytning. I en statlig myndighet bör emellertid avgörandet i ärenden angående tillsättning av viktigare tjänster inte förbehållas myndighetens chef utan avgöras i plenum. Jag förordar därför i likhet med utredningen att frågor om tillsättning av kvalificerade polismanstjänster skall behandlas av polisstyrelsen i plenum. Den av utredningen föreslagna gränsdragningen efter lönegrad är — som rikspolisstyrelsen har framhållit i sitt remissvar — i vissa avseenden opraktisk. Eftersom gränsdragningen sker på detta sätt i alla andra liknande sammanhang, finner jag emellertid inte någon anledning att

nu införa en speciell ordning i fråga om den lokala polisorganisationen.

Jag anser i likhet med utredningen att det är naturligt att även viktigare frågor om information behandlas i plenum. I detta sammanhang vill jag också understryka vikten av att polischefen fortlöpande informerar övriga ledamöter om polisverksamheten i distriktet. Information om såväl vidtagna som planerade åtgärder och om olika polisliära behov och problem i övrigt är en väsentlig förutsättning för att medborgarrepsentanterna skall få den insyn i verksamheten som är nödvändig för ett aktivt och meningsfyllt deltagande i arbetet.

Jag ansluter mig helt till utredningens bestämning av de ärenden som bör vara pleniären. Ärenden som inte kan hänföras till någon av punkterna i uppräknningen skall sålunda avgöras av polischefen ensam. Givetvis bör det inte finnas något hinder mot att styrelsen diskuterar andra frågor av principiell betydelse för polisverksamheten. Jag vill dock än en gång understryka, att inte ens alla de ärenden som i och för sig kan hänföras till uppräknningen skall behandlas i plenum. Ärenden som innebär utövning av polisledning faller nämligen helt utanför medborgarrepsentanternas befogenhetsområde.

Enligt lagen (1964: 317) om vad som avses med polismyndighet förstås med detta begrepp i allmänhet polischefen i orten. Som nyss nämnts skall polisstyrelse i princip överta de uppgifter som nu ankommer på lokal polischef. Vissa uppgifter skall avgöras av styrelsen i plenum och övriga av polischefen ensam. Konstruktionen blir alltså den att både polislednings- och förvaltningsuppgifterna åläggs polisstyrelsen, trots att uppgifterna i stor utsträckning skall fullgöras av polischefen. Mot denna bakgrund kan den nuvarande i den särskilda lagen givna definitionen av vad som avses med polismyndighet inte behållas. I stället bör ges en regel av innebörd att med polismyndighet skall förstås polisstyrelsen i distriktet, om inte annat följer av lag eller annan författning.

Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer avgör enligt 2 § nyssnämnda lag frågor om delegation av polischefs uppgifter till andra tjänstemän inom polisväsendet. Delegationen sker så, att Kungl. Maj:t fastställer ramen för delegeringen och bemyndigar underordnade myndigheter att bestämma hur de fastställda grunderna skall tillämpas i konkreta fall. Med den bestämning av polismyndighetsbegreppet som jag har förordat kan uppgifter som i lag eller annan författning har ålagts polismyndighet genom föreskrift i den instruktion för polisstyrelse som kommer att utarbetas delegeras till polischefen eller annan tjänsteman i distriktet. Har däremot polischef i lag eller annan författning som har beslutats med riksdagen tillagts viss uppgift, kan sådan uppgift inte delegeras från polischefen genom instruktion utan endast med stöd av lag eller motsvarande författning.

I enlighet härmed har inom justitiedepartementet upprättats förslag

till lag om vad som avses med polismyndighet m. m. Den i gällande rätt föreskrivna begränsningen i möjligheten att delegera polis chefsuppgifter när det gäller frihetsberövanden har därvid behållits i sak oförändrad. Den nya lagen är avsedd att ersätta den nuvarande lagen om vad som avses med polismyndighet.

Vidare läggs fram förslag om upphävande av lagen (1964: 320) om polisnämnder.

I fråga om distriktsindelningsreformen har jag förordat ett successivt genomförande. Jag räknar med att den första etappen av reformen bör kunna genomföras den 1 januari 1973.

Polisstyrelsereformen måste givetvis genomföras på en gång i samtliga polisdistrikt. Som utredningen har framhållit är det angeläget att reformen genomförs så snabbt som möjligt. Av praktiska skäl bör emellertid styrelserna inte inrättas innan den första etappen av indelningsreformen har trätt i kraft. I annat fall måste styrelser väljas i samtliga nuvarande polisdistrikt och sedan efter relativt kort tid avskaffas i de distrikt som upphör genom sammanläggning vid genomförandet av den första etappen. Bl. a. med hänsyn till den kostsamma och administrativt komplicerade indirekta valmetoden anser jag att ett sådant förfarande är olämpligt. Enligt min mening talar starka skäl för att polisstyrelsereformen genomförs i samband med den första etappen av indelningsreformen. Om tidpunkten bestäms till den 1 januari 1973, tillgodoser man i viss mån önskemålet om ett snabbt genomförande och undviker i stor utsträckning olägenheterna av att nyinrättade styrelser efter kort tid måste avskaffas. Jag förordar därför att polisstyrelser inrättas i samtliga polisdistrikt den 1 januari 1973.

5.3 Den regionala polisorganisationen

Länen har av ålder bildat verksamhetsområden för den regionala polisorganisationen. Under tiden före 1965 års reform om polisväsendets förstatligande var landet indelat i ett mycket stort antal polisdistrikt. Den regionala uppgiften att samordna polisverksamheten mellan distrikten hade då en sådan omfattning att det saknades anledning att ifrågasätta länen som verksamhetsområden för den regionala polisverksamheten. En betydande minskning av de regionala samordningsuppgifterna blev följden av 1965 års reform genom att polisdistriktens antal minskades från 554 till 119. Under förarbetena till reformen ansågs det ändå inte nödvändigt att ta upp frågan om att bilda större regionala verksamhetsområden än län. I Gotlands län, som bildar ett enda polisdistrikt, ansågs emellertid avsaknaden av samordningsuppgifter inom länet kräva en särorganisation och någon tjänst som länspolischef inrättades inte i länet. Man övervägde en liknande särreglering i

Jämtlands län, som består av två polisdistrikt, men stannade för att där tillämpa normalorganisationen.

Av min redogörelse i det föregående har framgått, att länen enligt polisutredningen inte längre är lämpliga som verksamhetsområden för den regionala polisverksamheten, eftersom funktionerna genomgående är knutna till större områden än län. Utredningen har särskilt framhållit att trafikövervakningen, som är en av de viktigaste operativa uppgifterna för de regionala polisorganen, i stor utsträckning måste inriktas på stora samordnade insatser av personal och materiel. Det har visat sig nödvändigt att rikspolisstyrelsen i viss omfattning samordnar och planerar trafikövervakningsarbetet och därvid sammanför länen i regioner som i stort sett motsvarar militär- och civilområdena. Enligt utredningen är länens resurser som regel inte heller tillräckliga för en effektiv planering av den brottsbekämpande och brottsuppdagande verksamheten eller för snabba effektiva insatser vid allvarliga ordningsstörande händelser. Vidare anser utredningen, att det är av stor betydelse att det regionala polisorganet har en bärkraftig personalorganisation, omfattande chef, ställföreträdare och två enheter, med tillgång till polismän som är specialister inom olika grenar av polisverksamheten. En sådan organisation, som är nödvändig för att bl. a. inspektionsverksamheten skall kunna fullgöras på ett tillfredsställande sätt, kan enligt utredningen av kostnadsskäl inte tillföras länsstyrelserna, eftersom arbetsuppgifterna inte skulle bli tillräckliga för personalen i ett verksamhetsområde som omfattar bara ett län.

Utredningen har tillmätt de nu anförda förhållandena stor betydelse vid sitt ställningstagande till behovet av en ändrad indelning på regionplanet. Reformbehovet har emellertid också bedömts mot bakgrunden av de konsekvenser som distriktsindelningsreformen kommer att få för den regionala polisverksamheten. Genomförs reformen på lokalplanet, minskar antalet polisdistrikt i så gott som samtliga län och det blir de minst bärkraftiga distrikten som faller bort. Efter en sådan reform motiverar de regionala uppgifterna enligt utredningen inte en organisation i nuvarande form, i varje fall inte i flertalet län. Det är således bristerna i den regionala polisorganisationen och distriktsindelningsreformens verkningar som enligt utredningen gör det nödvändigt att frångå länen som verksamhetsområden för de regionala polisorganen och i stället föra samman två, tre eller fyra län till en polisregion.

Flera remissinstanser har anslutit sig till utredningens förslag att dela in landet i åtta polisregioner och det finns också några som förordar en indelning i sex regioner. Enligt min mening torde det inte råda något tvivel om att utredningens indelningsförslag skapar goda förutsättningar för en effektiv och rationell regional polisverksamhet. För att möta den brotts- och trafikutveckling som vi har i landet är det givetvis också av stor vikt att polisens resurser utnyttjas på bästa sätt. Vissa skäl

kan alltså anföras för att en genomgripande omorganisation av den regionala polisverksamheten bäst skulle tillgodose dessa syften. Emellertid har en majoritet av remissinstanserna, däribland samtliga länsstyrelser utom en, bestämt motsatt sig att man gör en sådan organisationsändring på regionplanet innan den i mars 1970 tillsatta utredningen, länsberedningen, har gjort en samlad bedömning av den regionala samhällsförvaltningens uppgifter och organisation. I det följande kommer jag att närmare utveckla min syn på denna fråga.

Från slutet av 1950-talet och oavbrutet under praktiskt taget hela 1960-talet har ett omfattande utredningsarbete om länsorganisationen pågått. Förslag har — delvis från skilda utgångspunkter — lagts fram av länsindelningsutredningen, länsförvaltningsutredningen, landskontorsutredningen och länsdemokratiutredningen. Dessa förslag har legat till grund för den partiella omorganisation av länsförvaltningen som trädde i kraft den 1 juli i år och bl. a. innebär att länsstyrelserna leds av en styrelse, som består av landshövdingen och tio särskilt utsedda medborgarrepresentanter. Förslagen bildar också utgångspunkt för det arbete som nu pågår inom länsberedningen. Beredningen skall enligt sina direktiv sammanfatta och komplettera utredningsmaterialet innan statsmakterna slutligt prövar den regionala samhällsverksamhetens organisation. En viktig uppgift för beredningen är att bedöma behovet av samordning såväl inom varje verksamhetsgren som mellan olika verksamhetsgrenar och lägga fram förslag till organisation av samhällsverksamheten på regional nivå. En annan viktig uppgift är att ta ställning till lämpliga geografiska arbetsområden för den sekundärkommunala verksamheten och för den decentraliserade statliga förvaltningen. Områdena bör i största möjliga utsträckning sammanfalla men ett differentierat regionalt mönster med samordning på olika nivåer, t. ex. i län och i länsblock eller planeringsregioner, kan tänkas. I direktiven framhålls, att beredningens arbete inte bör hindra att partiella reformer genomförs på områden där sådana framstår som särskilt angelägna men att en förutsättning härför självfallet är att statsmakternas framtida ställningstaganden inte föregrips eller avsevärt försvåras.

Enligt min mening måste sistnämnda synpunkt beaktas vid bedömningen av vilka åtgärder som nu bör vidtas i fråga om den regionala polisverksamheten. Polisutredningen har ansett, att en reform på detta område är brådskande och att förslaget inte föregriper eller försvårar ett ställningstagande till den regionala samhällsförvaltningen i övrigt. Utredningens förslag innebär att länsstyrelsen inte längre skall vara högsta polismyndighet i länet och att antalet regionala verksamhetsområden minskar från 27 till 8. Som framgått är frågan om den regionala samhällsförvaltningens uppgifter och organisation föremål för en sammanfattande bedömning inom länsberedningen. E huru en reform av den regionala polisverksamheten är angelägen är det med hänsyn

här till inte lämpligt att nu ta ställning till frågan om länsstyrelsens befattning med polisverksamheten. Jag vill också framhålla att polisutredningens förslag innebär att inom varje polisregion flera län kommer att bindas samman på ett sätt som kan medföra svårigheter när det gäller inte bara att tillgodose önskemålet att verksamhetsområdena om möjligt bör sammanfalla med områdena för andra förvaltningsverksamheter utan också att passa in de polisiära arbetsområdena i ett differentierat regionalt mönster. Fastställs en indelning av landet i åtta polisregioner, är det möjligt att man med hänsyn till behovet av samordning mellan olika verksamhetsgrenar inom förvaltningen tvingas följa denna indelning i vissa fall trots att en annan indelning, som hade kunnat accepteras för polisväsendets del, skulle ha varit klart lämpligare.

Mot den redovisade bakgrunden anser jag att ett genomförande av utredningens förslag till regional indelning för polisväsendet innebär risker för att statsmakternas framtida ställningstagande till de regionala problemen föregrips. Jag kan därför inte förorda att förslaget nu läggs till grund för en reform.

Distriktsindelningsreformen får emellertid sådana konsekvenser för den regionala polisorganisationen att denna i vissa fall måste ändras utan att resultatet av länsberedningens arbete avvaktas. Det är inte rationellt att vissa län även i fortsättningen får bilda underlag för en organisation i nuvarande form. Frågan blir då vad som kan göras nu utan att det föregriper kommande reformer.

Några remissinstanser har förordat, att man går fram försiktigt och inte i något fall utökar de regionala verksamhetsområdena. I län som kommer att bestå av ett enda polisdistrikt bör därför den organisation som nu tillämpas i Gotlands län införas. Mot en sådan lösning kan anföras att den nuvarande organisationen i Gotlands län är anpassad efter de speciella geografiska förhållandena och att det inte är lämpligt att använda organisationsformen i något annat län med hänsyn till bl. a. frekvensen av samordningsuppgifter mellan fastlandslänen. Vidare kommer distriktsreformen på lokalplanet att medföra en betydande minskning av samordningsuppgifterna inom länen genom att de minst bärkraftiga polisdistrikten, som är särskilt krävande från samordnings synpunkt, faller bort. Jag kan därför inte förorda en lösning som innebär att länen i samtliga fall behålls som regionala verksamhetsområden.

Enligt min mening måste en partiell reform inriktas på en viss breddning av den regionale polischefens verksamhetsområde. En sådan lösning skapar också förutsättningar för att komma till rätta med en del av de brister som den regionala polisorganisationen nu har. Reformen bör emellertid betraktas som ett provisorium och inte göras mer omfattande än vad som är nödvändigt för att tillgodose ett rimligt krav på effektivitet och rationell organisation. Jag förordar därför att län med

ett eller två polisdistrikt förs samman med angränsande län till ett regionalt verksamhetsområde. Möjligen kan även län med tre distrikt komma i fråga för sammanföring med annat län.

Beträffande ett ganska stort antal län torde reformen på lokalplanet inte få sådana verkningar att en sammanföring med annat län till ett verksamhetsområde behöver ske. Dessa län kommer således även i fortsättningen att bilda självständiga regionala verksamhetsområden. I de fall då en utökning av det nuvarande verksamhetsområdet är nödvändig, bör som regel bara två angränsande län föras samman. Det bör emellertid vara möjligt att i något enstaka undantagsfall bilda ett verksamhetsområde som omfattar tre län. Jag vill dock understryka att skälen för en sådan lösning måste vara synnerligen starka.

Den utökning av de regionala verksamhetsområdena som jag sålunda förordar kräver ett ställningstagande i organisationsfrågan. Eftersom åtgärden att öka länspolischefens verksamhetsområde genom att i vissa fall föra samman angränsande län måste ses som ett provisorium i avvaktan på statsmakternas framtida ställningstagande till lämpliga verksamhetsområden för hela den regionala samhällsförvaltningen, bör utgångspunkten vara att även ändringar i den gällande organisationen skall undvikas. I varje fall bör ändringar i görligaste mån begränsas. Den organisationsform som införs måste emellertid skapa förutsättningar för en rationell och effektiv regional polisverksamhet.

Jag har nyss nämnt att den organisation som nu finns i Gotlands län inte är lämplig i andra län ens om länet omfattar bara ett polisdistrikt. I län med två eller flera polisdistrikt är en sådan organisationsform helt otänkbar. Inte heller de båda lösningarna med gemensam länspolischef för två eller flera län skapar enligt min mening förutsättningar för en rationell och effektiv polisverksamhet, i varje fall inte om man behåller den uppgiftsfördelning mellan länsstyrelsen och länspolischefen som nu gäller. Den organisationsform som polisutredningen har förordat — regionpolisstyrelsealternativet — innebär att den anknytning till länsstyrelsen som polisverksamheten av ålder har haft måste brytas. Ett ställningstagande till en sådan organisationsform bör dock som jag redan har anfört föregås av en samlad bedömning av frågorna om den regionala samhällsförvaltningens uppgifter och organisation. Resultatet av det arbete som nu pågår inom länsberedningen måste enligt min mening avvaktas innan något beslut kan fattas i denna fråga. Trots att flera skäl talar för att regionpolisstyrelsealternativet skulle innebära fördelar från polisiära synpunkter bör det inte läggas till grund för reformen. Jag utgår från att länsberedningen vid fullgörande av sitt uppdrag tar med i bedömningen även polisutredningens förslag och remissyttrandena däröver.

Polisutredningens andra huvudalternativ — länsstyrelsealternativet — innebär däremot att man behåller en viss organisatorisk anknytning till

länsstyrelsen. Detta alternativ ger förutsättningar för en rationell och effektiv regional polisverksamhet. Uppgiftsfördelningen mellan länsstyrelsen och länspolischefen bör kunna lösas på ett sådant sätt att risken för kompetenskonflikter i lednings- och ansvarsfrågor blir obetydlig. Behovet av medborgarinflytande på regionplanet kan också tillgodoses. Vad som gör att jag inte helt kan ansluta mig till detta alternativ är att länspolischefen och hans expedition föreslås utgå ur länsstyrelsens organisation. Detta är en sådan genomgripande ändring som, enligt vad jag förut har framhållit, inte bör genomföras nu. Bortsett härifrån anser jag emellertid att länsstyrelsealternativet bör bilda utgångspunkt för en provisorisk reform.

De fördelar som en utbrytning ur länsstyrelseorganisationen har från lednings- och samordningssynpunkt kan man enligt min mening i stort sett nå utan att göra någon egentlig ändring i fråga om länspolischefens ställning i organisationen. Under förutsättning att länspolischefen får befogenhet att ensam besluta i ärenden som ankommer på hans expedition är det av underordnad betydelse om han i administrativt hänseende får behålla sin ställning som tjänsteman i en av länsstyrelserna. Jag förordar därför att länspolischefen även i den nya organisationen skall vara tjänsteman i länsstyrelse. Detta ställningstagande leder till att vissa avvikelser torde bli nödvändiga från de riktlinjer som utredningen har dragit upp. Det gäller framför allt i fråga om medborgarinflytandet på den regionala polisverksamheten. Eftersom länspolischefen skall behålla sin ställning som tjänsteman i länsstyrelse, saknas anledning att inrätta de av utredningen förordade regionala polismånden. Behovet av medborgarinflytande blir enligt min mening tillräckligt tillgodosett genom de lekmannastyrelser som länsstyrelsen nu har.

Som nyss nämnts kommer ett ganska stort antal län att även i fortsättningen bilda självständiga regionala verksamhetsområden. Dessa län skulle i och för sig kunna behålla den nuvarande organisationen. Det måste emellertid anses vara en nackdel att införa ytterligare en organisationsform vid sidan av de tre nuvarande. Man bör i stället sträva efter att göra den regionala polisorganisationen mera enhetlig än vad den är i dag. Den nya organisationsformen kan med fördel användas även i län som inte förs samman med annat län till ett verksamhetsområde. I fråga om Gotlands län kvarstår skälen för en särskild organisation. Jag förordar att denna organisation behålls. Den nya organisationsformen bör däremot införas i alla övriga län.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att frågan hur länspolischefsuppgifter skall fullgöras vid tillfälligt förfall för länspolischefen och ställföreträdare för denne bör kunna lösas på i princip samma sätt som i nuvarande länsstyrelseinstruktion. Detta gäller oavsett om länspolischefen är stationerad i länet eller ej.

Av vad jag nu har anfört framgår, att reformen av den regionala

polisverksamheten inte alls kommer att få en sådan omfattning som polisutredningen har föreslagit. De problem som kan uppstå för personalen i samband med genomförandet blir därför som regel så små att det i och för sig bör vara möjligt att genomföra reformen på en gång i hela landet. Ett sådant förfarande har vissa fördelar om det kan ske snabbt. Ett samtidigt ställningstagande till de regionala indelningsfrågorna förutsätter emellertid att verkningarna av distriktsindelningens reformen kan bedömas. I vissa fall blir det inte möjligt att avgöra hur många polisdistrikt som ett län kommer att omfatta förrän den sista etappen av polisdistriktsindelningen har avslutats. Skall denna tidpunkt avvaktas, måste den nuvarande regionala organisationen behållas i en del län under några år trots att uppgifterna inte motiverar det. Väljer man i stället ett successivt genomförande av de regionala indelningsändringarna, undviker man denna olägenhet och skapar förutsättningar för en smidig samordning av det fortsatta arbetet med de lokala och regionala indelningsfrågorna. I detta sammanhang bör också framhållas, att riksåklagaren i januari innevarande år har lagt fram förslag om att föra samman Hallands län och Göteborgs och Bohus län, utom området för Göteborgs åklagardistrikt, till ett länsåklagarområde och att han i sin anslagsframställning för budgetåret 1972/73 har ansett det angeläget att inom de närmaste åren åstadkomma en ändrad regional indelning för åklagarväsendets del i hela landet. Vid ett successivt genomförande av indelningsändringarna på polisväsendets område torde det således bli möjligt att samtidigt ta ställning till åklagarväsendets lokala och regionala indelning. Mot denna bakgrund förordar jag att ändringar av polisens regionala verksamhetsområden genomförs etappvis.

Jag har förut nämnt att den nya organisationsformen bör införas i samtliga län med undantag av Gotlands län. Väljer man att gå fram etappvis även med denna del av reformen, måste organisationsformen tillämpas vid sidan av de tre nuvarande under några år. Detta innebär enligt min mening vissa olägenheter för den regionala polisverksamheten. Om man å andra sidan omedelbart inför den nya organisationen i länen, uppstår den olägenheten att organisationsändringar på nytt måste göras efter relativt kort tid i de län som inte kan bestå som regionala verksamhetsområden. Denna olägenhet är emellertid avsevärt mindre än den förutnämnda och kan dessutom begränsas genom att den nya organisationsformen införas först i samband med den första etappen av indelningsändringarna. Jag förordar därför att den nya organisationen genomförs på en gång i hela landet.

Som tidigare nämnts har jag föreslagit att polisstyrelser inrättas den 1 januari 1973. I samband därmed framhöll jag också att den första etappen av indelningsändringarna på lokalplanet bör kunna genomföras vid denna tidpunkt. Enligt min mening underlättas det fortsatta reformarbetet om man samtidigt kan göra de organisatoriska ändringarna på

regionplanet. Dessa ändringar blir som regel obetydliga och bör utan svårighet kunna genomföras vid nämnda tidpunkt. Jag förordar därför att den nya organisationen införs i länen den 1 januari 1973.

Utöver de nu behandlade allmänna riktlinjerna vill jag också behandla frågan hur det fortsatta arbetet med den regionala reformen bör bedrivas.

I fråga om indelningsändringarna bör följande gälla. Efter hand som distriktsindelingsreformens verkningar på regionplanet kan bedömas, bör i varje särskilt fall övervägas om det är lämpligt att föra samman angränsande län till ett regionalt verksamhetsområde. Vid beredningen av dessa frågor bör samråd ske med länsberedningen. Om en indelningsändring är aktuell, bör rikspolisstyrelsen och berörda länsstyrelser alltid höras. Aktualiseras en ändrad regional indelning även för åklagarväsendets del, bör riksåklagaren och berörda länsåklagarmyndigheter höras.

Det fortsatta arbetet med organisationsändringarna bör inriktas på att åstadkomma en lämplig ärendefördelning mellan länsstyrelsen och den regionale polischefen. Jag vill fästa uppmärksamheten på att det kan bli nödvändigt att göra vissa justeringar av den ärendefördelning som utredningen har förordat och att i en del fall välja en annan form för den regionale polischefens medverkan i handläggningen än vad utredningen har gjort. Anledningen härtill är främst att utredningens bedömningar bygger på den ordning som gällde innan länsstyrelserna organiserades om den 1 juli innevarande år. I samband med omorganisationen har emellertid de uppgifter som skall fullgöras på länspolischefens expedition avgränsats på ett sätt som bör underlätta ställningstagandena i dessa frågor. Under det fortsatta arbetet kan det också visa sig lämpligt att i något fall göra en annan uppgiftsfördelning mellan central-, regional- och lokalplanen än den som nu gäller, t. ex. i fråga om tjänstetillsättningar. Ändringar i funktionsfördelningen mellan polisväsendets instanser bör inte ske på ett sätt som strider mot de riktlinjer som drogs upp i samband med förstatligandet.

Som jag tidigare har framhållit, bör man utan några större svårigheter kunna lösa de problem som kan uppstå för personalen i samband med genomförandet av reformen. Den nuvarande personalstyrkan vid länspolischefens expedition kommer givetvis att behållas i län som även i fortsättningen skall utgöra regionalt verksamhetsområde. Om verksamhetsområdet utökas att omfatta två län, måste organisationen på den nya regionorten förstärkas. Personalen på ort som upphör som regionort bör som regel kunna beredas plats inom den regionala polisorganisationen. För denna personal aktualiseras emellertid ett byte av bosättningsort. De åtgärder som i varje särskilt fall bör vidtas för att komma till rätta med dessa svårigheter är av samma slag som de som uppkommer vid ändringar av den lokala distriktsindelningen. Liksom i fråga om dessa underlättas arbetet vid ett successivt genomförande.

5.4 Distriktsåklagarorganisationen

I samband med förstatligandet upplöstes det personalorganisatoriska sambandet mellan polis- och åklagarväsendet på både lokal och regional nivå. Distriktsindelningens utformning ger emellertid uttryck för den samhörighet som finns mellan verksamhetsgrenarna. Av min redogörelse i det föregående har framgått, att indelningen i polisdistrikt ligger till grund för åklagardistriktsindelningen.

Polisutredningen har framhållit, att det är angeläget att åklagardistriktsindelningen anpassas till den föreslagna polisdistriktsindelningen. Därvid bör de principer som nu gäller för indelningen i åklagardistrikt i stort sett tillämpas. Utredningen betonar, att det måste vara ett oeftergivligt krav att polis- och åklagardistriktens gränser inte skär varandra och ett starkt önskemål att inte heller åklagardistriktens och domkretsarnas gränser gör det. Vidare bör man enligt utredningen sträva efter att bilda åklagardistrikt som ger arbetsunderlag för myndigheter med tre åklagare. Utredningens indelningsförslag innebär en minskning av antalet åklagardistrikt från 90 till 81. Förslaget innefattar inte något ställningstagande till indelningen i Stockholms län och göteborgsområdet.

Remissinstanserna har med några få undantag godtagit utredningens förslag.

Jag har redan inledningsvis anslutit mig till uppfattningen, att det är nödvändigt att göra vissa justeringar i åklagardistriktsindelningen. Den nya polisdistriktsindelningen bör ligga till grund för ändringarna. Liksom i fråga om polisreformen kan jag därför bara ange de riktlinjer i stort som bör gälla för den framtida åklagardistriktsindelningen. Mitt ställningstagande kommer i allt väsentligt att stämma överens med vad utredningen har föreslagit.

Sambandet mellan polis- och åklagarväsendet talar för att verksamhetsområdenas gränser måste anpassas till varandra vid en indelningsändring. Den nuvarande principen, att ett åklagardistrikt alltid skall omfatta minst ett polisdistrikt, bör upprätthållas också i fortsättningen. Polisdistriktsindelningsreformen torde inte komma att innebära att det bildas något polisdistrikt som är för stort som verksamhetsområde för åklagarmyndighet. En tillämpning av den nämnda principen ger betydande rationaliseringsvinster genom att flera av de mindre åklagardistrikten kommer att läggas samman med annat åklagardistrikt. Jag delar alltså helt utredningens uppfattning att åklagardistriktsindelningen bör anpassas till den nya polisdistriktsindelningen och att anpassningen bör ske med tillämpning av de principer som nu gäller.

Vid min redogörelse för polisdistriktsindelningsreformen (5.2.1) framhöll jag, att det är ett starkt önskemål att gränserna för rättsväsendets olika verksamhetsområden stämmer överens. Vid detaljutformningen av den nya åklagardistriktsindelningen måste särskilt anpassningen till den

gällande domkretsindelningen ägnas stor uppmärksamhet. I likhet med flera remissinstanser anser jag att denna fråga är av väsentlig betydelse. Möjligheterna att åstadkomma en tillfredsställande anpassning är enligt min mening mycket goda.

Som nyss nämnts anser utredningen att rationaliseringsintresset talar för att reformen bör gå något längre än vad ändringarna i polisdistriktsindelningen i och för sig kräver. I sitt indelningsförslag har utredningen bara i ett enda fall förordat, att ett åklagardistrikt, som inte berörs av ändringarna i polisdistriktsindelningen, skall läggas samman med annat åklagardistrikt. Jag delar utredningens uppfattning att man bör sträva efter att bilda åklagardistrikt med arbetsunderlag för minst tre åklagare. Om polis- och åklagardistriktsindelningen ändras i huvudsak enligt utredningens förslag, blir antalet åklagardistrikt som ger arbetsunderlag för mindre än tre åklagare inte särskilt stort. Sådana distrikt kommer främst att finnas kvar i glesbygdsområden. Utrymmet för ytterligare rationaliseringsåtgärder torde därför vara begränsat. Om det vid en samlad bedömning visar sig lämpligt, bör det dock inte finnas något hinder mot att lägga samman ett åklagardistrikt som ger arbetsunderlag för tre åklagare med annat distrikt.

Den allvarligaste bristen i distriktsåklagarorganisationen är enligt utredningen systemet med utstationerade åklagare. Detta system leder till att verksamheten i distriktet splittras. De ändringar i polisdistriktsindelningen som jag har förordat kommer att innebära att utstationering av åklagare kan upphöra i flertalet fall. Eftersom frågor om utstationering av åklagare är av rent organisatorisk art, ansluter jag mig till utredningens förslag att sådana frågor efter prövning i varje särskilt fall bör avgöras av riksåklagaren i samråd med rikspolisstyrelsen.

Vid genomförandet av polisdistriktsindelningen har jag förordat att ett successivt förfarande tillämpas. Eftersom polisdistriktens utformning måste tillmätas stor betydelse för åklagardistriktsindelningen, bör man gå fram etappvis även vid genomförandet av denna indelning. Det bör emellertid inte vara uteslutet att ändra indelningen i åklagardistrikt vid en tidigare tidpunkt. Ett skäl härtill kan vara ändringar i domkretsindelningen. Som utredningen har föreslagit bör det ankomma på riksåklagaren att göra upp organisationsplaner för de nya åklagardistrikten. I övrigt bör de riktlinjer för det fortsatta arbetet med polisdistriktsindelningsreformen, som jag har dragit upp i det föregående, tillämpas.

Jag räknar med att de problem som kan uppkomma i samband med genomförandet av åklagardistriktsindelningen blir betydligt mindre än de som ändringarna i polisdistriktsindelningen kan ge upphov till. Den omständigheten, att det fortsatta arbetet med indelningsreformerna på lokalplanet samordnas, behöver därför inte innebära att genomförandet försenas. Den takt som jag förut har angivit, två à tre år, bör kunna hållas.

5.5 Ekonomiska frågor

Polisutredningen har ansett, att man når väsentliga arbetskraftsvinster om dess förslag om större polis- och åklagardistrikt genomförs och att den nya polisdistriktsindelningen kommer att ge utrymme för en organisation som kan använda bättre metoder i verksamheten samt tekniska och andra hjälpmedel i en omfattning som hittills inte har varit möjlig. Eftersom några organisationsförslag inte läggs fram, har utredningen emellertid inte närmare kunnat ange vinsterna och än mindre uttrycka dem i ekonomiska termer. Kostnaderna för övergången till en ny polis- och åklagardistriktsindelning blir enligt utredningen av engångskaraktär och kommer praktiskt taget helt att utgöras av de särskilda anordningar som kan behövas för viss personal. Utredningen har räknat med att övergångskostnaderna blir av begränsad omfattning.

Eftersom jag bara har dragit upp de allmänna riktlinjer som enligt min mening bör gälla för den framtida polis- och åklagardistriktsindelningen, kan inte heller jag närmare ange vinsterna eller beräkna övergångskostnaderna. Jag delar emellertid utredningens uppfattning att vinsterna bör bli väsentliga och kostnaderna av begränsad omfattning.

Som utredningen har framhållit bortfaller kostnaderna för polisenämnderna om polisstyrelser inrättas och i stället tillkommer kostnader för de särskilt utsedda ledamöterna i styrelserna. Indelningsreformen leder till att antalet polisstyrelser kommer att bli mindre än det antal polisenämnder som nu finns. Vidare har polisenämnd nio valda ledamöter, medan polisstyrelse får bara sex. Det sammanlagda antalet särskilt utsedda ledamöter i styrelserna kommer därför att uppgå till bara något mer än hälften av det nuvarande antalet ledamöter i nämnderna. Å andra sidan måste styrelserna sammanträda betydligt flera gånger om året än vad nämnderna nu gör. Jag räknar därför med att medelsbehovet för arvoden, resor, traktamenten och andra kostnader för styrelseledamöterna kommer att bli ungefär detsamma som för ledamöterna i polisenämnd.

Av min redogörelse i det föregående har framgått, att mitt förslag till omorganisation av den regionala polisverksamheten inte är så genomgripande som utredningens förslag. Den lönekostnadsminskning och de rationaliseringsvinster i övrigt som utredningen har räknat med uteblir därför nästan helt. Den nya organisationen blir dock effektivare än den nuvarande och kommer på sikt att ge utrymme för rationellare metoder i polisverksamheten. Vidare torde viss arbetskraft kunna frigöras i länsstyrelserna genom att en del ärenden förs över till länspolischefen. När två län förs samman till ett verksamhetsområde, bör man enligt min mening i vart fall inte räkna med att den nya organisationen kräver mer personal än f. n. Det kan emellertid visa sig lämp-

ligt att göra vissa omfördelningar av personalen mellan olika verksamhetsområden, t. ex. för att kunna tillgodose behovet av ställföreträdande länspolischef i något av de större länen. Lönekostnaderna för länspolis-chefsorganisationen torde bli ungefär desamma som nu.

Även i fråga om den regionala polisorganisationen har polisutredningen räknat med att övergångskostnaderna praktiskt taget helt kan hänföras till speciella anordningar för personal som inte kan placeras in på tjänster i den nya organisationen. Jag delar utredningens uppfattning och vill särskilt understryka, att den reform som jag har förordat torde innebära att övergångskostnaderna blir obetydliga.

5.6 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) lag om vad som avses med *polismyndighet m. m.*,
- 2) lag om upphävande av lagen (1964: 320) om *polisnämnder*.

6 Hemställan

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

dels antaga lagförslagen,

dels godkänna de allmänna riktlinjer för en omorganisation av polisväsendet och för åklagardistriktsindelningen som jag har angett i det föregående.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Bilaga

Polisutredningens förslag till polis- och åklagardistriktsindelning

Redovisningen görs länsvis. Utredningen har ännu inte tagit ställning till indelningen i Stockholms län. Gotlands län berörs inte av förslaget. I fråga om Malmöhus län föreslår utredningen inte någon annan ändring än den som redovisas under Kristianstads län.

Län	Nuvarande indelning i		Föreslagen indelning i	
	polisdistrikt	åklagardistrikt	polisdistrikt	åklagardistrikt
Uppsala	Enköping Tierp Uppsala	Enköping Tierp Uppsala	Enköping Uppsala	Enköping Uppsala
Södermanland	Katrineholm Nyköping Strängnäs Eskilstuna	Katrineholm Nyköping Eskilstuna	Katrineholm Nyköping Eskilstuna	Katrineholm Nyköping Eskilstuna
Östergötland	Linköping Norrköping Mjölby Motala	Linköping Norrköping Motala	Linköping Norrköping Motala	Linköping Norrköping Motala
Jönköping	Jönköping Värnamo Vetlanda Eksjö	Jönköping Värnamo Eksjö	Jönköping Värnamo Eksjö	Jönköping Värnamo Eksjö
Kronoberg	Växjö Älmhult Ljungby	Växjö	Växjö ¹ Ljungby ²	Växjö
Kalmar	Kalmar Västervik Vimmerby Oskarshamn	Kalmar Västervik Oskarshamn	Kalmar Västervik ³ Oskarshamn ⁴	Kalmar Västervik Oskarshamn
Blekinge	Karlshamn Ronneby Karlskrona	Karlshamn Karlskrona	Karlshamn Karlskrona	Karlshamn Karlskrona
Kristianstad	Hässleholm Ängelholm Simrishamn ⁵ Kristianstad	Hässleholm Ängelholm Simrishamn ⁵ Kristianstad	Hässleholm Ängelholm Kristianstad	Hässleholm Ängelholm Kristianstad

¹ Nuvarande Växjö polisdistrikt och Tingsryds kommunblock från Älmhults polisdistrikt

² Nuvarande Ljungby polisdistrikt och Älmhults kommunblock från Älmhults polisdistrikt.

³ Nuvarande Västerviks polisdistrikt och Vimmerby kommunblock från Vimmerby polisdistrikt.

⁴ Nuvarande Oskarshamns polisdistrikt och Hultsfreds kommunblock från Vimmerby polisdistrikt.

⁵ Utredningen har i första hand föreslagit att Simrishamns polis- och åklagardistrikt skall läggas samman med Ystads polis- och åklagardistrikt i Malmöhus län och i andra hand med Kristianstads polis- och åklagardistrikt.

Län	Nuvarande indelning i		Föreslagen indelning i	
	polisdistrikt	åklagardistrikt	polisdistrikt	åklagardistrikt
Halland	Halmstad	Halmstad	Halmstad	Halmstad
	Falkenberg Varberg Kungsbacka	Varberg	Varberg Kungsbacka ⁶	Varberg
Göteborgs och Bohus	Göteborg	Göteborg	Göteborg ⁷	Göteborg ⁷
	Kungälv Mölndal Strömstad Uddevalla	Kungälv Mölndal Uddevalla	Kungälv ⁷ Mölndal ⁷ Uddevalla	Kungälv ⁷ Mölndal ⁷ Uddevalla
Älvsborg	Alingsås	Alingsås	Alingsås	Alingsås
	Trollhättan Åmål Vänersborg Kinna Borås Ulricehamn	Trollhättan Vänersborg Borås	Trollhättan Åmål ⁸ Vänersborg Borås	Trollhättan Vänersborg Borås
Skaraborg	Mariestad	Mariestad	Mariestad	Mariestad
	Skövde Tidaholm Falköping Skara Lidköping	Skövde Falköping Skara Lidköping	Skövde Falköping Lidköping	Skövde Lidköping
Värmland	Karlstad	Karlstad	Karlstad	Karlstad
	Kristinehamn Säffle ⁸ Arvika Hagfors Sunne	Kristinehamn Arvika Sunne	Kristinehamn Säffle Arvika Hagfors	Kristinehamn Arvika Hagfors
Örebro	Karlskoga	Karlskoga	Karlskoga	Karlskoga
	Hallsberg Örebro Lindesberg	Hallsberg Örebro Lindesberg	Örebro	Örebro
Västmanland	Köping	Köping	Köping	Köping
	Fagersta Västerås Sala	Fagersta Västerås Sala	Västerås	Västerås
Kopparberg	Avesta	Avesta	Avesta	Avesta
	Ludvika Rättvik Falun Borlänge Malung Mora	Ludvika Falun Borlänge Mora	Ludvika Falun Borlänge ⁹ Mora ¹⁰	Ludvika Falun Borlänge Mora

⁶ Utredningen har föreslagit att Kungsbacka polisdistrikt skall bestå i avvaktan på ett samlat ställningstagande till indelningen i göteborgsområdet.

⁷ Utredningen har inte föreslagit någon ändring i avvaktan på ett samlat ställningstagande till indelningen i göteborgsområdet.

⁸ Utredningen har föreslagit att distriktet behålls tills vidare. Om länsgränsen ändras, bör frågan om ändringar i polisdistriktsindelningen tas upp till övervägande.

⁹ Nuvarande Borlänge polisdistrikt och Vansbro kommunblock från Malungs polisdistrikt.

¹⁰ Nuvarande Mora polisdistrikt och Malungs kommunblock från Malungs polisdistrikt.

Län	Nuvarande indelning i		Föreslagen indelning i	
	polisdistrikt	åklagardistrikt	polisdistrikt	åklagardistrikt
Gävleborg	Gävle Sandviken Bollnäs Söderhamn Ljusdal Hudiksvall	Gävle Sandviken Bollnäs Söderhamn Hudiksvall	Gävle Sandviken Söderhamn Hudiksvall	Gävle Sandviken Söderhamn Hudiksvall
Västernorrland	Sundsvall Sollefteå Örnsköldsvik Kramfors Härnösand	Sundsvall Sollefteå Örnsköldsvik Härnösand	Sundsvall Sollefteå Örnsköldsvik Härnösand	Sundsvall Sollefteå Örnsköldsvik Härnösand
Jämtland	Sveg Östersund	Östersund	Östersund	Östersund
Västerbotten	Skellefteå Umeå Storuman Lycksele Vilhelmina	Skellefteå Umeå Lycksele	Skellefteå Umeå Lycksele	Skellefteå Umeå Lycksele
Norrbotten	Boden Gällivare Kiruna Luleå Arvidsjaur Piteå Kalix Haparanda	Boden Gällivare Kiruna Luleå Piteå Haparanda	Boden Gällivare Kiruna Luleå Piteå Haparanda	Boden Gällivare Kiruna Luleå Piteå Haparanda